

Onderzoek – Advies – Management

Evaluatie Nieuwe Perspectieven

1998 - 2003

Amsterdam, 2 maart 2004

Mireille Geldorp
Herman Groen
Nelleke Hilhorst
Agnes Bürmann
Mark Rietveld

Met medewerking van:
Pepijn van Amersfoort
Jeanine Bacchus

DSP - groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: +31 (0)20 625 75 37
F: +31 (0)20 627 47 59
E: dsp@dsp-groep.nl
W: www.dsp-groep.nl
KvK: 33176766 A'dam

Inhoudsopgave

1	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	4
1.1	Samenvatting	4
1.2	Conclusies en aanbevelingen	4
2	Inleiding	15
3	Aanpak	17
3.1	Doelgroep	17
3.2	Methodische aanpak	18
3.3	Beoordeling van de methodiek	22
3.4	Nieuwe Perspectieven in strafrechtelijk kader	25
3.5	Nieuwe Perspectieven in relatie tot andere trajecten	26
3.6	Deskundigheidsbevordering	27
3.7	Conclusies	29
4	Samenwerking en netwerkontwikkeling	31
4.1	Inleiding	31
4.2	Het netwerk rond de aanmelding	31
4.3	Het netwerk rond begeleiding en doorverwijzing	35
4.4	Conclusies	38
5	Organisatie	40
5.1	Inleiding	40
5.2	Organisatorische wijzigingen	40
5.3	Consequenties van de organisatorische wijzigingen	41
5.4	Regionalisering	42
5.5	Personeelsbeleid	43
5.6	Conclusies	44
6	Instroom 1998-2003	45
6.1	Inleiding	45
6.2	Instroom 1998-2003	45
6.3	De wachtlijst 1998-2003	46
6.4	Achtergrondkenmerken cliënten 1998-2003	47
6.5	Problematiek cliënten bij instroom 1998-2003	50
6.6	Risicjongere, first offender, licht crimineel of harde kern?	55
6.7	Conclusies	57
7	Resultaten bij uitstroom	59
7.1	Inleiding	59
7.2	Resultaten volgens de jongeren	59
7.3	Verloop van de trajecten	59
7.4	Resultaten bij afsluiting	61
7.5	Het succes van de trajecten	64
7.6	Voor wie zijn de trajecten succesvol?	65
7.7	Conclusies	67
8	Effecten	69

8.1	Inleiding	69
8.2	Effecten op het terrein van scholing en arbeid	69
8.3	Recidive na een interventie bij Nieuwe Perspectieven	72
8.4	Recidive onder verschillende typen cliënten	75
8.5	Recidive gevonden bij andere typen interventies	77
8.6	Conclusies	80

Bijlagen

Bijlage 1	Onderzoeksvragen	84
Bijlage 2	Onderzoeksverantwoording	88
Bijlage 3	Situatie bij aanvang: overige leefgebieden	91
Bijlage 4	Situatie bij afsluiting: overige leefgebieden	96
Bijlage 5	Succes van het traject: operationalisatie	98
Bijlage 6	Eenheid van Begrip	101
Bijlage 7	Resultaten literatuuronderzoek	104
Bijlage 8	Geïnterviewden	113

1 Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

1.1 Samenvatting

Dit rapport betreft de bevindingen van het evaluatieonderzoek naar de aanpak Nieuwe Perspectieven gedurende de looptijd 1998-2003. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van de gemeente Amsterdam. De uitkomsten van het evaluatieonderzoek zijn van belang in verband met de beoogde toekenning van een definitief structurele subsidie aan Nieuwe Perspectieven. De centrale vraagstelling bij het onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre en op welke wijze heeft de aanpak Nieuwe Perspectieven in de periode 1998-2003 tot resultaten en effecten geleid, is de aanpak doelmatig en consistent?

Tijdens het onderzoek zijn interviews gehouden met jongeren die in begeleiding waren bij Nieuwe Perspectieven, met medewerkers en leidinggevenden van Nieuwe Perspectieven en met vertegenwoordigers van het netwerk van instellingen rond Nieuwe Perspectieven. Daarnaast zijn gegevens uit het registratiesysteem van Nieuwe Perspectieven geanalyseerd en is een analyse uitgevoerd op gegevens uit het Herkenningssysteem (HKS) van de politie Amsterdam-Amstelland. Tot slot zijn enquêtes gehouden met jongeren die twee jaar geleden in begeleiding waren bij Nieuwe Perspectieven en is een beknopt literatuuronderzoek gedaan naar de effecten van andere interventies.

De hoofdonderwerpen van het onderzoek betreffen:

- De doelgroep van Nieuwe Perspectieven.
- De aanpak.
- De samenwerking.
- De organisatie.
- De resultaten die tijdens de interventies werden behaald.
- De effecten van de aanpak, met name op het terugdringen van de jeugdcriminaliteit in Amsterdam.

In dit hoofdstuk wordt naast een generale eindconclusie, aan de hand van deze thema's, de belangrijkste bevindingen, de conclusies en aanbevelingen weergegeven. Meer uitgebreide informatie over deze onderwerpen staat in de respectievelijke hoofdstukken.

1.2 Conclusies en aanbevelingen

Overkoepelende conclusie

De aanpak Nieuwe Perspectieven is ruim 10 jaar geleden gestart als kortdurend intensief en ambulant interventieproject bij het voorkomen van jeugdcriminaliteit. De aanpak was en is primair gericht om deze jongeren (weer) naar school of aan het werk te krijgen. Op basis van het uitgevoerde onderzoek bevelen de onderzoekers aan de aanpak Nieuwe Perspectieven structureel te continueren, vanuit de volgende motivatie:

- de aanpak is organisatorisch goed ingebed binnen SaC Amstelslad Jeugdzorg (SAJ);

- er is sprake van een uniek team van ongeveer 40 medewerkers; uniek door de personele bezetting die een afspiegeling is van de diverse bevolkingsgroepen in de regio's;
- een kwalitatief goed bestand aan medewerkers, met ruime ervaring met de doelgroep;
- uitgewerkte methodiek en daarin getrainde medewerkers;
- uitstekende prijs (€ 4.600 per traject)– kwaliteit verhouding;
- Nieuwe Perspectieven past geen selectie toe bij instroom van de beoogde doelgroep en neemt alle jeugdigen op;
- voldoende bereik onder beoogde doelgroep: bij driekwart van de doelgroep is sprake van meervoudige problematiek; twee derde van de bereikte groep heeft bij instroom problemen op het gebied van criminaliteit;
- 90% van de jongeren rond het traject af;
- redelijk tot goede resultaten bij 71% van de uitstroom: bij ruim een derde van de doelgroep wordt vooruitgang geboekt op twee of drie van de vier leefgebieden (gezin, school/werk, vrije tijd en criminaliteit); bij ruim een derde wordt op alle vier de leefgebieden vooruitgang geboekt;
- twee jaar na afsluiting geeft driekwart van de cliënten aan het grootste deel van het voorgaande jaar op school of aan het werk te zijn;
- weliswaar recidiveert 40% van de (ex)cliënten binnen twee jaar na instroom, maar slechts 6% van de lichtere doelgroepen stroomt door naar de harde kern;
- zeer tevreden samenwerkingspartners;
- positie in de keten is redelijk tot goed;
- goede naam binnen jeugdzorgveld;
- tevreden jongeren.

Hoewel de recidivecijfers best pittig zijn, pleiten we toch volmondig voor continuering van het aanbod. De resultaten zijn, gezien de aard van de problematiek van de doelgroep, de duur van de interventie en de beperkte kosten bevredigend. De belangrijkste aandachtspunten voor de komende periode zijn de positie en plek van Nieuwe Perspectieven in de keten, de samenwerking met onderwijs, methodische herijking voor meisjes en Antilliaanse jeugdigen en de afbakening van de doelgroep. Deze punten worden in dit hoofdstuk nader geconcretiseerd.

De doelgroep

De *beoogde* doelgroep van Nieuwe Perspectieven bestaat primair uit jongeren in de leeftijd van 12-21 jaar, met een meervoudige problematiek en met meerdere politiecontacten. Uit het onderzoek blijkt dat de doelgroep die door Nieuwe Perspectieven werd bereikt grotendeels overeenkomt met de beoogde groep. Gedurende de onderzoeksperiode 1998–2003: behoort bijvoorbeeld meer dan 9 van de 10 cliënten tot de beoogde leeftijdscategorie van 12-20 jaar. Het grootste deel, namelijk meer dan de helft, van de bereikte doelgroep is tussen de 15 en 17 jaar oud.

Daarnaast blijkt bij ten minste twee derde van de cliënten sprake van een meervoudige problematiek: bij hen werd tijdens de aanmelding, door de interventiewerker, op ten minste twee van de vier leefgebieden gezin, school/werk, vrije tijd, criminaliteit, problemen gesignaleerd.

In termen van het jeugd en veiligheidsbeleid zou Nieuwe Perspectieven zich primair – moeten – richten op de groep van 'licht criminele' jongeren. Om na te gaan of dit daadwerkelijk het geval is, is een analyse uitgevoerd op gegevens uit het politieregistratiesysteem HKS. Uit deze analyse blijkt dat een minderheid van ongeveer 20% van de cliënten bij

Nieuwe Perspectieven inderdaad tot de beoogde licht criminelen kunnen worden gerekend. Bijna de helft van de jongeren blijkt te worden ingedeeld bij de zogeheten risicogroep: jongeren *zonder* politie-antecedenten. De bereikte doelgroep lijkt daarmee – formeel gezien – op het criminele vlak lichter dan beoogd. Tegelijkertijd kan worden geconcludeerd dat de uitgevoerde analyse van HKS-gegevens een te rooskleurig beeld geeft van de achtergrond van de ingestroomde jongeren. Wat de 'zwaarte' van de doelgroep betreft kunnen namelijk de volgende nuanceringen worden aangebracht:

- Bij drie kwart van de jongeren wordt bij aanmelding door de interventiewerker een betrokkenheid bij criminele activiteiten opgetekend.
- Uit een 'intern' onderzoek onder 400 jongeren dat in 2003 door Nieuwe Perspectieven werd uitgevoerd, blijkt dat van de *jongens* meer dan 90% zelf rapporteert delicten te hebben gepleegd vóór hun instroom bij Nieuwe Perspectieven en dat ruim 60% meer dan 3 delicten heeft gepleegd.
- Een toenemend percentage van de cliënten, in 2002 ging het om bijna 50%, bij Nieuwe Perspectieven wordt aangemeld door een 'justitiële instelling', de jeugdreclassering dus (en daarmee na een uitspraak via de Rechtbank). Dit betekent dus eveneens dat zij politiecontacten hebben gehad.
- Verder is het aantal meiden dat wordt bereikt de afgelopen jaren gestaag toegenomen tot zo'n 30% van de totale cliëntgroep in 2002. Wat betreft de doelgroep 'meisjes' is bepaald dat bij hen geen sprake hoeft te zijn van aantoonbare delicten om in aanmerking te komen voor Nieuwe Perspectieven. Het hebben van een meervoudige problematiek geldt voor hen als instroomcriterium.
- Het aandeel van 12-minners is toegenomen (tot 7% in 2002). Deze jongeren worden verwezen naar Nieuwe Perspectieven omdat ze in aanraking zijn geweest met de politie, maar hun antecedenten zijn (vanwege hun leeftijd) niet in HKS terug te vinden.¹

Nieuwe Perspectieven bereikt dus – zoals beoogd – de groep jongeren die al crimineel actief is en bij wie verder afglijden in de criminaliteit voorkomen dient te worden.

Mede door de groei van het aantal meldingen vanuit het onderwijs (leerplicht van de stadsdelen) zijn in de groep die Nieuwe Perspectieven de afgelopen 5 jaar bereikte, enkele verschuivingen opgetreden. Vanuit deze hoek zijn voornamelijk jongeren doorverwezen zonder problemen op het terrein van politie/justitie. De geregistreeerde problematiek op de diverse leefgebieden van de cliënten die instromen bij Nieuwe Perspectieven, lijkt de afgelopen jaren enigszins lichter te zijn geworden. Dit wordt veroorzaakt door de jongere doelgroep, de politie die eerder aanlevert en het grotere aandeel van de leerplicht als toeleverancier.

Aanbevelingen doelgroep

- De gemeente Amsterdam dient duidelijkheid te verschaffen welke plaats in de keten Nieuwe Perspectieven dient in te nemen. Gaat het om risicojongeren of gaat het om de groep licht criminelen? En hoe verhoudt deze aanpak zich met de andere aanpakken in de stad. Naar onze mening dient de koppeling met crimineel gedrag gehandhaafd te blijven (behalve dan voor de specifieke doelgroep meisjes). Ook met jongeren die, volgens de formele omschrijving, tot de risicogroep horen kan Nieuwe Perspectieven in korte tijd - en met inzet van beperkte financiële middelen - vooruitgang bereiken.
- Voor de komende jaren dienen er duidelijke targets over het percentage criminele jongeren binnen Nieuwe Perspectieven te worden afgesproken. Indien de gemeente er voor kiest om de beoogde doelgroep van Nieuwe Perspectieven uit te breiden tot de risicogroep, dan moet worden vastgesteld welke gekwalificeerde verwijzers (ketenunit jeugdcriminaliteit, leerplicht, streetcornerwork, netwerken 12+) kunnen zorgen voor de instroom van de juiste jongeren. Bekeken dient te worden of Nieuwe Perspectieven bij de screening, van met name jongeren uit deze risicogroep, gebruik kan maken van andere indicatoren voor delinquent gedrag¹.
- Voor een meer realistisch beeld van de achtergrond van jongeren dient, bij het gebruik van HKS gegevens, niet alleen het *voorafgaande* jaar als peiljaar te worden meegenomen, maar ten minste twee of drie voorafgaande jaren.
- Aangezien tijdens dit onderzoek is gebleken dat twee derde van de risicogroep al meer dan drie delicten heeft gepleegd, terwijl zij niet in HKS voorkomen, dienen HKS-gegevens bij vergelijkbaar onderzoek in de toekomst bij voorkeur te worden aangevuld met andere onderzoeks- of registratiegegevens.
- In tegenstelling tot first-offenders, licht criminelen en harde kern jeugd staan risicjongeren niet geregistreerd in HKS. Tot dusverre ontbreken daarmee harde gegevens over de omvang van deze doelgroep in Amsterdam. Het is denkbaar dat op grond van X-Pol gegevens wel een beeld kan worden verkregen van de omvang van de 'risicogroep'. Naar de mogelijkheden van een dergelijke toepassing van X-Pol moet daarom nader onderzoek worden gedaan.

Aanpak

De sleutelwaarden van Nieuwe Perspectieven: intensief, snel, consequent, direct, waarden, vertrouwen, confrontatie, identificatie en deskundigheid worden door – zowel de medewerkers als de externe samenwerkingspartners – als zeer waardevol gevonden en dienen overeind te blijven. Met name de praktische aanpak, het werken met belangrijke personen in de directe omgeving van de jongere (VIP's), trajecten richting arbeid en onderwijs en de nazorg worden genoemd als onderdelen die de meerwaarde vormen van de aanpak. De aanpak is de laatste jaren niet veranderd, maar staat mede onder invloed van bredere maatschappelijke, sociale en economische ontwikkelingen wel onder druk.

Binnen Nieuwe Perspectieven wordt veel aandacht besteed aan deskundigheidsbevordering. De afgelopen jaren is daarbij veel gebruik gemaakt van de beschikbare deskundigheid binnen de eigen organisatie.

Noot ¹ Bijvoorbeeld die van H. Ferwerda.

Dit heeft een positief effect gehad op de interventies: de trainer kent de organisatie, is snel beschikbaar en kan dus direct inspelen op ontwikkelingen.

Aanbevelingen aanpak

- Het komende jaar dient binnen Nieuwe Perspectieven ruime aandacht besteed te worden aan een verdere ontwikkeling van de methodiek (*hoe geef je in de praktijk vorm aan de uitgangspunten*), ondermeer vanwege het gebrekkige sociale netwerk van de doelgroep (lastig om VIP's te vinden), het toenemend aantal meiden, de daling van de gemiddelde leeftijd van de jongeren, de te magere resultaten met Antilliaanse klanten en de gebrekkige toeleidingsmogelijkheden naar onderwijs en arbeid. Aan drie aspecten dient speciale aandacht besteed te worden, namelijk:
 - 1 *het vinden van VIP's*; dit was en moet een belangrijk onderdeel van de aanpak blijven. Eenvoudig was het nooit en is het zeker nu niet; dit aspect behoeft de nodige aandacht. Het kost veel tijd en moeite om een dragend netwerk rond een jongere te formeren, maar het blijkt wel essentieel (en bij meiden cruciaal). VIP's uit de eigen direct omgeving van een klant blijken het meest waardevol, hierdoor is een jongere ook na de nazorgperiode verzekerd van 'hulp en steun'. Dit dient - hoe lastig ook - een continue aandachtspunt te zijn binnen de begeleiding van medewerkers van Nieuwe Perspectieven.
 - 2 *de groepen* (meiden, Antillianen, cliënten van 15 jaar en ouder) *waarmee naar verhouding minder goede resultaten worden geboekt*. Meisjes hebben meer dan jongens behoefte aan een vertrouwenspersoon (waar ze langdurig op kunnen terugvallen) dan aan een snel traject dat hen toeleidt naar werk of scholing. Bij meisjes dient meer nadruk gelegd te worden op doorgeleiding naar de jeugdzorg (zonder NP komt deze doelgroep daar nauwelijks terecht; bij deze doelgroep is vaak sprake van hardnekkige geïnternaliseerde problematiek die een langer durend behandelaanbod vergt). Antillianen hebben vaak geen of een minder uitgebreid netwerk dan de overige cliënten: dit maakt het vinden van VIP's extra lastig (zie voorgaande punt).
 - 3 *de nazorg*. Bij medewerkers van Nieuwe Perspectieven leeft het vermoeden dat in een aantal gevallen een langere en meer intensieve nazorg meer rendement zou opleveren. Om te voorkomen dat de fases in de methodiek worden opgerekt, moeten er heldere afspraken gemaakt worden over de mate van intensiteit van de nazorg. Voor een bepaalde groep kan gedacht worden aan 'stut en steuncontacten' (langdurende extensieve contacten). Aanbevolen wordt om binnen de organisatie allereerst te expliciteren voor welke cliënten of typen problematiek uitbreiding van de nazorg gewenst zou kunnen zijn, en vervolgens waaruit deze nazorg dient te bestaan en welke organisatie dit het beste kan bieden. Het verlengen/intensiveren van de nazorg heeft consequenties voor de caseload van een werker. Nazorg en VIP's hangen overigens nauw met elkaar samen: goede VIP's betekenen in de praktijk een ontlasting van de nazorgtaken van Nieuwe Perspectieven.
- We bevelen aan om in het kader van de nazorg te overwegen om de jongere doelgroep na anderhalf/twee jaar op te zoeken en waar noodzakelijk opnieuw te laten instromen. Deze groep heeft relatief het meeste baat bij de aanpak, maar recidiveert het meest. Als de jongere 14, 15 jaar zijn zitten ze in een heel andere levensfase met andere uitdagingen.

Aanbevelingen aanpak vervolg

- De kans dat ze dan opnieuw over de schreef gaan blijkt groot te zijn. Dit rechtvaardigt een nieuwe instroom in het project. Voor een dergelijke hernieuwde instroom dienen nieuwe instroomcriteria te worden opgesteld.
- In Amsterdam wordt gestreefd naar een sluitende aanpak voor risico- en harde kern jongeren. De aanpak van Nieuwe Perspectieven dient een duidelijke plaats in de keten te hebben. Een goed voorbeeld daarvan is de route die een deel van de cliënten van de jeugdreclassering de afgelopen jaren bewandeld heeft: cliënten waarvan de jeugdreclassering vindt dat zij daarvoor in aanmerking komen, worden eerst een aantal maanden intensief door Nieuwe Perspectieven begeleid. Na afloop van het interventietraject zet de jeugdreclassering de begeleiding en nazorg in een minder intensieve vorm voort (zie het volgende kader voor een aanbeveling over deze vorm van samenwerking).

Netwerk en samenwerking

De belangrijkste partners van Nieuwe Perspectieven zijn de politie, het OM, bureau jeugdzorg (de jeugdreclassering), de afdelingen voor leerplicht (stadsdelen) en Maatwerk/Werkvirus. Daarnaast is er nog een groot aantal andere partners, zoals het jongerenwerk, het straathoekwerk, scholen voor voortgezet onderwijs, het ROC, het PPI en de Raad voor de Kinderbescherming, waarmee meer incidenteel wordt samengewerkt en overlegd. Over het algemeen is geen sprake van bindende afspraken, met uitzondering van de jeugdreclassering. Daarmee worden jaarlijks harde concrete afspraken gemaakt over verwijzingen, terugleidingen etc.

De samenwerking met de politie is goed. Geconstateerd wordt dat de politie de laatste jaren eerder jongeren naar Nieuwe Perspectieven verwijst, waardoor er sprake is van een grotere instroom van jongeren met minder criminele antecedenten. De samenwerking met de jeugdreclassering is verbeterd, hetgeen heeft geresulteerd in een groter aantal verwijzingen door deze instantie naar Nieuwe Perspectieven. In zekere zin heeft Nieuwe Perspectieven ontlastend gewerkt voor de taakstelling van de jeugdreclassering.

Ook de betrokkenheid vanuit het OM is verder toegenomen tijdens de onderzochte periode. Die betrokkenheid is echter nog weinig vertaald in concrete afspraken en adequate afstemming, met name als het gaat om het effectueren van de schorsende voorwaarden als deelnemers aan Nieuwe Perspectieven hun afspraken niet nakomen. Nieuwe Perspectieven meldt alle binnenkomende klanten bij de Raad voor de Kinderbescherming, die nagaan of zij ook bemoeienis hebben met deze klanten.

Met bureau jeugdzorg was eenzelfde soort afspraak in de maak; bureau jeugdzorg heeft hier echter van af gezien, gezien de tijdbelasting die dit met zich meebrengt.

De - op zich goede - samenwerking met Maatwerk en Werkvirus is niet altijd productief, vooral door algemeen maatschappelijke ontwikkelingen.

De groeiende werkloosheid in het algemeen en een nieuwe ronde van reorganisaties heeft veel invloed op het aanbod dat Maatwerk of Werkvirus voor cliënten van Nieuwe Perspectieven kan realiseren. De samenwerking is regio afhankelijk. In sommige regio's lukt het wel om gezamenlijk gemotiveerde jongeren aan de slag te krijgen. Maar een deel van de doelgroep Nieuwe Perspectieven past te weinig in het profiel van Maatwerk.

De samenwerking met scholen binnen de eerste en de tweede fase van het voortgezet onderwijs is niet effectief: het blijkt moeilijk samen met deze scholen trajecten uit te stippelen waar de doelgroep van Nieuwe Perspectieven mee geholpen is. Plaatsing op scholen wordt nog vaak geweigerd. Ver-

wijzing naar het PPI wordt moeilijker als gevolg van nieuwe subsidievoorwaarden en screeningsprocedures bij het PPI. Het ROC staat zeer welwillend tegenover allerlei signalen en suggesties, maar een nieuw of aangepast opleidingstraject is pas rendabel als er in potentie ook voldoende deelnemers zijn en dan nog kost het de nodige tijd en energie alvorens een verantwoord programma, met geschikte leermiddelen en gekwalificeerd personeel is ontwikkeld. De conclusie is dan ook dat er sprake is van een falend beleid van onderwijs (geen passend aanbod en drempels opnemen jongeren) voor de jongeren van Nieuwe Perspectieven.

Aanbevelingen netwerk en samenwerking

- Bij nieuwe initiatieven is het van belang om de positionering ervan in de keten actief te regisseren, zodat de aansluiting met bestaande hulpvormen zo optimaal mogelijk is. De start van het JOT in Amsterdam-West had in eerste instantie bijvoorbeeld een lagere instroom bij Nieuwe Perspectieven als effect. Een zeer recent initiatief dat eveneens nadelig lijkt uit te pakken voor de instroom bij Nieuwe Perspectieven is de introductie van de ketenunit jeugdcriminaliteit. Ook dit initiatief wordt op termijn uitgebreid naar de hele stad. Aanbevolen wordt dat dit knelpunt wordt opgepakt door het OM (de regievoerder van de ketenunit) door samen met de gemeente Amsterdam en de ketenpartners verplichtende afspraken te maken. Naast het feit dat een vertegenwoordiger van Nieuwe Perspectieven dient deel te nemen aan de stuurgroepvergaderingen, moet ook op districtsniveau een medewerker van Nieuwe Perspectieven deelnemen aan vergaderingen van het uitvoeringsorgaan van de ketenunit. Bekeken dient te worden bij welke casussen een MHS (Maatregel Hulp en Steun) of ITB het beste uitgevoerd kan worden in combinatie met Nieuwe Perspectieven.
- De samenwerking tussen Nieuwe Perspectieven en de jeugdreclassering (een van de grootste verwijzers) kan verder verbeterd worden door heldere afspraken te maken over de taakverdeling en procedures. De afgelopen jaren zijn al de nodige positieve ervaringen opgedaan bij een opeenvolgende begeleiding, eerst (intensief) vanuit Nieuwe Perspectieven en vervolgens (in het kader van een maatregel Hulp en Steun) door de jeugdreclassering (de zogenaamde 'treintjes'). Dergelijke trajecten dienen meer te worden geformaliseerd. De bestaande samenwerking en wederzijdse attitude biedt daarvoor inmiddels een goede basis. Daarbij dient ook gekeken te worden naar een mogelijke rol voor de Raad voor de Kinderbescherming (in het sluitstuk). Gezocht dient te worden naar 'win-win' situaties.
- De suggestie is gedaan om medewerkers van de jeugdreclassering en medewerkers van Nieuwe Perspectieven een paar dagen met elkaar te laten meelopen. Deze suggestie is de moeite van een serieuze afweging waard.
- Een andere aanbeveling in dit kader is om - onder verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van SAJ - met politie, de Raad voor de Kinderbescherming, de jeugdreclassering en Nieuwe Perspectieven een bijeenkomst te beleggen, waarin de samenwerkingsmogelijkheden, in de zin van aansluitende trajecten, nader verkend worden en er concrete afspraken worden gemaakt voor het vervolg. Te overwegen valt om het gemeentebestuur hierbij te betrekken.

Aanbevelingen netwerk en samenwerking vervolg

- De optie om Nieuwe Perspectieven een meer verplichtend karakter te geven, bijvoorbeeld door het doorlopen van het traject als schorsende voorwaarde op te nemen, sorteert slechts effect indien deze voorwaarde direct nadat de cliënt zich niet aan de afspraken houdt wordt geëffectueerd en bijvoorbeeld niet een half jaar later. De gemeente Amsterdam dient het Parket hierop aan te spreken. Voor het sluiten van de keten is het verder van belang dat Nieuwe Perspectieven goed terugkoppelt naar het JIB (die op hun beurt het Parket inschakelen).
- De samenwerking met de geïndiceerde jeugdzorg moet verder worden uitgebouwd; dit wordt belemmerd door de wachttijden voor de indicatie voor jeugdzorg bij bureau jeugdzorg en de aanbieders van geïndiceerde jeugdzorg (HOI-instellingen). Met het ROA dient besproken te worden of de jeugdzorg geen rol kan gaan spelen in bijvoorbeeld de 'stut en steun-contacten'. Een probleem bij de doorverwijzing naar bureau jeugdzorg is dat ouders de Raad en bureau jeugdzorg op één hoop gooien en bang zijn dat als ze verwezen worden naar bureau jeugdzorg hun kind wordt 'afgepakt'.
- Vanuit het jongerenwerk vindt slechts mondjesmaat verwijzingen naar Nieuwe Perspectieven plaats. Door toe te staan dat ook risicojongeren verwezen kunnen worden, zal deze instroom vergemakkelijkt worden.
- Gezocht dient te worden naar verdere vormen van samenwerking tussen het straathoekwerk en Nieuwe Perspectieven.
- Vertegenwoordigers van Maatwerk en van Nieuwe Perspectieven dienen op korte termijn in relatie tot het terrein van arbeidstoeleiding voor de specifieke doelgroep van Nieuwe Perspectieven in de verschillende regio's informatie uit te wisselen en vaste afspraken te maken, over de samenwerking, informatie-uitwisseling, verwijzing, begeleiding en terugkoppeling van cliënten. Er moet ook beter in de verschillende regio's gebruik gemaakt worden van de aanwezige mogelijkheden.
- Geconcludeerd is dat er sprake is van problemen in de samenwerking met onderwijs. Dit is een cruciaal aandachtspunt, waar van meerdere partijen inspanningen nodig zijn. Te beginnen bij de (wethouder onderwijs van de) gemeente Amsterdam. Hij dient de scholen aan te spreken op hun opnamebeleid en op een beter aansluitend onderwijsaanbod. Ook dient onderkend te worden dat sommige jongens niet meer in het onderwijs thuishoren (en ook niet binnen arbeid) en moet nagedacht worden over alternatieven.

En verder:

- 1 Voor leerplichtambtenaren is Nieuwe Perspectieven een aantrekkelijke partner waar jongeren snel kunnen worden 'weggezet'. Soms worden echter jongeren verwezen die te 'licht' zijn voor de relatief intensieve aanpak van Nieuwe Perspectieven.
De instroomcriteria van Nieuwe Perspectieven dienen met de verschillende afdelingen voor leerplicht in de stadsdelen nogmaals goed doorgesproken te worden en in de vorm van schriftelijke afspraken te worden vastgelegd en bewaakt. De intakes voor de meldingen via de leerplicht moeten strakker vormgegeven worden.
- 2 Met de leerplichtambtenaar dient verder gesproken te worden over hoe de teruggeleiding naar school soepeler en meer succesvol kan verlopen. Het blijkt moeilijk samen met scholen trajecten uit te stippelen waar de doelgroep van Nieuwe Perspectieven mee geholpen is. Scholen voor voortgezet onderwijs blijven terughoudend om jongeren waarvan bekend is dat zij bij Nieuwe Perspectieven vandaan komen (op)nieuw in te laten stromen.

Aanbevelingen netwerk en samenwerking vervolg

- 3 Eén van de noodzakelijke stappen hierbij is dat de peildatum (1 oktober) voor financiering voor deze doelgroep opgeheven moet worden. Het moet mogelijk worden om gedurende het gehele schooljaar jongeren te plaatsen. Een noodzakelijke voorwaarde hiervoor is dat daar ook de financiële vergoeding voor beschikbaar moet zijn. De wethouder voor het onderwijs moet ten aanzien van dit knelpunt – dat niet nieuw is – bij de Minister van Onderwijs aandringen op een oplossing.
- 4 De nieuwe subsidievoorwaarden en screeningsprocedures bij het PPI maken de verwijzing moeilijker. Dit punt dient met de directie van het ABPPI besproken te worden.
- 5 Bekeken dient te worden hoe de opgebouwde positieve contacten met het ROC benut kunnen worden voor het organiseren van passend onderwijs aan de doelgroep van Nieuwe Perspectieven, dat snel ingezet kan worden wanneer daar behoefte aan is.

Organisatie

De laatste jaren is de organisatiestructuur van Nieuwe Perspectieven meerdere keren veranderd: van losstaand project tot onderdeel van een grote zorgaanbieder. Op 1 juli 2002 is het SaC, waar Nieuwe Perspectieven vanaf 1996 is aangehaakt, gefuseerd met Amstelslad tot SaC-Amstelslad Jeugd-zorg (SAJ). SAJ heeft gekozen voor regionalisering van het aanbod. Voor Nieuwe Perspectieven heeft dit consequenties voor de aansturing (niet meer centraal, maar door de verschillende regiomanagers). Om versnippering tegen te gaan is een aantal centrale functies behouden.

Aanbevelingen organisatie

In een eerder door DSP-groep uitgebracht advies is een aantal aanvullende garanties geformuleerd met betrekking tot de interne organisatie van Nieuwe Perspectieven. Het betrof aanvullende afspraken op het terrein van de regie (versterking van de positie van het hoofd Jeugd en Veiligheid; portefeuillehouder Nieuwe Perspectieven binnen het managementteam van SAJ); methodiekwontwikkeling; binding en flexibiliteit van de teams; heldere afspraken over communicatie tussen opdrachtgever en SaC-Amstelslad en een meelopende - door de gemeente gefinancierde - evaluatie gedurende de periode van uitbreiding.

Resultaten

In de periode 1998-2003 werden rond de 2500 trajecten aangeboden. Bij ruim 90% van deze trajecten werd de interventie volledig doorlopen. Bij 2% tot 3% van de afgesloten trajecten was sprake van een aanvullende interventie.

Bij afsluiting van de intensieve interventieperiode van 10 weken – dat wil zeggen vóór de nazorgperiode en eventueel aanvullende interventie(s) – wordt door de interventiewerker die een jongere begeleidt, aangegeven op een zogeheten afsluitformulier welke resultaten tot dan toe zijn geboekt. Op grond van het aantal leefgebieden waarop bij afsluiting vooruitgang is geboekt, is kan worden gesteld dat 71 % van de trajecten bij Nieuwe Perspectieven succesvol is: 35% is volledig succesvol (op alle vier de leefgebieden werd vooruitgang geboekt) en nog eens ruim een derde van de trajecten is redelijk succesvol (er werd vooruitgang geboekt bij twee of drie van de vier leefgebieden).

'Slechts' 10% van de cliënten breekt de interventie voortijdig af. Het percentage dat de interventie voortijdig afbreekt ligt onder de oudere leeftijdsgroepen hoger, alsmede onder Marokkanen en Antillianen. Dit laatste houdt mogelijk verband met het feit dat zich onder de beide etnische groepen naar verhouding een groot aantal harde kern jongeren en licht criminelen bevinden, waarvan in het onderzoek eveneens is vastgesteld dat deze de interventie vaker voortijdig afbreken.

De groep jongeren die een interventie met succes afrondt blijkt op een aantal kenmerken te verschillen van de groep die een interventie met minder succes afrondt. Uit het onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het percentage succesvolle trajecten onder jongens hoger ligt dan onder meiden. Daarnaast blijkt Nieuwe Perspectieven het meest succesvol voor 12-minners: ruim de helft van de trajecten die aan deze leeftijdsgroep wordt aangeboden wordt succesvol afgerond.

Het percentage succesvolle trajecten neemt met het stijgen van de leeftijd van de cliënten iets af. De zwaarte van de doelgroep lijkt er minder toe te doen: het percentage dat het traject volledig succesvol doorloopt ligt onder alle onderscheiden doelgroepen even hoog. Het percentage volledig succesvolle trajecten is het laagst onder Antillianen.

Aanbevelingen resultaten

Zie aanbevelingen bij 'aanpak'

Effecten

De situatie van de cliënten twee jaar na aanmelding bij nieuwe Perspectieven op de leefgebieden school/werk zijn relatief gunstig te noemen. De participatiegraad aan onderwijs en arbeid blijkt onder een steekproef van cliënten uit 2001 rond de 80% te liggen. Bij 75% lijkt daarnaast sprake van een vrij stabiele situatie: deze personen hadden het hele jaar (60%) of ten minste drie kwart van het jaar (75%) een reguliere dagbesteding.

Op het terrein van de criminaliteit is zijn de resultaten na twee jaar wisselend te noemen. Het blijkt dat 40% van de cliënten binnen twee jaar recidiveert.

Daarbij is de volgende definitie van recidive gehanteerd:

Het aantreffen in HKS van één of meerdere antecedentregistraties van processen-verbaal, opgemaakt tegen een persoon ná het moment van aanmelding van deze persoon bij Nieuwe Perspectieven. Gunstig, en daarmee ondersteunend aan het behalen van de doelstellingen van het beleid rond de aanpak van harde kern jeugd in Amsterdam, is dat van de bereikte doelgroep na twee jaar slechts 6% is doorgestroomd naar de harde kern.

Omdat in VMS kwalificaties over de *feitelijke* eindsituatie op de diverse leefgebieden ontbreken kon in het onderzoek niet goed worden vastgesteld hoe succesvol de trajecten daadwerkelijk zijn. Aangezien het VMS op dit punt is verbeterd, kan dit in de toekomst wél. Dit maakt het bij toekomstige evaluaties eveneens mogelijk om na te gaan of trajecten bij Nieuwe Perspectieven die succesvol worden afgerond een lagere recidive opleveren dan trajecten die minder of niet succesvol worden afgerond.

Het is niet mogelijk om aan te geven of Nieuwe Perspectieven nu goed of slecht scoort in vergelijking met andere interventies, wat het terugdringen van de criminaliteit betreft. Uit een literatuuronderzoek dat werd uitgevoerd blijkt dat in ander onderzoek vaak afwijkende definities van recidive worden gehanteerd en dat soms andere gegevensbronnen worden geraadpleegd.

Daarnaast vinden we binnen de diverse onderzoeken afwijkende doelgroepen en/of afwijkingen in de lengte en intensiteit van de interventies.

Aanbevelingen effecten

- Om meer zicht te krijgen op het effect van Nieuwe Perspectieven dient in toekomstig onderzoek gebruik te worden gemaakt van gegevens uit de *verbeterde* registraties van VMS.
- Het is aan te bevelen dat binnen de Amsterdamse context structureel onderzoek wordt gedaan naar de effecten van interventies. Ter vergroting van de vergelijkbaarheid dient het vaststellen van recidive enerzijds en het meten van 'doorstroombeperkende' effecten van maatregelen bij voorkeur te worden aangepakt op dezelfde wijze als in dit onderzoek is gedaan.

Aanbevelingen registratiesysteem VMS

- Het registratiesysteem VMS wordt binnen de organisatie van Nieuwe Perspectieven gewaardeerd. Tijdens het onderzoek is gebleken dat het VMS ook voor onderzoeksdoeleinden veel mogelijkheden biedt en bruikbare informatie genereert. Om deze twee redenen valt verbetering van het VMS te verkiezen boven de introductie binnen de organisatie van een nieuw registratiesysteem. Wel moet het systeem op een aantal punten worden aangepast, zodat het in de toekomst nog betere (onderzoeks)gegevens oplevert.
- Het is aan te raden dat in VMS de mogelijkheden om aan te geven wie de jongere bij Nieuwe Perspectieven heeft aangemeld worden uitgebreid, zodat bijvoorbeeld ook het onderwijs en de jeugdreclassering als afzonderlijke instanties zijn te herkennen. Wijzigingen door de jaren heen, in de instroomkanalen van nieuwe Perspectieven komen daarmee, bij evaluaties in de toekomst beter in beeld.
- Een volgende aanbeveling luidt om een nieuw veld aan te maken in VMS waarin wordt ingevuld in welk kader (justitieel, vrijwillig) cliënten instromen bij Nieuwe Perspectieven. Dan ontstaat ook op dit punt een beter beeld.
- De 'registratiediscipline' onder medewerkers dient te worden aangescherpt zodat gebruik van gegevens uit het VMS een vollediger beeld oplevert (o.a. met betrekking tot de situatie op de leefgebieden bij afsluiting).
- Bij toekomstige evaluaties van Nieuwe Perspectieven moet, bij het in kaart brengen van de situatie van de cliënten bij aanvang en bij afsluiting, binnen VMS naar alternatieven worden gezocht voor de zogeheten afsluitformulieren. Dit om te voorkomen dat informatie met betrekking tot cliënten die de interventie voortijdig afbreken niet kan worden 'meegenomen' in het onderzoek.

2 Inleiding

In 1993 is op initiatief van de gemeente Amsterdam de aanpak Nieuwe Perspectieven gestart. De aanleiding daarvoor was de toename van de criminaliteit onder vooral allochtone jongeren in Amsterdam-West. Het besef dat toeleiding naar onderwijs of arbeid belangrijke elementen zijn bij het voorkomen van jeugdcriminaliteit vormde mede aanleiding voor het inzetten van een aanpak die er primair op is gericht om deze jongeren (opnieuw) op school te krijgen of aan het werk.

Nieuwe Perspectieven is een heldere rechtlijnige preventieve aanpak voor jeugdigen van 12 tot en met 20 jaar, die als gevolg van uiteenlopende factoren in een achterstandspositie terecht zijn gekomen, niet meer naar school gaan, geen werk hebben en mede daardoor (frequent) met de politie of justitie in aanraking komen. Via intensieve begeleiding gedurende een periode van zo'n tien weken wordt geprobeerd deze jongeren een nieuw perspectief te bieden, zodat verder afglijden op de criminele ladder kan worden voorkomen. De interventie en begeleiding is met name gericht op het realiseren van belangrijke alledaagse (maar voor veel van deze jongeren lang niet altijd vanzelfsprekende) voorwaarden, zoals: arbeid of onderwijs, het herstellen van primaire contacten, vriendschappen en relaties, degelijke huisvesting, goede gezondheid, een zinvolle vrije tijdsbesteding en voldoende financiële en materiële middelen om niet te hoeven stelen.

Inmiddels maakt de aanpak deel uit van het Amsterdamse beleidsprogramma Jeugd en Veiligheid. Voorjaar 2003 heeft DSP-groep van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam opdracht gekregen voor een evaluatie van de aanpak gedurende de looptijd 1998-2003. De uitkomsten van het evaluatieonderzoek zijn van belang in verband met de beoogde toekenning van een definitief structurele subsidie aan Nieuwe Perspectieven. Het evaluatieonderzoek dient met name ter beoordeling van de doelmatigheid en de effectiviteit van de aanpak. De centrale vraagstelling bij het onderzoek is door de gemeente als volgt geformuleerd:

In hoeverre en op welke wijze heeft de aanpak Nieuwe Perspectieven in de periode 1998-2003 tot resultaten en effecten geleid, is de aanpak doelmatig en consistent?

Tijdens het onderzoek zijn interviews gehouden met jongeren (ex-cliënten), medewerkers van Nieuwe Perspectieven en vertegenwoordigers van het netwerk van instellingen rond Nieuwe Perspectieven. Daarnaast zijn gegevens uit het registratiesysteem van Nieuwe Perspectieven geanalyseerd en is een analyse uitgevoerd op gegevens uit het Herkenningsdienstsysteem van de politie Amsterdam-Amstelland.

In deze rapportage worden de resultaten van het uitgevoerde evaluatieonderzoek gepresenteerd. Het rapport is als volgt opgebouwd. Allereerst worden in hoofdstuk 1 de belangrijkste bevindingen van het onderzoek weergegeven in de vorm van conclusies en aanbevelingen. In de volgende hoofdstukken worden de feitelijke resultaten van het onderzoek gepresenteerd. In de hoofdstukken 3, 4 en 5 wordt daarbij allereerst ingegaan op respectievelijk de methodische aanpak, het samenwerkingsverband en de organisatie van Nieuwe Perspectieven en de eventuele wijzigingen die zich daarin de afgelopen jaren

hebben voorgedaan. In hoofdstuk 6 wordt de ingestroomde doelgroep van Nieuwe Perspectieven beschreven gedurende de periode 1998-2003. De resultaten die met de cliënten werden behaald tijdens de interventies staan beschreven in hoofdstuk 7. De beide hoofdstukken zijn voor een groot deel gebaseerd op cijfers uit het registratiesysteem VMS. Hoofdstuk 8 betreft een analyse van de effecten van Nieuwe Perspectieven op de cliëntgroep uit 2001. Voor dit hoofdstuk zijn gegevens uit het HKS geanalyseerd.

De bijlagen bij dit rapport bevatten achtereenvolgens:

- Bijlage 1: een beschrijving van de onderzoeksvragen.
- Bijlage 2: de onderzoeksverantwoording.
- Bijlage 3: aanvullende tabellen met de situatie van de cliënten bij aanvang van de interventie.
- Bijlage 4: aanvullende tabellen met de situatie van de cliënten bij afsluiting van de interventie.
- Bijlage 5: een beschrijving van de operationalisatie van 'de mate van succes' van een traject bij Nieuwe Perspectieven.
- Bijlage 6: operationalisatie van de indeling in doelgroepen naar de definitie Eenheid van Begrip.
- Bijlage 7: Resultaten literatuuronderzoek.
- Bijlage 8: een overzicht van de geïnterviewden.

Ter afsluiting van deze inleiding willen we de volgende personen bedanken, die ieder hun specifieke bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van dit rapport:

- Aart Daane, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Amsterdam.
- Renske Emmelkamp, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Amsterdam.
- Kees Loef, Bestuursdienst gemeente Amsterdam.
- Cor van 't Hoff, Bestuursdienst gemeente Amsterdam.
- Bart Driessen, Politie Amsterdam-Amstelland.
- Astrid Grant, Nieuwe Perspectieven, SaC-Amsterdam.
- Hans Straver, SaC-Amsterdam.
- Leyla Bozkurt, Nieuwe Perspectieven, SaC-Amsterdam.
- Yahya Bentouma, Nieuwe Perspectieven, SaC-Amsterdam.
- Michel Belgrave, Multisys.

3 Aanpak

3.1 Doelgroep

Nieuwe Perspectieven biedt intensieve en ambulante begeleiding aan Amsterdamse jongeren tussen de 12 en 21 jaar, die meerdere malen met de politie in aanraking zijn gekomen. Nieuwe Perspectieven opereert sinds een jaar in de gehele stad. De gemeente Amsterdam heeft in het najaar 2003 toestemming gegeven om het aantal jongeren te verhogen van 500 tot 700 jongeren op jaarbasis.

Wat betreft de grootte van de teams wordt rekening gehouden met de omvang van de problematiek in een regio of stadsdeel.

Instroomcriteria:

Jongeren die meerdere malen met de politie in aanraking zijn gekomen, waarbij de kans op herhaling bestaat en die problemen hebben op meerdere leefgebieden, zoals: thuis, school, werk, politie, vrije tijd, et cetera. Meiden kunnen ook zonder politiecontacten worden aangemeld. Problemen op meerdere leefgebieden zijn ook voor hen echter wel een criterium. Voor alle deelnemers geldt dat ze voldoende gemotiveerd moeten zijn.

Contra-indicaties:

Jongeren met ernstige psychische problemen, verslaving aan drugs die een groot deel van de dagbesteding beheerst en jongeren die geen enkel uitzicht hebben op legalisering van hun verblijf in Nederland worden niet in begeleiding genomen.

Een medewerker van Nieuwe Perspectieven vat een aantal punten als volgt samen:

"Wanneer het vergrijp licht is of er zijn relatief weinig problemen op de primaire terreinen onderwijs, arbeid en gezin of er is een geringe kans op herhaling, ligt het eigenlijk niet voor de hand zo'n intensief traject te starten. Ook als jongeren weinig motivatie tonen en de 'stok' om ze te dwingen de (soms pittige) afspraken die in het kader van het interventietraject moeten worden gemaakt daadwerkelijk na te komen, moeten we terughoudend zijn. En er zijn natuurlijk ook jongeren die liever gewoon hun straf uitzitten, dan in het hulpverleningscircuit te belanden."

Voor jongeren die via de leerplicht worden gemeld weegt meervoudige problematiek soms net zo zwaar als regelmatig contact met de politie.

De laatste jaren zijn er meer meisjes ingestroomd, is de gemiddelde leeftijd gedaald en zijn er jongeren met minder delicten ingestroomd (wel met een vergelijkbare meervoudige problematiek) (zie verder hoofdstuk 6).

3.2 Methodische aanpak

3.2.1 Kenmerken van de aanpak

Basisgedachte

De opdracht van Nieuwe Perspectieven is eenvoudig en helder: jongeren horen niet in de gevangenis, maar op school of aan het werk. Jongeren die dat willen, maar het om de een of andere reden niet voor elkaar krijgen, kunnen rekenen op ondersteuning. Jongeren die dat niet willen, kunnen rekenen op straf. Nieuwe Perspectieven biedt jongeren die met de politie in aanraking komen een alternatief voor een louter strafrechtelijke afhandeling. Het alternatief is gebaseerd op de gedachte dat hun criminele carrière kan worden doorbroken als hen op het terrein van arbeid of onderwijs een reëel perspectief wordt geboden. Het interventiemodel voorziet in die kansen in ruil voor harde afspraken. De intensieve aanpak wordt gerealiseerd door een lage caseload van 4 jongeren per medewerker.

Sleutelbegrippen zijn: *Intensief, Snel, Consequent, Direct, Waarderen, Vertrouwen, Confrontatie, Identificatie en Deskundigheid.*

Uitgangspunten

Belangrijke elementen c.q. uitgangspunten van Nieuwe Perspectieven zijn:

- Uitgangspunt is dat veel jongeren die regelmatig met de politie en/of justitie in aanraking komen, op de criminele ladder verder dreigen af te glijden, omdat ze worden geconfronteerd met *diverse problemen op uiteenlopende leefgebieden*.
- Straffen is voor hen mogelijk niet de beste (of enige) oplossing. Wellicht kan meer worden bereikt door deze jongeren *met name op het terrein van arbeid, onderwijs en gezin* te ondersteunen en hun alledaagse situatie op andere terreinen, zoals huisvesting, financiën, gezondheid et cetera, leefbaar te maken.
- Daarom wordt hen *een korte intensieve en samenhangende interventie op diverse terreinen* aangeboden, waarbij hun directe alledaagse leefomgeving (ouders/verzorgers, vrienden, docenten et cetera) actief wordt in- of juist uitgeschakeld. Dit mede vanuit de idee dat hun eigen inzet en betrokkenheid extra wordt gestimuleerd wanneer op korte termijn concrete successen worden behaald.
- Veel jongeren hebben gaandeweg geleerd dat ze pas aandacht krijgen als ze problemen veroorzaken of over hun problemen vertellen. Voor hen is dat vanzelfsprekend. Hun zelfbeeld is daar echter niet positiever door geworden. De aanpak is er op gericht deze spiraal te doorbreken door de negatieve, problematische of zwakke kanten van de jongeren waar mogelijk te laten rusten en *vooral hun sterke kanten en kwaliteiten* voor het voetlicht te brengen en daarop in te haken.
- Geprobeerd wordt *vaste afspraken* te maken waar ze zich enerzijds aan moeten houden, maar waar ze zich anderzijds ook op kunnen beroepen. Dat biedt houvast, duidelijkheid en een perspectief waar ze zich aan vast kunnen klampen.
- Met instellingen binnen het netwerk worden afspraken vastgelegd.
- De problematiek van iedere jongere is in de regel uniek, divers en complex. Hierop is de verwachting gebaseerd dat het aanbod het beste kan plaatsvinden *vanuit een kleinschalige, overzichtelijke en laagdrempelige setting in hun directe leefomgeving*.

Sanctiebeleid

Als jongeren zich niet aan de gemaakte afspraken houden of ze komen tijdens de interventieperiode weer met de politie in aanraking (recidiveren), treedt het sanctiebeleid in werking. De beslissing tot in werking treden van het sanctiebeleid wordt op advies van de interventiewerker genomen door de daartoe bevoegde instantie(s), veelal de Jeugdreclassering. Het Openbaar Ministerie kan bij het in werking treden van het sanctiebeleid overgaan tot het opheffen van de schorsing, voorlopige hechtenis vorderen of een voorwaardelijke straf omzetten in een onvoorwaardelijke straf. Met de verwijzer wordt in ieder geval overleg gevoerd over de eventuele voortzetting van het traject. Belangrijke voorwaarde voor de effectiviteit van het sanctiebeleid is dat vanuit de bevoegde instanties snel en afgemeten wordt gereageerd.

Het contact tussen interventiewerker en cliënt

Medewerkers geven aan dat het succes van de aanpak in belangrijke mate wordt bepaald door de wijze waarop de interactie tussen de interventiewerkers en de jongeren in de praktijk vorm krijgt.

De begeleiding is intensief en veronderstelt een vertrouwensrelatie tussen de jongere en de werker. De volgende houdingsaspecten kunnen daartoe bijdragen:

- *Een positieve benadering.* Er is al op gewezen dat het belangrijk is niet zozeer de negatieve, problematische of zwakke kanten van de jongeren als invalshoek te nemen, maar vooral hun sterke kanten en kwaliteiten te benadrukken.
- *Serius nemen en consequent zijn.* Dat wil zeggen dat er goed naar de deelnemers wordt geluisterd, dat de problemen die ze naar voren brengen serieus worden genomen en dat er consequent wordt gehandeld, zowel opbouwend als sanctionerend.
- *Continuïteit in het contact.* Veel jongeren stellen het op prijs wanneer er niet alleen contact wordt gezocht wanneer er problemen zijn of wanneer ze zijn opgepakt, maar vooral ook als er los daarvan ruimte is voor aandacht. Aandacht is de clou van de methodiek van en rond NP. Dat bevestigt bij hen het beeld dat ze als individu de moeite waard zijn, ongeacht de goede of slechte dingen die ze doen.
- *Autoriteit.* Het blijkt belangrijk dat een werker een zeker gezag uitstraalt, consequent is en niet over zich laat lopen. Jongeren pikken signalen van onzekerheid snel op, wat ertoe kan leiden dat ze een werker niet of minder serieus nemen.
- *Reputatie op basis van succes.* Als een interventiewerker voor een of meerdere jongeren iets voor elkaar heeft gekregen, krijgt hij een goede naam en verzamelt hij bij andere (potentiële) deelnemers het nodige krediet.
- *Reputatie op basis van relaties binnen of kennis van het justitiële circuit.* Als jongeren merken dat de interventiewerker goede contacten heeft met de officier of met andere vertegenwoordigers binnen het (justitiële) netwerk dwingt dat respect af. Dat levert niet alleen krediet op, maar jongeren nemen ook minder snel een loopje met de werker.

Het werken met VIP's

Voor het overgrote deel van de cliënten vormt de gezinssituatie een belangrijke bron van de problemen. Weinig deelnemers hebben nog met beide ouders een goed contact. Een belangrijk deel woont bij één ouder, bij kennissen of familie, in een internaat of pension of zwerft. Sommige jongeren wonen in hun eentje in Nederland, terwijl hun ouders en/of familie nog in het buitenland verblijven.

Anderen hebben met geen van hun ouders nog enig contact. De problemen binnen de gezinssituatie zijn veelal meervoudig en complex.

Op het moment dat Nieuwe Perspectieven in beeld komt, is het niet altijd meer mogelijk de band tussen de cliënt en de ouders te herstellen. Dat is een gepasseerd station; cliënten en/of hun ouders hebben dat zelf vaak al jaren zonder succes geprobeerd. Belangrijk is dan dat er een goed en stabiel alternatief adres wordt gevonden, waar cliënten gedurende langere tijd kunnen verblijven en tot zichzelf kunnen komen. En dat vertrouwenspersonen (buiten Nieuwe Perspectieven) worden gevonden, zogenaamde VIP's, waar ze met hun problemen en vragen terecht kunnen en die hen willen en kunnen helpen bij de praktische en emotionele vragen en problemen waarmee ze worden geconfronteerd.

Het werken met deze VIP's is één van de pijlers van de aanpak. Tevens vormt het vinden van VIP's volgens respondenten één van de belangrijkste uitdagingen bij, alsmede randvoorwaarden voor het uiteindelijk succes van de aanpak. Een coördinator van Nieuwe Perspectieven in een van de regio's zegt:

"Het blijft essentieel dat je voor deze doelgroep een stevig sociaal netwerk weet te realiseren. Binnen een paar maanden moet je jezelf overbodig zien te maken. Dat is niet eenvoudig - dat weet ik. Daar moeten medewerkers sterk van doordrongen zijn en enorm hun best voor blijven doen. Misschien heb je binnen zo 'n organisatie wel een soort 'waakhond' nodig die daar blijvend op toeziet."

Medewerkers pleiten ervoor elkaar op dit punt scherp te houden, te controleren en niet te versagen. Centrale sturing en ruime aandacht en mogelijkheden voor deskundigheidsbevordering kunnen er volgens hen toe bijdragen dat het belang van het realiseren van een sociaal netwerk binnen de methodiek niet verwatert.

In de praktijk zijn VIP's buiten het directe milieu van het kind niet gemakkelijk te vinden en kost het soms veel moeite en tijd om de sociale omgeving te motiveren een rol te spelen in de ondersteuning en een dragend netwerk rondom een cliënt te formeren. Lukt dat niet dan loopt het traject, aldus betrokkenen, vroeg of laat vast. Een interventiewerker zegt:

"We zoeken de VIP's liefst binnen de eigen leefomgeving van de jongeren. Kunnen we ze daar niet vinden dan proberen we uit een externe pool te putten. Daarbij houd je er natuurlijk wel rekening mee dat het tussen de betreffende jongere en de VIP moet klikken. Dat blijkt meestal niet eenvoudig. In het algemeen lukt het nog steeds net een aardig sociaal en persoonlijk netwerk te realiseren en in stand te houden. Hoewel met name de continuïteit soms een probleem is. Mensen hebben niet altijd tijd en haken soms af. Dat is dan weer een teleurstelling voor de jongere met alle eventuele gevolgen van dien."

3.2.2 Fasering van de aanpak

1 Aanmelding en intake

Aan de jongeren die bij een interventieteam worden gemeld, wordt allereerst uitgelegd wat Nieuwe Perspectieven voor hen kan doen, wat ze ervan kunnen verwachten en welke eisen aan hun eigen inzet en motivatie worden gesteld. Als de jongeren met de geboden begeleiding akkoord gaan, wordt met hen een *interventiecontract* afgesloten. Via dat contract geven jongeren de interventiewerkers onder andere toestemming om bepaalde mensen uit hun directe omgeving te benaderen, zoals de ouders/verzorgers, vertegenwoordigers van de school, of bijvoorbeeld een huisbaas. Verder worden er in het contract nog een aantal andere regels

en rechten vastgelegd die voor de jongeren gelden of waar ze zich op kunnen beroepen. Soms vindt in dit stadium - in de regel via de Raad voor de Kinderbescherming of de Jeugd Reclassering - overleg plaats met de kinderrechter of de officier van justitie. Zij kunnen op voorstel of vraag van de interventiewerker schorsing van de voorlopige hechtenis vorderen, in afwachting van het resultaat van het interventietraject.

Omgevingsanalyse

Vervolgens wordt een analyse gemaakt van de behoeften van de jongeren en hun toekomstperspectief en wordt hun situatie en problematiek op uiteenlopende leefgebieden in de vorm van een *omgevingsanalyse* zo nauwkeurig mogelijk in kaart gebracht. In deze periode wordt ook contact gelegd met de ouders of verzorgers van de deelnemer en wordt geprobeerd wederzijds vertrouwen op te bouwen en de jongeren en hun ouders of verzorgers te motiveren om mee te werken. Op basis van de resultaten van de omgevingsanalyse worden prioriteiten gesteld en wordt gekeken welke concrete stappen en maatregelen in welke volgorde moeten worden aangepakt, om de langere termijndoelen te realiseren.

2 De interventieperiode

De start van de interventieperiode bestaat in de praktijk vooral uit 'puinruimen' en aanzetten geven voor de 'wederopbouw'. In relatie tot alle praktische, relationele en emotionele aspecten en problemen van de jongeren op uiteenlopende leefgebieden wordt geprobeerd via bemiddeling, ondersteuning en belangenbehartiging een aantrekkelijk alternatief traject uit te stippelen en de nodige (professionele) ondersteuning te organiseren.

Belangenbehartiging

In de dagelijkse praktijk van de interventiewerker is het behartigen van allerlei veelal praktische belangen van en voor de cliënt een van de eerste activiteiten waar hij of zij mee van start gaat. Er zijn schulden, problemen met uitkeringsinstanties, op het vlak van huisvesting, et cetera. Voordat daadwerkelijk aan een nieuw perspectief gewerkt kan worden en de cliënt daar aan toe is, moet voor al die knelpunten en problemen een oplossing of regeling worden getroffen.

De interventieperiode duurt in totaal gemiddeld zo'n tien weken. Gedurende die periode is het contact tussen de jongeren en de interventiewerkers zeer intensief. Nadat, aan het einde van de eerste fase van de interventieperiode, voor de belangrijkste problemen een oplossing is gevonden, gaat de trajectfase in.

3 Vervolgtrajecten

Het vervolgtraject wordt verzorgd door één of meerdere uitvoeringsorganisaties op uiteenlopende terreinen. Mogelijke *vervolgtrajecten* zijn bijvoorbeeld:

- Deelname aan een specifiek *trainingsprogramma*, bijvoorbeeld in het kader van sociale vaardigheden, arbeidsgewenning, structuurtraining of zelfredzaamheid.
- Deelname aan een *opleidingstraject*.
- Deelname aan een *arbeidstraject* gericht op betaalde arbeid.
- Deelname aan een *gezinstraject*, met het accent op primaire voorzieningen en relaties.
- Deelname aan een combinatie van bovengenoemde trajecten.

Met de betreffende instanties, begeleiders en jongeren worden afspraken gemaakt over de wijze waarop en de frequentie waarmee over de voortgang van de deelnemers overleg en terugkoppeling plaatsvindt met het interventieteam. In principe is er vanuit het interventieteam nog geregeld

contact met de jongeren.

In de praktijk is de scheidslijn tussen de interventieperiode en de start van het vervolgtraject niet altijd even scherp te trekken. Sommige jongeren hebben niet alleen allerlei praktische problemen (bijvoorbeeld op het terrein van huisvesting, gezondheid of financiën), maar ook nog weinig algemene sociale- of specifieke beroepsvaardigheden. Ze zijn sterk afhankelijk van de hulp van anderen en hebben nauwelijks perspectief door te stromen naar werk. Zij zijn vooral gebaad bij trajecten in de sfeer van sociale vaardigheidstraining, sollicitatietraining en andere cursussen die heel praktisch van opzet zijn en waarbij de nadruk ligt op zaken als: verbale en non-verbale communicatie, luisteren, assertiviteit en nee kunnen en durven zeggen, niet op de laatste plaats tegen leeftijdgenoten.

4 Nazorg

De begeleiding vanuit Nieuwe Perspectieven houdt in de regel niet op wanneer het interventietraject van ongeveer 10 weken achter de rug is. Ook na afloop van de interventie hebben veel jongeren behoefte aan ondersteuning, belangstelling en vertrouwen. Om die reden wordt via nazorg bewaakt dat jongeren de paden van het traject dat met hen is uitgestippeld blijven weten te vinden en vervolgen. Gemiddeld is er vanuit Nieuwe Perspectieven gedurende negen maanden na het einde van het interventietraject ongeveer één uur per week voor nazorg beschikbaar.

Heel wat jongeren komen ook na afloop van het interventietraject nog geregeld langs, niet alleen als er problemen zijn, maar ook gewoon om te vertellen hoe het met hen gaat of om bepaalde medewerkers waarmee ze een bijzondere band hebben opgebouwd weer eens te ontmoeten. Ook medewerkers zoeken omgekeerd nog geregeld contact met jongeren die ze ooit hebben begeleid. Uit de gesprekken die in het kader van het onderzoek met ex-deelnemers zijn gevoerd, blijkt dat ze dat vaak enorm op prijs stellen.

Het belang van nazorg - of die nu wordt uitgevoerd door een externe casemanager, door een VIP, of door een interventiewerker - wordt zowel door medewerkers van Nieuwe Perspectieven als van externe partners onderstreept. Nazorg en het vinden van goede VIP's hangen volgens medewerkers van Nieuwe Perspectieven overigens nauw met elkaar samen. Goede VIP's betekenen in de praktijk een ontlasting van de nazorgtaken vanuit Nieuwe Perspectieven.

3.3 Beoordeling van de methodiek

3.3.1 Algemeen

Alle sleutelinformanten waarmee gesproken is hebben een positief oordeel over de methode en de onderliggende gedachte en uitgangspunten van waaruit Nieuwe Perspectieven opereert.

Zowel medewerkers als externe partners hebben veel vertrouwen in de meerwaarde van het adagium van snel, intensief en consequent. Daarom is het volgens hen van essentieel belang dat Nieuwe Perspectieven uitvoerend strak blijft vasthouden aan de oorspronkelijke doelstelling en uitgangspunten, met individuele cliënten realistische doelen blijft stellen en mogelijke methodische knelpunten serieus onder ogen durft blijven zien. Volgens hen moet Nieuwe Perspectieven alert blijven om de oorspronkelijke stijl overeind te kunnen houden. Daarnaast wordt ook gepleit om onderdelen van de methodiek nog eens goed onder de loep te nemen.

Medewerkers van Nieuwe Perspectieven houden zelf liefst ook zo strak mogelijk vast aan de oorspronkelijke doelgroepcriteria. Een te ruime interpretatie

daarvan zou de essentie van de methode volgens hen op den duur onder druk zetten. Een van hen:

"We moeten onze methodische grenzen en beperkingen, ook qua knowhow en deskundigheid blijven onderkennen. Gebleken is dat de resultaten die we met de echte harde kern en met zwakbegaafden kunnen behalen beperkt zijn. Dat soort cliënten kunnen we beter aan de Reclassering of de forensische psychiatrie overlaten. Nieuwe Perspectieven is geen antwoord op alles. We moeten onze uitgangspunten en doelgroepcriteria scherp houden. Daarom blijft intervisie en deskundigheidsbevordering volgens mij van groot belang."

Ervaringen van medewerkers van Nieuwe Perspectieven

Medewerkers van Nieuwe Perspectieven zelf zijn tevreden en trots dat ze met een dergelijke methodiek (en case-load) kunnen en mogen werken. Een van de coördinatoren zegt:

"Natuurlijk vergt deze methode nogal wat van het personeel. Maar ik werk al heel wat jaartjes in deze sector en ben eerlijk gezegd nooit iets tegen gekomen wat beter werkt. U wel? De aanpak slaat prima aan bij jongeren. En steeds meer (externe) voorzieningen zijn er inmiddels van overtuigd dat met deze aanpak goede resultaten kunnen worden behaald."

Ervaringen van jongeren

De geïnterviewde jongeren zijn positief over de methode van Nieuwe Perspectieven². Met name de betrouwbaarheid van de interventiewerkers en het feit dat de interventiewerkers aan de slag gaan met praktische zaken worden gewaardeerd. De jongeren hebben het idee dat de interventiewerkers hun belangen voorop stellen en helpen met het oplossen van hun problemen. Sommige jongeren maken daar ook goed gebruik van. Eén jongen die was gevraagd voor een interview en een jaar geleden de interventie van Nieuwe Perspectieven had doorlopen, was bereid om geïnterviewd te worden omdat hij dan ook zijn oude begeleider even kon spreken:

"Ik kan maar geen woning krijgen en misschien dat hij dat even kan regelen."

De goede bereikbaarheid van de interventiewerkers is voor jongeren erg belangrijk. De telefoon wordt altijd opgenomen en de jongere wordt altijd verder geholpen. Ook de bereikbaarheid van interventiewerkers na kantoortijd vinden jongeren prettig en bijzonder als ze dit vergelijken met andere contacten in de hulpverlening.

Ervaringen van externe partners

Met name de jeugdreclassering zou regelmatig ook wel op deze manier willen werken. Een vertegenwoordiger van deze organisatie zegt:

"Voor veel jongeren werkt de methode van Nieuwe Perspectieven beter dan die van bijvoorbeeld onze eigen ITB-trajecten. Vanwege het justitiële kader van waaruit wij moeten opereren is onze eigen speelruimte krap en relatief strak ingeperkt. Eerlijk gezegd zijn we ook wel eens jaloers op hun ruime randvoorwaarden, de positieve pers en aandacht die ze via de media krijgen. Wat niet weg neemt dat ook Nieuwe Perspectieven in de praktijk de nodige problemen en knelpunten tegenkomt; onder andere als het gaat om toeleiding naar arbeid en scholing en op het vlak van nazorg."

Noot ² Overigens gebruiken de geïnterviewde jongeren zelden de noemer Nieuwe Perspectieven. Meestal praten ze over de interventiewerker die hun tijdens het traject heeft begeleid.

3.3.2 Beoordeling van de methodiek voor specifieke doelgroepen

Meiden

Het percentage meiden dat de afgelopen vijf jaar door Nieuwe Perspectieven is begeleid is flink gestegen, namelijk tot 30% (zie hoofdstuk 6). Het blijkt echter niet eenvoudig binnen de korte termijn van de interventieperiode met alle meiden goede resultaten te behalen. Volgens vertegenwoordigers van Nieuwe Perspectieven zelf vooral omdat veel meiden zich minder dan jongens oriënteren op een perspectief op arbeid en omdat ze op het relationele vlak met allerlei problemen, verwachtingen, twijfels en ambities worstelen, die in een paar maanden niet zijn om te buigen. Daar is geregeld meer tijd voor nodig. Een coördinator van Nieuwe Perspectieven in een van de regio's zegt in dit verband bijvoorbeeld:

"De meiden die we in traject krijgen hebben zonder uitzondering grote problemen thuis. Een belangrijk deel van hen is al van huis weggelopen. Daarnaast spelen vaak ook andere relatieproblemen; onder andere met vriendjes en 'loverboys' en druggebruik niet te vergeten. Jongens met een andere etniciteit vinden ze vaak erg interessant. Een begeleidingsduur van twee tot drie maanden is bij hen vaak te kort. Ook methodisch zijn hier en daar aanpassingen nodig. Welke precies durf ik niet een, twee, drie te zeggen. Daar moeten we binnen NP denk ik maar eens een keer goed over discussiëren."

De volgende uitspraak van een meisje van 17 jaar ondersteunt dit beeld:

"Voorlopig blijf ik nog even bij opa en oma wonen. Volgend jaar ga ik naar Economiehandel. Ondertussen zoek ik een goeie vent die goed verdient. Zodra ik die gevonden heb, ben ik 'de deur' uit."

Meiden willen volgens respondenten (ook niet NP-ers) vooral een maatje. Iemand waar ze op kunnen vertrouwen en die ze kunnen raadplegen; vaak jaren na dato nog. Een vertegenwoordiger van een externe partner zegt bijvoorbeeld:

"Ze hebben niet zozeer behoefte aan een snel traject dat hen toeleidt naar werk of scholing, maar veel meer aan een langdurig contact met een vertrouwenspersoon waar ze met enige regelmaat op kunnen terugvallen."

De interventieperiode is voor sommige meiden eenvoudig te kort, mede omdat ze een interventiewerker moeilijker in vertrouwen nemen. Bovendien zitten ze vaak veel meer aan het gezinssysteem vast dan jongens. De situatie van een meisje dat is geïnterviewd illustreert dit gegeven aardig. Zij komt uit een groot gezin en draaide ook op voor de opvoeding van de jongere kinderen, bijvoorbeeld door ze van school te halen etc. Verder werkte ze doordeweeks en in het weekend om geld te verdienen voor het gezin. Nadenken over je eigen toekomst en daarop anticiperen, bijvoorbeeld via een gerichte opleiding is dan niet gemakkelijk. Een medewerkster van Nieuwe Perspectieven zegt in het verlengde hiervan:

"Met die meiden kan je hooguit kleine stapjes zetten. Als je echt iets met ze wilt bereiken moet je ze heel voorzichtig uit hun eigen omgeving halen. We moeten ons serieus afvragen of de methode en uitgangspunten van Nieuwe Perspectieven voor deze meiden altijd wel het meest geëigende instrument is."

Lichtere cliënten

Een aantal van de geïnterviewden - zowel in- als extern - geeft aan dat de doelgroep van Nieuwe Perspectieven, vooral wat betreft de juridische pro-

blemen, de laatste jaren mogelijk wat 'lichter' is geworden. Wat ook met de leeftijd zou kunnen samenhangen. De problematiek van de jongeren is echter nog altijd meervoudig en complex. Het blijft volgens hen lastig werken met deze 'klanten', ook omdat de dwang en drang van het strafrecht minder inzetbaar is. Belangrijk is dat Nieuwe Perspectieven de instroomcriteria en screeningsprocedure strikt blijft handhaven.

Jongere cliënten

Mede onder invloed van algemeen maatschappelijke ontwikkelingen worden de cliënten van Nieuwe Perspectieven volgens respondenten gemiddeld steeds jonger. Sommige vertegenwoordigers van Nieuwe Perspectieven vragen zich af of de methode voor dit deel van de doelgroep op alle onderdelen nog wel toereikend is:

"De delicten zijn nog wel hetzelfde als een jaar of tien geleden, maar de cliënten worden wel steeds jonger; 16, 17, 18 jaar vroeger; 13, 14, 15 jaar nu. Ze zijn uitgekookter en zakelijker en hebben minder spijt. Vroeger waren ze gevoeliger voor onze aanpak."

Volgens deze respondenten zou de oorspronkelijke methodiek, in relatie tot dit vraagstuk nog eens goed onder de loep kunnen worden genomen.

Antilliaanse cliënten

De resultaten met jongeren van Antilliaanse afkomst zijn volgens vertegenwoordigers van Nieuwe Perspectieven te magere. Deze jongeren gaan volgens hen relatief jong 'het circuit' in. Bovendien wordt er rond hen weinig toezicht uitgeoefend: ze zijn vaak zonder hun ouders naar Nederland gekomen.

"Er is amper een persoonlijk netwerk waar we een beroep op kunnen doen. Het hele idee van VIP's en van Gezinssystemen werkt voor deze jongeren nauwelijks."

3.4 Nieuwe Perspectieven in strafrechtelijk kader

In strafrechtelijke kader wordt op de volgende wijze van Nieuwe Perspectieven gebruik gemaakt:

- Intensieve begeleiding in het kader van de strafaandoening. Vanuit de jeugdreclassering worden regelmatig jongeren naar Nieuwe Perspectieven verwezen.
- De jeugdreclassering probeert het voltooien van het traject bij Nieuwe Perspectieven als schorsende voorwaarde in het vonnis op te laten nemen. Volgens respondenten van de jeugdreclassering is hier inmiddels al de nodige ervaring mee opgedaan.

Indien een jongere het traject bij Nieuwe Perspectieven afbreekt, wordt dit door Nieuwe Perspectieven teruggekoppeld naar de verwijzer en de andere betrokken partijen. Als de rechter de verwijzer is, koppelt Nieuwe Perspectieven dus terug naar de rechter. De contactpersoon van Nieuwe Perspectieven geeft aan dat het aan de verwijzer is wat zij met die informatie doen. Nieuwe Perspectieven informeert ook de jongere dat er gemeld wordt dat het traject is afgebroken.

Een aantal van de geïnterviewde jongeren heeft weliswaar het traject afgebroken, maar nog steeds wel contact met de interventiewerker. Zij kunnen over het algemeen moeilijk aangeven of er een justitiële reactie is geweest op het afbreken van Nieuwe Perspectieven.

Het opnemen van Nieuwe Perspectieven als een onderdeel van de strafafdoening of als schorsende voorwaarde (en de daaropvolgende justitiële maatregel als reactie op uitval) geeft Nieuwe Perspectieven een verplichtend karakter.

Een aantal respondenten is voorstander van dit meer verplichtende karakter van Nieuwe Perspectieven. Zij zien vooral een voordeel in de intensieve begeleiding, waardoor in een paar weken tijd met een jongere mogelijk meer bereikt kan worden dan via een langdurig uitgerekt traject.

Een ander voordeel is 'de stok achter de deur', die jongeren extra kan dwingen de gehele interventieperiode bij Nieuwe Perspectieven te doorlopen. De meerwaarde van het verplichtende karakter, bijvoorbeeld Nieuwe Perspectieven als schorsende voorwaarde, wordt echter vooral voelbaar wanneer deze ook meteen worden geëffectueerd wanneer de cliënt zich niet aan de afspraken houdt. En daar schort het volgens medewerkers van de reclassering, de politie en Nieuwe Perspectieven in de praktijk nog geregeld aan. De laatste jaren is er op dat punt volgens hen wel het een en ander verbeterd, maar het komt nog te vaak voor dat deelnemers die zich niet aan de afspraken houden niet meteen worden vastgezet.

Toepassing van de aanpak van Nieuwe Perspectieven in een meer verplichtend kader heeft volgens medewerkers van Nieuwe Perspectieven een aantal nadelen:

- het is lastiger om vanuit een dergelijk kader een vertrouwensband op te bouwen met cliënten omdat de werkers door de jongeren in dat geval, méér dan nu, als een verlenging van politie en justitie worden beschouwd;
- het succes van de aanpak is mede gerelateerd aan de motivatie van cliënten, en de instrumenten die de interventiewerker hiervoor kan gebruiken; wanneer deze in een meer verplichtend kader wordt toegepast mag worden verwacht dat het succes van de aanpak afneemt.

Sommige respondenten suggereren, dat Nieuwe Perspectieven en de jeugdreclassering elkaar – als volgt – zouden kunnen (blijven) aanvullen: cliënten waarvan de jeugdreclassering vindt dat zij daarvoor in aanmerking komen, worden eerst een aantal maanden intensief door Nieuwe Perspectieven begeleid. Na afloop van het interventietraject worden ze bij de jeugdreclassering teruggemeld, die de begeleiding en nazorg in een minder intensieve vorm voortzet. De afgelopen jaren heeft een deel van de cliënten van de jeugdreclassering deze route al bewandeld. Daarover is meer informatie te vinden in het volgende hoofdstuk.

3.5 Nieuwe Perspectieven in relatie tot andere trajecten

Ook vanuit de jeugdreclassering zijn diverse intensieve begeleidingstrajecten voor criminele jongeren uitgezet, zoals ITB-Criem en ITB-harde-kern. ITB-Criem is bedoeld voor first-offenders, Mocht er toch meer aan de hand zijn, is met de jeugdreclassering afgesproken om deze jongeren door te verwijzen naar Nieuwe Perspectieven. Als jongeren in het kader van ITB bij Nieuwe Perspectieven worden gemeld, is afgesproken dat de jeugdreclassering dicht op de huid van de jongere blijft zitten. Mocht een jongere zich niet aan de gemaakte afspraken houden wordt dit direct aan de jeugdreclassering gerapporteerd. Het duurt echter vaak wel enige tijd voordat de rechtbank tijd heeft voor een TUL-zitting. De aansluiting is dus wel degelijk gezocht, maar bij het zich niet houden aan de afspraken door ene jongere, kan er vaak niet direct worden opgetreden.

Vertegenwoordigers van de jeugdreclassering en van Nieuwe Perspectieven wijzen op de volgende belangrijke verschillen tussen ITB-trajecten en de aan-

pak van Nieuwe Perspectieven: het verplichtend kader; de duur, frequentie en intensiteit van de begeleiding; en de snelheid waarmee trajecten in gang kunnen worden gezet. ITB-trajecten zijn ingebed in een strak justitieel kader. Voordat feitelijk met een ITB-traject kan worden gestart is in de regel minstens een half jaar verstreken. Daarbij hebben de medewerkers van de jeugd-reclassering een hogere case-load, waardoor ze de cliënten veel minder intensief kunnen begeleiden. Daardoor is het moeilijker een vertrouwensrelatie met cliënten op te bouwen, ook omdat men naar de beleving van de cliënten toch altijd direct aan het justitiële circuit gelieerd is. De invalshoek van de Reclassering is per definitie het strafrecht. De invalshoek van Nieuwe Perspectieven is opbouwend, meestal vrijwillig en op oplossingsstrategieën gericht. De opdracht van de ITB-trajecten is in de regel door de rechter/officier geformuleerd. Die van Nieuwe Perspectieven meestal niet. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt:

"Dan kom je echt heel anders 'binnen' bij een cliënt. Ik zou het niet goed vinden als wij ook vanuit een meer verplichtend kader moeten gaan opereren".

Daarnaast is er het overleg van de ketenunit jeugdcriminaliteit: JCOJ (justitieel casuïstiekoverleg jeugd van de Raad voor de Kinderbescherming, politie, OM en bureau jeugdzorg), JIB en JOT. Dit had tot gevolg dat er minder jongeren naar Nieuwe Perspectieven werden doorverwezen. En als dat wel het geval was, was er vaak geen sprake meer van een crisissituatie waarin het makkelijker 'binnenkomen' is. Eind 2003 zijn er goede afspraken over samenwerking gemaakt: een vertegenwoordiger van Nieuwe Perspectieven gaat participeren in de stuurgroep.

Ervaringen van jongeren

De jongeren die zijn geïnterviewd is ook gevraagd naar hun ervaringen met betrekking tot andere contacten in de hulpverlening. Jongeren merken dat de werkdruk bij de voogdij is toegenomen. De jongeren die onder voogdij staan, geven aan sporadisch contact te hebben met hun voogd (minder dan een jaar ervoor). Over het algemeen zijn de jongeren wel tevreden over het contact. Andere contacten in de hulpverlening worden minder gewaardeerd door jongeren, als zij dit vergelijken met de aanpak van Nieuwe Perspectieven. Dit heeft vooral te maken met de praktische insteek van Nieuwe Perspectieven. Een jongere zei hierover:

"Bij jeugdzorg moet je altijd gaan praten over je problemen of over je ouders, of ze bellen je en vragen 'wat je hebt gedaan'. Het grote verschil met Nieuwe Perspectieven is dat de interventiewerkers vragen: 'wat gaan we doen?'"

Trajecten in het kader van ITB-Criem worden al gauw als kinderachtig ervaren door sommige jongeren. Bij Nieuwe Perspectieven hebben ze meer het idee dat ze als volwassenen worden behandeld en dat de acties vooral gericht zijn op hun toekomst.

3.6 Deskundigheidsbevordering

Het belang van permanente deskundigheidsbevordering wordt binnen Nieuwe Perspectieven breed onderkend. Vanuit de organisatie is er veel aandacht voor. Jaarlijks worden zeker 6 tot 10 trainingen per team gegeven. Ook is er een aparte medewerker voor intervisie en training aangesteld. Deskundigheidsbevordering is van belang om medewerkers scherp en creatief te houden en de manier van werken voortdurend af te kunnen stemmen op ontwik-

kelingen in de praktijk. Zaken als: het groeiend aantal meiden of jonge tieners dat wordt gemeld, de regionalisering, et cetera, vragen voortdurend om aanpassingen van de manier van werken. Sommige interventiewerkers merken op dat er naar deskundigheid per wijk gekeken zou moeten worden. In Amsterdam Zuid-Oost heb je met een andere problematiek te maken dan bijvoorbeeld in Amsterdam Zuid. Trainingen, deskundigheidsbevordering en intervisie zijn daarbij volgens medewerkers aantrekkelijke zo niet essentiële instrumenten:

"We moeten ervoor zorgen dat we een open, dynamische organisatie blijven. De afgelopen tien jaar is er veel veranderd. Er worden meer leerplichtgevallen gemeld, justitie straft eerder, er zijn harde trajecten bijgekomen als Den Engh en Glen Mills, et cetera. Vroeger konden we meer zelf bepalen."

De laatste jaren is de deskundigheidsbevordering van lieverlede verschoven van externe trainingen, naar eigen interne trainers en de methode van 'train de trainer'. Volgens respondenten is feedback van deskundigen van buiten de organisatie blijvend noodzakelijk, maar op de lange termijn is het inhuren van louter externe trainers volgens hen ook erg kostbaar. Daarom is er voor een mix gekozen van intern en extern.

Volgens medewerkers van Nieuwe Perspectieven zelf zou binnen het bestek van de deskundigheidsbevordering meer aandacht moeten worden besteed aan het bijspijkeren van de feitelijke kennis van het jeugdrecht. Mede omdat bij nieuwe aanstellingen vooral wordt gelet op de attitude en interactieve vaardigheden van medewerkers en minder op de feitelijke kennis van medewerkers over dat soort zaken. In zekere zin geldt dat volgens hen ook voor de theoretische en praktische kennis op andere terreinen, zoals onderwijs, arbeid et cetera.

Verder wordt door vertegenwoordigers van Nieuwe Perspectieven en van externe partners gewezen op het ontbreken van een opleiding op Hbo-niveau, die goed aansluit bij de functie en de werkzaamheden die medewerkers in dit veld moeten uitoefenen. Volgens hen bestaat er binnen de HVA weinig gerichte aandacht voor hulpverlening die een stap verder gaat dan vraaggericht werken c.q. bemoeizorg of niet-vrijblijvende hulp. Studenten kunnen daar in de praktijk alleen via bijscholingstrajecten meer over te weten komen.

Behoefte aan en ruimte voor methodische vernieuwing

Volgens respondenten is er zowel behoefte aan, als ruimte voor methodische vernieuwing.

De behoefte wordt zowel gestimuleerd door maatschappelijke ontwikkelingen als door inhoudelijke afwegingen. De ontwikkelingen die in relatie tot meiden, daling gemiddelde leeftijd doelgroep, jongeren van buitenlandse afkomst en toeleiding naar onderwijs en arbeid in dit hoofdstuk zijn geschetst, kunnen volgens respondenten belangrijke drijfveren zijn om de methode aan te passen, te vernieuwen en/of te verbeteren.

Het realiseren van alternatieve trajecten op het terrein van arbeid of onderwijs en het realiseren van een stevig alternatief sociaal netwerk dat via VIP's (oftewel, belangrijke personen in de directe omgeving van de jongere) wordt gewaarborgd, vormt de kern van de methode. Of, en de manier waarop deze speerpunten kunnen worden gerealiseerd, is afhankelijk van praktische individuele en algemeen maatschappelijke omstandigheden en ontwikkelingen. Dergelijke ontwikkelingen vormen volgens respondenten belangrijke drijfveren om de oorspronkelijke methode en uitgangspunten vanuit verschillende invalshoeken met uiteenlopende betrokkenen en experts de komende tijd nog eens zorgvuldig onder de loep te nemen.

3.7 Conclusies

De methode en de uitgangspunten van waaruit Nieuwe Perspectieven opereert worden – zowel binnen de eigen organisatie als onder de netwerkpartners – positief beoordeeld. Het werken met VIP's en trajecten richting arbeid en onderwijs en de nazorg zijn onderdelen die de meerwaarde vormen van de aanpak. In essentie is deze aanpak de laatste jaren niet veranderd, maar mede onder invloed van bredere maatschappelijke, sociale en economische ontwikkelingen staat de methode de laatste jaren wel extra onder druk. Daarnaast bestaat er een behoefte aan methodische vernieuwing ingegeven door het toenemend aantal meiden, de daling van de gemiddelde leeftijd van de jongeren, de te magere resultaten met Antilliaanse klanten en de toeleiding naar onderwijs en arbeid. De sleutelwaarden (intensief, snel, consequent, direct, waarden, vertrouwen, confrontatie, identificatie en deskundigheid) worden zeer waardevol gevonden en dienen overeind te blijven.

De doelgroep van Nieuwe Perspectieven (zie tabel 6.4) is de afgelopen jaren jonger geworden. Mede onder invloed daarvan en in combinatie met meer meldingen via de afdelingen voor leerplicht van de stadsdelen wordt toeleiding naar onderwijs in relatie tot de vervolgetrajecten steeds belangrijker. Op het terrein van onderwijs doen zich echter knelpunten voor. Scholen voor voortgezet onderwijs blijven relatief terughoudend om jongeren waarvan bekend is dat zij bij Nieuwe Perspectieven vandaan komen (op)nieuw in te laten stromen. En alternatieve trajecten, bijvoorbeeld via het vormingswerk of via spijbelopvangprojecten zijn de afgelopen jaren verder afgeroomd of beëindigd.

Ook toeleiding naar arbeid is altijd al een lastig aspect geweest. Maar het lijkt de laatste jaren, als gevolg van conjuncturele ontwikkelingen steeds moeilijker te worden. Als gevolg daarvan worden vervolgetrajecten soms eerder op het vlak van vrijetijdsbesteding gezocht. Dit is overigens geen doelbewuste verschuiving binnen de aanpak, maar een reactie op bredere sociaal-economische ontwikkelingen.

Het vinden van goede VIP's blijft lastig. Nieuwe Perspectieven krijgt nog steeds vaak te maken met geïsoleerde gezinnen. Mede daardoor vergt het vinden van goede VIP's veel extra tijd en energie van de werkers. In het verleden heeft men wel getracht dit probleem via mentoraatschappen te tackelen. Dit is mislukt doordat de geïnteresseerden of uit waren op een bepaalde vergoeding of om studiepunten zaten te springen. VIP's uit de eigen directe omgeving van de cliënt blijken toch het meest duurzaam en waardevol.

Zoals in hoofdstuk 6 wordt beschreven, is het aantal meiden dat instroomt bij Nieuwe Perspectieven gegroeid. Voor meiden wegen meervoudige problemen als indicatie voor Nieuwe Perspectieven zwaarder dan politiecontacten. Deze groep heeft dan ook deels met andere problemen te kampen dan jongens. De meiden waar Nieuwe Perspectieven mee te maken krijgt oriënteren zich over het algemeen minder dan jongens op een toekomstperspectief op het terrein van arbeid of onderwijs, vaak als gevolg van een thuissituatie waarbinnen daarvoor weinig of geen ruimte is. De duur van de interventieperiode van Nieuwe Perspectieven is voor deze groep te kort. Onder andere omdat het veel tijd blijkt te kosten om een vertrouwensband met hen op te bouwen. De meiden waarmee Nieuwe Perspectieven te maken krijgt hebben sterke behoefte aan een 'maatje' gedurende langere tijd, waar zij in alle vertrouwen terecht kunnen. Het vinden van goede VIP's is voor deze doelgroep extra belangrijk.

Daarnaast blijkt het lastig om de oriëntatie, omstandigheden en het perspectief van meiden binnen de interventieperiode om te buigen en stabiele alternatieven aan te reiken.

De optie om Nieuwe Perspectieven een meer verplichtend karakter te geven, bijvoorbeeld door het doorlopen van het traject als schorsende voorwaarde op te nemen, sorteert slechts effect indien deze voorwaarde direct nadat de cliënt zich niet aan de afspraken houdt wordt geëffectueerd en bijvoorbeeld niet een half jaar later. De keten werkt op dit punt nog niet optimaal.

Toepassing van de aanpak van Nieuwe Perspectieven in een meer verplichtend kader heeft bovendien een aantal nadelen, waardoor een ketenaanpak het beste lijkt: cliënten waarvan de jeugdreclassering vindt dat zij daarvoor in aanmerking komen, worden eerst een aantal maanden intensief door Nieuwe Perspectieven begeleid. Na afloop van het interventietraject worden ze bij de jeugdreclassering teruggemeld, die de begeleiding en nazorg in een minder intensieve vorm voortzet. De afgelopen jaren heeft een deel van de cliënten van de jeugdreclassering deze route al bewandeld.

Sinds het begin wordt vanuit Nieuwe Perspectieven veel aandacht besteed aan deskundigheidsbevordering. De laatste jaren is de aandacht daarvoor eerder toe- dan afgenomen, met name als het gaat om intervisie. Via deskundigheidsbevordering probeert men onder andere te anticiperen op bewegingen binnen de doelgroep. De afgelopen jaren is daarbij veel gebruik gemaakt van de beschikbare deskundigheid binnen de eigen organisatie. Dit heeft een positief effect gehad op de interventies: de trainer kent de organisatie, is snel beschikbaar en kan dus direct inspelen op ontwikkelingen.

Aansluiting met andere trajecten ITB is goed, zij het dat er nog geen snelle reactie is op het niet naleven van afspraken door een jongere. Het instellen van het 'drie-in-één overleg' (JIB/JOT/JCOJ) heeft er toe geleid dat er minder jongeren naar Nieuwe Perspectieven werden doorverwezen (met name door politie). Hierover zijn recent afspraken gemaakt. Over de samenwerking in de keten wordt uitgebreid gerapporteerd in het volgende hoofdstuk.

4 Samenwerking en netwerkontwikkeling

4.1 Inleiding

Nieuwe Perspectieven moet min of meer organisch zijn ingebed in een breed netwerk van organisaties. Voor de voortgang en het rendement van de aanpak is het belangrijk zo niet noodzakelijk dat de politie tijdig meldt en dat andere partners hun verantwoordelijkheden en taken afstemmen op de afspraken die met de jongeren worden gemaakt, zodat zo snel mogelijk een passend traject kan worden gerealiseerd. Zonder intensieve samenwerking met andere organisaties lukt dat niet.

De aanpak van Nieuwe Perspectieven wordt door de meeste primaire en secundaire partners gewaardeerd en de samenwerking met hen is de laatste jaren verder verbreed en geïntensiveerd. Deze samenwerking wordt volgens respondenten niet alleen 'topdown', maar juist en vooral ook 'bottom-up' gestimuleerd.

Het lijkt erop dat het netwerk rond Nieuwe Perspectieven inmiddels een solide basis biedt voor deze specifieke aanpak in de toekomst. Medewerkers van Nieuwe Perspectieven zelf tekenen daarbij aan dat ze in dat verband nooit rekenen op absolute garanties, omdat ze in grote mate van de goodwill van andere instanties afhankelijk blijven en omdat het tij onder bepaalde weerbarstige maatschappelijke, organisatorische of financiële omstandigheden zo weer kan keren. Elementen van de oorspronkelijke beeldvorming rond Nieuwe Perspectieven als *"een clubje van vrijbuiters dat zich van niets en niemand iets hoeft aan te trekken"*, zijn volgens hen latent nog steeds aanwezig:

"Daarom moeten we zorgvuldig met het verworven vertrouwen en draagvlak blijven omgaan."

4.2 Het netwerk rond de aanmelding

Meestal komt de politie als eerste in aanraking met jongeren die een delict hebben gepleegd. Wanneer er wettelijk aanleiding is voor strafrechtelijke vervolging of het opleggen van een maatregel, wordt dat zowel bij de politie als bij het OM, de Raad voor de Kinderbescherming of de Reclassering gemeld. Daar kan besloten worden de jongere door te verwijzen naar Nieuwe Perspectieven. Daarnaast kunnen met name door de afdeling voor Leerplichtzaken van de stadsdelen, maar ook door andere organisaties signalen worden opgevangen dat bepaalde jongeren een criminele carrière tegemoet (dreigen te) gaan. Ook zij kunnen deze jongeren bij Nieuwe Perspectieven aanmelden.

Het is belangrijk dat aanmeldende instanties, zoals de politie, de jeugdreclassering en de afdelingen voor leerplicht (van de stadsdelen) jongeren bij Nieuwe Perspectieven melden die voldoen aan de doelgroepcriteria en die niet te 'licht' of te 'zwaar' zijn voor de aanpak en het kader van waaruit Nieuwe Perspectieven werkt. Deze partners moeten de doelgroepcriteria en de manier waarop vanuit Nieuwe Perspectieven wordt gewerkt goed kennen.

Politie, justitie, leerplicht, bureau jeugdzorg (jeugdreclassering)

Met belangrijke aanmeldende instanties en organisaties als de politie, de jeugdreclassering en de afdeling leerplicht zijn inmiddels goede samenwer-

kingsrelaties opgebouwd en afspraken gemaakt. Een districtchef van de politie zegt bijvoorbeeld:

"Ik ben buitengewoon positief over Nieuwe Perspectieven. Ze werken nog steeds snel en effectief. Dat is precies waar wij behoefte aan hebben. Wij willen dat soort klanten liefst zo snel mogelijk 'wegzetten' en nooit meer hier op het bureau terugzien. Nieuwe Perspectieven is wat dat betreft voor ons een betrouwbare partner. De achterliggende gedachte dat je met een behoorlijk intensieve begeleiding met deze jongeren in een paar maanden heel wat kan bereiken en dat door Nieuwe Perspectieven vooral wordt geprobeerd jongeren te leren zichzelf te helpen, ervaren wij als sterke punten."

Behalve inhoudelijke en organisatorische factoren heeft ook detachering van agenten naar Nieuwe Perspectieven volgens deze districtchef bijgedragen tot meer wederzijds begrip, vertrouwen en intensievere samenwerking. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt in het verlengde hiervan:

"De contacten met de politie zijn optimaal. Niet alleen de cliënten maar ook de agenten hebben onze 06-nummers. De contacten met het JIB zijn ook goed."

Volgens respondenten vormen de Politie, het OM, de jeugdreclassering en Nieuwe Perspectieven inmiddels een behoorlijk stevige keten. De betrokkenheid vanuit het OM is volgens respondenten de laatste jaren verder toegenomen.

Ook bureau jeugdzorg (BJA) en met name de afdeling voogdij, verwijst geregeld cliënten naar Nieuwe Perspectieven. De jeugdreclassering (een onderdeel van BJA) is de laatste jaren een van de grotere verwijzers naar Nieuwe Perspectieven (zie tabel 6.2). De samenwerking tussen Nieuwe Perspectieven en de jeugdreclassering is de laatste jaren sterk verbeterd; hetgeen heeft geresulteerd in een groter aantal verwijzingen naar Nieuwe Perspectieven. In zekere zin werkt Nieuwe Perspectieven ontlastend voor de taakstelling van de jeugdreclassering. Overigens is de scheidslijn wanneer een jongere feitelijk bij de jeugdreclassering thuishoort of mogelijk beter naar Nieuwe Perspectieven kan worden verwezen nog niet altijd duidelijk. Kortom, wie doet wat, voor wie, wanneer en hoe. Een vertegenwoordiger zegt namens de jeugdreclassering:

"De aanpak en methode van Nieuwe Perspectieven is voor een deel van onze cliënten zeer aantrekkelijk. Er zijn nauwelijks wachttijden. Men gaat actief en snel met de jongeren aan de slag, is resultaat gericht, consequent, ondernemend, creatief en inspirerend. Onze case-load is gewoon te hoog om op dezelfde manier met die klanten te kunnen werken. Maar gezamenlijk zouden we veel meer kunnen bereiken en een mooi 'treintje' kunnen vormen met de Raad voor de Kinderbescherming als een soort sluitstuk. Feitelijk zijn we gezamenlijk ook al heel wat jaren op zoek naar nauwere samenwerking en afstemming, maar tot echte vaste afspraken en procedures is het nog niet gekomen. Wederzijds is er meer openheid en contact (ook informeel). Mede daardoor verwijzen we cliënten steeds vaker door naar Nieuwe Perspectieven. Zelden krijgen we nul op rekest. Uitvoerend vind ik ze uiterst betrouwbaar. Op hoofdlijnen opereren ze nog steeds volgens de oorspronkelijke richtlijnen en uitgangspunten. En die zijn voor deze doelgroep nog steeds zeer effectief."

Wel vind ik dat ze soms sneller specialisten zouden moeten inschakelen. Wanneer een bepaald probleem je eigen deskundigheid overstijgt moet je m.i. zelf niet te lang blijven aanrommelen."

In het verlengde hiervan zegt een andere vertegenwoordiger van de jeugdreclassering:

"Ook wij worden steeds meer afgerekend op de mate waarin we in staat zijn het gedrag van het kind en de relatie tussen ouder en kind te verbeteren. Dat vergt vaardigheden die we zelf niet altijd in huis hebben. Op dat punt valt nog wel wat winst te behalen. Nauwere samenwerking met Nieuwe Perspectieven zou daar zeker toe bij kunnen dragen. De politie, de Raad, Nieuwe Perspectieven en de jeugdreclassering kunnen best nog wat intensiever met elkaar rond de tafel gaan zitten. Ook al heb je niet allemaal precies dezelfde verantwoordelijkheden. Het ligt voor de hand gezamenlijk te zoeken naar 'win-win' situaties. We hebben in belangrijke mate met dezelfde doelgroep te maken. Nieuwe Perspectieven kan mogelijk iets leren van de (ruime) ervaring die de Reclassering met de harde kern heeft. De Reclassering kan iets leren van de manier van werken binnen Nieuwe Perspectieven. Gezamenlijk kan een grotere productie worden gerealiseerd. Klanten die we als jeugdreclassering anders mogelijk buiten de deur zouden zetten, kunnen we via (tijdelijke) verwijzing naar Nieuwe Perspectieven mogelijk toch binnen boord houden. Wat mij betreft liggen de agenda's op tafel. Het wordt tijd dat we er met elkaar iets moois van maken. Vooral uitvoerend. Het lijkt me bijvoorbeeld helemaal niet slecht als medewerkers van de Reclassering en Nieuwe Perspectieven een paar dagen met elkaar optrekken. Mij maakt het echt niet uit of ze via de Reclassering of via Nieuwe Perspectieven 'het pand' verlaten, als ze - in hun eigen belang - het pand maar verlaten."

Zowel vertegenwoordigers van de jeugdreclassering als van Nieuwe Perspectieven wijzen dus op kansen en mogelijkheden om de problematiek, met name die van de harde kern, als een soort tandem, gezamenlijk aan te pakken. Nieuwe Perspectieven zou volgens hen vooral het eerste deel van het traject voor z'n rekening kunnen nemen, omdat ze snel kunnen starten en intensief kunnen opereren. De jeugdreclassering zou dan het tweede en laatste deel van het traject, dat zich over een langere periode uitstrekt, voor z'n rekening kunnen nemen. Vanuit Nieuwe Perspectieven wordt overigens ook wel een kanttekening geplaatst:

"We zijn en blijven natuurlijk een alternatieve eend in de bijt en moeten geen integraal onderdeel van het 'kabinet' gaan vormen. Dan kan je de meerwaarde van onze aanpak net zo goed meteen over boord zetten. We moeten elkaar (ik bedoel onszelf en de jeugdreclassering) scherp houden, wederzijds informeren en niet gaan kopiëren. Regelmatig uitwisselen van medewerkers vind ik overigens wel een goede gedachte. Onze opdrachten liggen in elkaars verlengde en we vissen in dezelfde vijver. Het zou goed zijn als we mooie 'treintjes' kunnen vormen. Maar wel onder de voorwaarde dat onze uitgangspunten en methode overeind blijft."

Onderwijs

Steeds vaker worden cliënten via een afdeling voor leerplichtzaken van de stadsdelen bij Nieuwe Perspectieven gemeld. Of dit een goede zaak is valt te betwijfelen: het lijkt erop dat jongeren gedumpt worden. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt in dit verband:

"Verschillende afdelingen voor leerplichtzaken hebben ons definitief 'ontdekt'. Een van de afdelingen heeft de laatste drie maanden bijvoorbeeld 15 cliënten gemeld. Anders hadden ze ze naar BJA verwezen. Maar nu dus naar ons, omdat we nauwelijks wachttijden kennen en snel werken. In feite is dat geen goede ontwikkeling. Voor een deel van deze cliënten is onze aanpak gewoon te specifiek en arbeidsintensief."

De meeste afdelingen voor leerplichtzaken werken zelf nauwelijks outreaching. Voor de jongeren die gemeld worden moet echter zo snel mogelijk een oplossing worden gevonden, want een paar maanden niet naar school betekent al snel een verloren jaar of zelfs een verloren opleiding. De snelheid en intensiteit van de aanpak van Nieuwe Perspectieven is voor veel cliënten van de afdeling leerplicht een aantrekkelijke alternatief. Wanneer aan 'het niet meer naar school gaan' echter geen gedragsproblemen en/of crimineel gedrag ten grondslag ligt, maar bijvoorbeeld uitsluitend gezinsproblemen, cognitieve achterstanden of psychologische factoren bij kind of ouders, dan mag niet worden verwacht dat medewerkers van Nieuwe Perspectieven daarin binnen een paar maanden een essentiële doorbraak weten te forceren. Voor deze jongeren zal de aanpak en methode van Nieuwe Perspectieven naar verwachting niet zo goed werken. Medewerkers die al wat langer bij Nieuwe Perspectieven betrokken zijn vinden dat het 'aannamebeleid' voor de meldingen via de leerplicht scherper moet worden gecontroleerd en gehanteerd. Een van hen:

"Er moet enige justitiële grond of meervoudige problematiek zijn. Zo niet, dan moet de leerplicht deze cliënten zelf zien te helpen. We moeten oppassen dat we door leerplichtzaken niet teveel een preventieve rol krijgen. Daar waken we voor. We screenen de aanmeldingen altijd op de risico's op het terrein van criminaliteit. Is daar sprake van dan gaan we ermee aan de slag. Zo niet dan melden we terug. Dat moeten we zorgvuldig blijven doen, anders komen we zelf op een hellend vlak terecht. Niet elk kind dat een tijdje van school wegblijft is meteen ook crimineel. Met zaken die in aanleg vragen om 'hulp en steun' of 'toezicht en begeleiding' moeten we terughoudend zijn."

Jongerenloket

Het jongerenloket speelt nog geen rol als verwijzer naar Nieuwe Perspectieven.

Welzijn

Vanuit het jongerenwerk vindt slechts mondjesmaat verwijzingen naar Nieuwe Perspectieven plaats. Het aantal verwijzingen vanuit het jongerenwerk hangt volgens respondenten nauw samen met de attitude van de betreffende jongerenwerker en zijn of haar contact met medewerkers van Nieuwe Perspectieven. Waarbij ze aantekenen dat het jongerenwerk de afgelopen jaren van lieverlede zowel materieel als qua menskracht steeds verder is 'uitgekleed'. Ook in de stadsdelen is volgens hen de laatste jaren, met name als gevolg van het subsidiebeleid, teveel aandacht uitgegaan naar de aanpak en het beleid rond jeugd en veiligheid. Deze aandacht is vooral ten koste gegaan van middelen en mogelijkheden voor jongeren op het vlak van tijdsbesteding. Het straathoekwerk is in potentie natuurlijk een belangrijke (samenwerkings)partner van Nieuwe Perspectieven. Op zichzelf zijn de contacten tussen beide organisaties prima. Maar desondanks bestaan tussen het straathoekwerk en Nieuwe Perspectieven zowel in de praktijk als op papier nog geen structurele vormen van samenwerking. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt:

"Met een deel van de doelgroep heeft het straathoekwerk natuurlijk wel contact. Maar de positie van de straathoekwerker wordt ook steeds moeilijker. De sociale samenhang kalft in veel buurten af. En waar vind je nog vaste openbare ontmoetingsplaatsen?"

4.3 Het netwerk rond begeleiding en doorverwijzing

4.3.1 Samenwerking op het terrein van arbeid

Het vergt van het interventieteam steeds weer veel improvisatievermogen om de jongeren aan werk te helpen. Elk traject vergt maatwerk, veel precisie en intensieve begeleiding. Sommige jongeren kunnen bij specifieke projecten van Maatwerk terecht. Maar ook daar wordt, de laatste jaren de spoeling onder invloed van de inzakkende conjunctuur, opeenvolgende reorganisaties en beleidsontwikkelingen, met name voor de doelgroep van Nieuwe Perspectieven steeds dunner. Desondanks zien met name doorgewinterde medewerkers van Nieuwe Perspectieven ook op het vlak van arbeidstoeleiding nog steeds heel veel mogelijkheden in de markt. Volgens hen blijft de inzet en attitude van de interventiewerker vanuit Nieuwe Perspectieven in dat verband de doorslaggevende factor. Een van hen:

"Interventiewerkers moeten, ook en vooral op dit terrein, scherp bij de les blijven, er voor blijven gaan (niet afdwalen naar zoethoudertjes als tijdsbesteding) en zich maximaal inzetten."

Behalve de eigen inzet en attitude is goede samenwerking met externe partners op het terrein van arbeid essentieel.

Het netwerk

Wat betreft toeleiding naar arbeid is Maatwerk voor Nieuwe Perspectieven de belangrijkste partner. Volgens medewerkers van Nieuwe Perspectieven heeft Maatwerk zich in de breedte de afgelopen jaren verder ontwikkeld en heeft men momenteel een redelijk divers aanbod voor de cliënten van Nieuwe Perspectieven. Met name in Oost is de samenwerking tussen Maatwerk, het arbeidsbureau en Nieuwe Perspectieven de laatste tijd meer dan behoorlijk. Een interventiewerker zegt:

"We hebben hier het Project Jongeren Oost (PJO). Als ik een jongere aanmeld doen ze er echt alles aan hem of haar zo snel mogelijk aan de bak te krijgen of daarop voor te bereiden."

Ook in de andere stadsdelen is de samenwerking tussen Maatwerk of Werkvirus (in A'dam west) en Nieuwe Perspectieven goed. Wat niet wegneemt dat deze instanties volgens respondenten soms nog niet voldoende zijn toegerust om de specifieke doelgroep van Nieuwe Perspectieven op het terrein van arbeid adequaat te kunnen plaatsen en begeleiden. Een vertegenwoordiger van Kliq zegt bijvoorbeeld:

"Je moet voortdurend een vinger aan de pols houden, zowel naar jongeren als naar werkgevers. En bij het minste of geringste signaal dat er iets fout dreigt te gaan moet je in actie komen. Onze medewerkers zijn dat niet allemaal gewend en hebben daar ook niet altijd tijd voor."

Mogelijkheden voor toeleiding

Het werk ligt voor de doelgroep van Nieuwe Perspectieven, mede gezien hun beperkte opleidingsniveau en werkervaring niet voor het oprapen. Bovendien zijn niet alle werkgevers, zoals reeds is vermeld, bereid dergelijke 'klanten' in dienst te nemen. Ook in tijden van hoogconjunctuur was het volgens respondenten niet altijd eenvoudig deze categorie aan de bak te krijgen.

Een vertegenwoordiger van Nieuwe Perspectieven zegt:

"Toeleiding naar arbeid is altijd al een moeilijk punt voor Nieuwe Perspectieven geweest. Ook toen er nog veel werk was. De laatste paar jaar is het er niet eenvoudiger op geworden. Dat ligt niet alleen aan ons, maar zeker ook aan de conjunctuur. Werkgevers kunnen uit veel meer en soms beter geschoolde kandidaten kiezen. Dat doen ze dan ook. Binnen het alternatieve circuit slibt het ook dicht. Ook Maatwerk wordt steeds vaker afgerekend op hun rendement. Iedereen is druk aan het begeleiden, maar ondertussen worden allerlei alternatieve trajecten uitgehold. Ik denk dat we daar met z'n allen nog maar eens goed en eerlijk naar moeten kijken."

Dat toeleiding naar arbeid de laatste tijd steeds moeilijker wordt, wordt ook door medewerkers van Maatwerk of Werkvirus onderkend. Hoewel Maatwerk en Werkvirus ook voor de doelgroep van Nieuwe Perspectieven een aantrekkelijk aanbod hebben (met onder andere de zogenaamde jongerenloketten als instrument), signaleren respondenten dat het spectrum van allerlei specifieke, alternatieve trajecten en projecten op het vlak van arbeidstoeleiding voor de doelgroep van Nieuwe Perspectieven de afgelopen jaren van lieverlede is geslonken. Daarnaast wordt geconstateerd dat niet in alle regio's optimaal gebruik wordt gemaakt van de aanwezige mogelijkheden.

Toeleiding naar werk van jongeren rond de 15 jaar, die niet meer naar school willen of kunnen vormt een extra moeilijk vraagstuk. Met hen kan Nieuwe Perspectieven nauwelijks ergens terecht. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt:

"Als het om toeleiding naar arbeid van deze categorie gaat, moeten we het van allerlei 'hapsnap' contacten en projecten hebben. De geëigende paden bieden meestal weinig perspectief. Met laagbegaafde jongeren kunnen we op dit vlak overigens al helemaal nauwelijks uit de voeten. Die hebben bovendien meestal ook nog eens een heel zwak sociaal netwerk."

4.3.2 Samenwerking op het terrein van onderwijs

De afstemming met onderwijs (indien de jongere nog op school zit) loopt in de regel via de mentor of een leerlingbegeleider. Meestal gaat het erom te bekijken hoe het met de jongere gaat, qua gedrag en cijfers. Er worden afspraken gemaakt met betrekking tot het gedrag van de jongere. Indien de resultaten of school onvoldoende zijn, wordt gezamenlijk gekeken of er op school mogelijkheden zijn voor extra begeleiding. Wanneer daar aanleiding toe is, wordt ook geprobeerd het contact tussen de jongere en leerkrachten te herstellen. Verder checkt de interventiewerker of de jongere niet spijbelt, zodat hij bij de eerste signalen kan ingrijpen om daarmee verwijdering van school te voorkomen.

Samenwerking en afstemming

Wat betreft de samenwerking tussen scholen en Nieuwe Perspectieven wordt vanuit Nieuwe Perspectieven geregeld 'traagheid en stroperigheid' gesignaleerd. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt:

"De contacten met scholen zijn in een aantal gevallen slecht. Mentoren en andere vertegenwoordigers zijn niet met deze materie bezig en komen geregeld afspraken niet na. De schaalvergroting binnen het onderwijs is voor de categorie waar wij mee te maken hebben geen goede zaak; zeker als dit het vmbo betreft."

Volgens diverse respondenten is omtrent Nieuwe Perspectieven binnen sommige scholen een te negatief beeld ontstaan: *"alsof we uitsluitend met zwaar criminele jongeren werken"*. Op basis van dat beeld worden veel jongeren die door Nieuwe Perspectieven bij een school worden gemeld afgewezen. Een medewerker van Nieuwe Perspectieven zegt:

"Scholen hebben nog altijd weinig affiniteit met deze doelgroep. Ze zijn afwerend en terughoudend. De communicatie over opname of terugkeer van leerlingen verloopt in de regel stroef. De scholen zelf worden steeds minder coulant. Als een jongere eenmaal op een school is verwijderd lukt het amper meer hem of haar elders te plaatsen. Ze geven dat aan elkaar door."

Scholen voor voortgezet onderwijs willen zich volgens respondenten meestal alleen extra voor de doelgroep van Nieuwe Perspectieven inzetten wanneer ze daar van buitenaf extra begeleiding en/of middelen voor krijgen.

Alternatieve trajecten

Bij Nieuwe Perspectieven worden de laatste jaren vaker dan in het begin jongeren gemeld van 13, 14 jaar. Deze jongeren zijn leerplichtig en kan en mag voortzetting van een vorm van onderwijs niet definitief worden losgelaten. Een deel van hen is echter al op het reguliere onderwijssysteem stukgelopen. Voor hen én veel oudere jongeren zouden op het terrein van het onderwijs meer alternatieve trajecten moeten worden gerealiseerd. De mogelijkheden voor deze trajecten voor deze specifieke doelgroep, zijn volgens medewerkers van Nieuwe Perspectieven de afgelopen jaren echter behoorlijk gereduceerd.

"Tot een jaar of vijf geleden bestond er bijvoorbeeld nog zoiets als het vormingswerk. Met een deel van de doelgroep konden we daar prima terecht. Binnen het vormingswerk wisten ze wel hoe je jongeren uit onze doelgroep moest begeleiden en stimuleren. De functie die het vormingswerk toen had is overgeheveld naar de ROC's. Die doen ook wel hun best, maar binnen zo'n groot geheel is het moeilijk voor onze doelgroep een plekje te realiseren dat een beetje hun 'maat' heeft."

De contacten tussen het ROC en Nieuwe Perspectieven wordt steeds intensiever. Tot zichtbare resultaten heeft dit overigens nog niet geleid, mede omdat het ontwikkelen van specifieke trajecten waar een doelgroep als die van Nieuwe Perspectieven van kan profiteren in de regel behoorlijk wat tijd vergt. Bovendien is zo'n traject voor een ROC pas interessant als er minimaal zo'n 20 deelnemers zijn. En die garantie is er bij trajecten voor een dergelijke specifieke doelgroep meestal niet.

Aanmelding vanuit Nieuwe Perspectieven bij het PPI wordt ook steeds moeilijker. Als gevolg van nieuwe subsidievoorwaarden zijn de screeningsprocedures bij het PPI aangescherpt. Mede daardoor is de instroomsnelheid vertraagd.

Het PPI biedt voor de doelgroep van Nieuwe Perspectieven volgens respondenten als alternatief veelal geen reële uitweg. Dit is een punt voor onderling overleg/afstemming. Een coördinator van Nieuwe Perspectieven zegt:

"De wachtlijsten bij het PPI worden de laatste jaren steeds langer. Meestal lukt het niet de betreffende cliënt binnen de beperkte tijd van tien weken die wij ongeveer beschikbaar hebben bij het PPI te plaatsen."

4.3.3 Samenwerking en afstemming met de Jeugdzorg

Sinds Nieuwe Perspectieven een onderdeel vormt van SaC-Amsterdam is de samenwerking met Bureau jeugdzorg, volgens medewerkers van Nieuwe Perspectieven verbeterd.

Nieuwe Perspectieven wil snel handelen. Dat kunnen ze ook omdat voor een aanbod Nieuwe Perspectieven geen zorgtoewijzingsbesluit van bureau jeugdzorg nodig is. Van bureau jeugdzorg wordt het meest samengewerkt met de jeugdreclassering en deze samenwerking verloopt goed. Ook de voogdij begint jongeren naar Nieuwe Perspectieven door te verwijzen.

Als Nieuwe Perspectieven een cliënt wil doorverwijzen naar de jeugdzorg (gebruik wil laten maken van een geïndiceerd jeugdzorgaanbod, bijvoorbeeld een pleeggezin), moet een interventiewerker eerst naar BJAA voor een indicatie en een zorgtoewijzingsbesluit. Vaak is er dan sprake van een wachttijd: en dus niet van een 'warme' overdracht. Als er daadwerkelijk een indicatie wordt afgegeven, komt dit verzoek (indien er een aanbod beschikbaar is) uiteindelijk bij een collega van de interventiewerker terecht die een paar meter van de interventiewerker af zit. Deze structuur zoals vastgelegd in de Wet op de jeugdzorg, werkt vertragend. In relatie tot de gezinsvoogdij gelden de genoemde knelpunten volgens respondenten in versterkte mate. Niet alleen vanwege de wachttijden, maar ook vanwege de beperkte begeleidingstijd die een gezinsvoogd voor cliënten beschikbaar heeft. Een ander knelpunt is dat met name allochtone ouders zich niet of met grote moeite laten doorverwijzen naar bureau jeugdzorg. Ze gooien dit bureau of één hoop met de Raad en zijn bang dat deze hun kind(eren) zullen afnemen.

4.4 Conclusies

Primaire partners van Nieuwe Perspectieven zijn: de politie, het OM, Bureau Jeugdzorg (de jeugdreclassering), de afdelingen voor leerplicht (stadsdelen) en Maatwerk/Werkvirus. Daarnaast is er nog een groot aantal andere partners, zoals het jongerenwerk, het straathoekwerk, scholen voor voortgezet onderwijs, het ROC, het PPI en de Raad voor de Kinderbescherming, waarmee meer incidenteel wordt samengewerkt en overlegd. Over het algemeen is geen sprake van bindende afspraken in de vorm van convenanten. De samenwerking en afstemming met de politie is de afgelopen jaren fors verbeterd: de politie verwijst jongeren eerder en gemakkelijker naar Nieuwe Perspectieven dan een aantal jaren geleden. Daarbij hebben de medewerkers van Nieuwe Perspectieven de indruk dat ook jongeren met eenmalige politiecontacten sneller worden aangemeld door de politie dan een aantal jaar geleden. Dit beeld, namelijk meer first-offenders, wordt overigens niet bevestigd door een analyse van de samenstelling van de bereikte doelgroep (zie hoofdstuk 6).

Ook de samenwerking met de jeugdreclassering is verbeterd, hetgeen heeft geresulteerd in een groter aantal verwijzingen door deze instantie naar Nieuwe Perspectieven. In zekere zin heeft Nieuwe Perspectieven dus ontlastend gewerkt voor de taakstelling van de jeugdreclassering.

Ook de betrokkenheid vanuit het OM is verder toegenomen tijdens de onderzochte periode. Die betrokkenheid is echter nog weinig vertaald in concrete afspraken en adequate afstemming, met name als het gaat om het effectueren van de schorsende voorwaarden als deelnemers aan Nieuwe Perspectieven hun afspraken niet nakomen.

Naast de genoemde partners uit de justitiële keten zijn ook de afdelingen voor leerplichtzaken van de verschillende stadsdelen belangrijke verwijzers naar Nieuwe Perspectieven gebleken de afgelopen jaren. Vanuit deze hoek zijn voornamelijk jongeren doorverwezen zonder problemen op het terrein van politie/justitie. Niettemin is bij deze jongeren vaak op andere terreinen sprake van een complexe, meervoudige problematiek. In die zin zijn de problemen van de ingestroomde cliënten er dus niet minder op geworden. Wel lijkt het erop dat de groei van het aantal meldingen vanuit het onderwijs heeft geleid tot een toegenomen instroom bij Nieuwe Perspectieven van meiden, van jonge(re) cliënten en van jeugdigen uit de zogeheten risicogroep: jongeren zonder politieantecedenten.

De samenwerking met de jeugdzorg is zeer beperkt. Doordat er – om gebruik te kunnen maken van een aanbod van de jeugdzorg – een indicatie van bureau jeugdzorg nodig is en dit gezien de wachttijden vaak enige tijd vergt – valt er binnen de termijnen die Nieuwe Perspectieven voor begeleiding heeft nauwelijks iets te regelen.

Het aantal aanmeldingen vanuit het jongerenwerk is de afgelopen jaren afgenomen, mede doordat op deze sector de afgelopen jaren fors is bezuinigd.

De samenwerking met Maatwerk, Werkvirus is weinig productief, vooral door algemeen maatschappelijke ontwikkelingen. De groeiende werkloosheid in het algemeen en een nieuwe ronde van reorganisaties heeft veel invloed op het aanbod dat Maatwerk of Werkvirus voor cliënten van Nieuwe Perspectieven kan realiseren.

Aangezien de doelgroep steeds jonger wordt en leerplichtambtenaren in de verschillende stadsdelen belangrijke aanmelders zijn geworden, wordt toe-(of terugge)leiding naar school een steeds belangrijker uitdaging van Nieuwe Perspectieven. Maar de samenwerking vanuit Nieuwe Perspectieven met scholen binnen de eerste en de tweede fase van het voortgezet onderwijs is niet effectief: het blijkt moeilijk samen met deze scholen trajecten uit te stipelen waar de doelgroep van Nieuwe Perspectieven mee geholpen is. Plaatsing op scholen wordt nog vaak geweigerd. Verwijzing naar het PPI wordt moeilijker als gevolg van nieuwe subsidievoorwaarden en screeningsprocedures bij het PPI. Het ROC staat zeer welwillend tegenover allerlei signalen en suggesties, maar een nieuw of aangepast opleidingstraject is pas rendabel als er in potentie ook voldoende deelnemers zijn en dan nog kost het de nodige tijd en energie alvorens een verantwoord programma, met geschikte leermiddelen en gekwalificeerd personeel is ontwikkeld. Wederzijds is ook wel meer begrip, openheid en contact gerealiseerd, maar tot echte harde en vaste afspraken, procedures en/of contracten heeft dit nog niet geleid. De conclusie is dan ook dat er sprake is van een falend beleid op het gebied van onderwijs voor de jongeren van Nieuwe Perspectieven.

5 Organisatie

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de organisatie van Nieuwe Perspectieven, de plaatsgevonden organisatorische veranderingen en de invloed daarvan op het functioneren van Nieuwe Perspectieven (met name wordt ingegaan op de consequenties van de regionalisering voor Nieuwe Perspectieven, onder andere ten aanzien van de aansturing van Nieuwe Perspectieven). Bij het schrijven van dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van het door de DSP-groep in maart 2003 uitgebrachte advies³ en de interviews met de medewerkers van Nieuwe Perspectieven.

5.2 Organisatorische wijzigingen

Bij de start van Nieuwe Perspectieven (in Amsterdam West) in 1993 is gekozen om het project niet onder te brengen bij een bestaande jeugdhulpverleningvoorziening. De gemeente Amsterdam koos ervoor het project zelf op te zetten en uit te voeren. De bestaande organisaties werden namelijk niet in staat geacht een dergelijk vernieuwend project gestalte te geven. Vanwege goede resultaten is het project in 1996 uitgebreid naar de stadsdelen Noord en Oost. In december 1997 is een team in Zuid Oost gestart en eind 1998 is een team in Westerpark/De Pijp gestart.

Vanwege het voornemen van de gemeente om geen nieuwe instellingen in Amsterdam te creëren, zijn in januari 1996 de (eerste twee) teams uit West aangehaakt bij het SaC (Sociaal-agogisch Centrum). In 1998 zijn de andere teams aangehaakt.

De gemeente Amsterdam behield de programmaverantwoordelijkheid, door een rechtstreekse 'inkooprelatie' aan te gaan, waarbij jaarlijkse afspraken worden gemaakt over werkgebieden en omvang van het hulpaanbod voor een vaste prijs per interventie. Voorwaarden voor de aanhaking vanuit B&W waren: behoud van methodiek, beoogde doelgroep, opgebouwd instrumentarium, kwaliteits- en productiebewaking, een herkenbare positie binnen/buiten de eigen instelling en een heldere en eenduidige coördinatie en aansturing. In 1999 is met behulp van Criem gelden, Nieuwe Perspectieven voor Jonge Jeugd (NPJJ) in Nieuw West en De Baarsjes ontwikkeld. Met als doel een preventief aanbod te ontwikkelen (in en rond het gezin) voor jongeren tussen de 8 en 12 jaar oud met dreigende politiecontacten. Op 1 mei 2002 is een Criempilot in Zuid Oost gestart.

Met de fusie op 1 juli 2002 van het SaC met Amstelslad tot SaC-Amstelslad Jeugdzorg is voor Nieuwe Perspectieven een nieuwe fase in gang gezet. Een van de uitgangspunten voor de nieuwe organisatie is dat de hulpverlening - om de overgang van een aanbodgestuurde naar een vraaggestuurde organisatie mogelijk te maken - zoveel mogelijk *gedecentraliseerd* wordt *naar de regio's*⁴.

Noot ³ Nieuwe Perspectieven (NP) en Nieuwe Perspectieven Jonge Jeugd (NPJJ) binnen de gemeente Amsterdam; voorstel voor positionering (door Nelleke Hilhorst DSP-groep, maart 2003).

Noot ⁴ De nieuwe organisatie SaC-Amstelslad werkt in acht regio's in het ROA-gebied, Het gaat om zes regio's in Amsterdam (Noord, Centrum/Oud West, Nieuw West, Zuid, Oost en Zuidoost) en twee daarbuiten (Zaanstreek/Waterland en Amstelland/Meerlanden).

Deze keuze heeft grote invloed op de wijze waarop Nieuwe Perspectieven wordt georganiseerd.

Voor de fusiedatum waren Nieuwe Perspectieven en Nieuwe Perspectieven Jonge Jeugd geregionaliseerde, maar wel centraal aangestuurde onderdelen. Met de regionalisering vallen de diverse teams van NP en NPJJ onder de verantwoordelijkheid van de diverse regiomanagers en is er geen sprake meer van centrale aansturing.

Hoewel SaC/Amsterdam een aantal garanties⁵ had ingebouwd om de identiteit, de kwaliteit, de centrale regie en daarmee de duidelijke entiteit van NP/NPJJ in de toekomst te waarborgen, baarde met name het wegvallen van de centrale aansturing het college van B&W zorgen. Begin 2003 hebben de gemeente Amsterdam en SaC/Amsterdam de DSP-groep gevraagd om een onafhankelijk advies om de borging van Nieuwe Perspectieven zo goed mogelijk vorm te geven. Beide partijen hebben ingestemd met de uit dit advies naar voren gekomen aanvullende garanties voor het behoud van een goed aanbod NP/NPJJ. Het betrof aanvullende afspraken op het terrein van de regie (versterking van de positie van het hoofd Jeugd en Veiligheid); methodiekontwikkeling; binding en flexibiliteit teams; heldere afspraken over communicatie tussen opdrachtgever en SaC-Amsterdam en een meelopende - door de gemeente gefinancierde - evaluatie gedurende de periode van uitbreiding.

5.3 Consequenties van de organisatorische wijzigingen

Sinds enkele jaren is Nieuwe Perspectieven een onderdeel van SaC en meer recent van SaC-Amsterdam.

Volgens respondenten was dat *onvermijdelijk*:

"Hoe bijzonder en aantrekkelijk de aanpak ook is, zo'n initiatief kan natuurlijk niet eeuwig een project blijven. Op enig moment moet je je structureel inbedden. Het SaC was feitelijk de enige reële partner. Er was geen ander alternatief. Maar het blijft een compromis."

Belangrijke *voordelen* van de onderbrenging bij SaC(-Amsterdam) liggen volgens de respondenten vooral op het vlak van:

- Overdracht van beheersaspecten.
- Arbeidsvoorwaarden en doorstroommogelijkheden van het personeel (zie ook 3.6).

Inbedding in SaC-Amsterdam heeft behalve voordelen echter ook *risico's*. De volgende worden door hen genoemd:

- Versnippering.
- Verhulpverlenisering.
- Bureaucratisering.
- Institutionalisering.

Ook moet de onorthodoxe manier van werken onder de paraplu van de grotere organisatie vaker worden verdedigd en verantwoord. Dit kost volgens

Noot ⁵ Deze garanties bestonden ondermeer uit aansturing vanuit een nieuwe opgerichte stafafdeling Jeugd en Veiligheid en maatregelen op het terrein van identiteit/herkenbaarheid; borging van de kwaliteit; methodiekontwikkeling en behoud en ontwikkeling van expertise en monitoring instroom, effecten en kwaliteit.

respondenten niet alleen veel tijd en energie, maar vergt ook een grote mate van 'oprechtheid in de leer'.

Het motiveert volgens hen meer wanneer je elkaar vanuit een zekere onafhankelijkheid kan stimuleren de specifieke aanpak aan te scherpen, dan wanneer je daar vanuit een brede organisatie in wordt geremd en geregeld verantwoording moet afleggen:

"Sinds de fusie is de afstand tussen de aansturing en de uitvoering gegroeid en duurt het langer om signalen in de praktijk door te voeren in je aanpak. Natuurlijk konden we niet eeuwig een onafhankelijke projectstatus behouden. Maar inbedding in het reguliere circuit heeft wel het risico dat je in scherpte en rechtlijnigheid concessies gaat doen. Daar moeten we extra alert op blijven."

Volgens respondenten kan alleen een krachtige centrale interne aansturing de oorspronkelijke werkwijze en het daarmee behaalde rendement op termijn waarborgen. Van daaruit moet worden bewaakt dat de kern van de methode binnen de brede organisatie, ook met de regionalisering overeind blijft. Essentiële voorwaarde daarvoor is dat de vertegenwoordiging binnen de Raad van Bestuur die feitelijk leiding geeft aan de stafafdeling van waaruit Nieuwe Perspectieven wordt aangestuurd, daartoe organisatorisch en inhoudelijk (bijvoorbeeld via deskundigheidsbevordering en intervisie) voldoende ruimte en draagvlak creëert.

5.4 Regionalisering

De regionalisering vormt volgens respondenten in aanleg een bedreiging voor de aanpak. De risico's kunnen volgens hen echter worden geneutraliseerd wanneer ook in de toekomst een stadsbrede centrale aansturing wordt gewaarborgd. Een vertegenwoordiger van de centrale stad omschrijft deze uitdaging als volgt:

"Wil je de zuiverheid van de aanpak en methode blijvend kunnen garanderen dan moet je er voor zorgen dat het 'mycelium' (de min of meer verborgen ondergrondse basisstructuur die de projecten en vestigingen in de verschillende regio's en locaties met elkaar verbindt) rond de methode in stand blijft."

Duidelijke voordelen ervaren medewerkers van Nieuwe Perspectieven van de regionalisering nog niet:

"Van enige meerwaarde merken we in de praktijk nog weinig."

Wel wordt vanuit de stadsdelen zo nu en dan enige organisatorische druk op Nieuwe Perspectieven uitgeoefend. Op zich vinden vertegenwoordigers van NP het niet onbegrijpelijk dat stadsdeelbestuurders graag willen weten op hoeveel capaciteit van NP ze in hun regio aanspraak kunnen maken. Zolang die capaciteit maar blijvend voor de oorspronkelijk bedoelde doelgroepen wordt ingezet:

"En bijvoorbeeld niet voor het oplossen van problemen met een groepje hangjongeren in een buurt, die weliswaar overlast kunnen bezorgen, maar volgens de criteria zeker niet allemaal tot onze doelgroepen zullen behoren."

Centrale aansturing kan volgens respondenten het risico van 'wildgroei' van de aanpak in de stadsdelen helpen voorkomen. De subsidieverstrekker zal deze centrale aansturing volgens hen blijvend moeten garanderen.

5.5 Personeelsbeleid

Momenteel werken ongeveer 40 mensen bij Nieuwe Perspectieven; 30 regulier en 10 bij de jongere jeugd. Vanaf de start van Nieuwe Perspectieven in 1993 is 75% van het personeelsbestand niet van origine Nederlandse afkomst. Gestreefd wordt naar een goede mix van culturen die een afspiegeling vormen van de wijken waarin wij werkzaam zijn. Het verloop en de doorstroom is vrij laag (2% tot 4%). Binnenkort komen er echter ruim 10 mensen bij. Volgens sommige respondenten vormt de groei van het personeelsbestand wel een risico voor de verdere ontwikkeling van de methodiek.

"Heb je louter te maken met een klein team van idealisten die er daadwerkelijk voor willen gaan, dan is het eenvoudiger elkaar wat betreft de essentie van de methode scherp te houden, dan wanneer je relatief snel 'groot groeit'."

Het personeelsbeleid was altijd al een belangrijk instrument om de manier van werken scherp te houden. Vanwege de 'druk' die via de inbedding in SaC-Amsterdam en de regionalisering op de methode wordt gelegd, zal het personeelsbeleid in dat verband in de toekomst mogelijk nog belangrijker zijn. Een vertegenwoordiger binnen de organisatie zegt:

"De mensen vormen het zwaartepunt van de organisatie. Als medewerker van Nieuwe Perspectieven moet je kunnen 'knallen', in een korte periode en op de gekste tijden. Die moet je zien te vinden, ruimte en kansen bieden en aan je weten te binden. Trek je de verkeerde mensen aan dan verwaterd ook je methodiek. Een zekere gedrevenheid kan je ook via je personeelsbeleid handhaven. Het medewerkersbestand moet divers blijven, het allochtone circuit kennen en niet bang zijn. Dat zijn en blijven belangrijke criteria. Verder denk ik dat ze ook niet te lang bij ons moeten blijven 'hangen'. In die zin biedt de fusie met SaC-Amsterdam ook extra kansen en ruimte."

De laatste jaren is de sollicitatieprocedure binnen Nieuwe Perspectieven verder aangescherpt en gestandaardiseerd. Nieuwe medewerkers worden niet zozeer beoordeeld op basis van behaalde diploma's en theoretische en administratieve vaardigheden, maar voornamelijk op basis van hun interactieve en communicatieve vaardigheden in relatie tot de doelgroep. Het is voor een aanstelling bijvoorbeeld geen voorwaarde dat een sollicitant in het bezit is van een HBO-diploma. (In principe volstaat de bereidheid de benodigde opleidingen en/of trainingen te willen gaan volgen). Belangrijker is dat toekomstige medewerkers vertrouwen en respect bij cliënten weten af te dwingen en bereid zijn indien nodig ook op bijna onmogelijke tijdstippen voor hen klaar te staan. De attitude staat centraal.

Elke nieuwe medewerkers krijgt in eerste instantie een proeftijd van twee maanden en daarna een voorlopig contract voor één jaar. Pas daarna wordt beoordeeld of een vaste aanstelling in het belang is van de organisatie, de cliënten en de medewerker zelf.

Een aantal medewerkers van Nieuwe Perspectieven adviseert het personeelsbeleid verder aan te scherpen en te standaardiseren.

Verder wordt zowel door respondenten van binnen als van buiten de organisatie in relatie tot het personeelsbeleid de suggestie benadrukt kansen te

benutten om al dan niet op basis van detachering mensen aan te stellen die in dienst zijn van andere belangrijke partners binnen het netwerk, zoals de politie, de reclassering of Bureau Jeugdzorg.

De ervaring leert dat dit de samenwerking met deze organisaties verder kan stimuleren.

5.6 Conclusies

De laatste jaren is de organisatiestructuur van Nieuwe Perspectieven meerdere keren veranderd. Van een losstaand project is Nieuwe Perspectieven nu onderdeel van een grote zorgaanbieder.

Vooraf de - uit de fusie van SaC met Amstelslot - voortgekomen regionalisering heeft grote invloed op Nieuwe Perspectieven. Deze regionalisering van het aanbod is overigens voortgekomen uit de wens om meer cliëntgericht te werken.

Doordat Nieuwe Perspectieven al vanaf de start regionaal is ingezet konden de teams (inclusief afdelingsmanagers) en de locatie van waaruit de teams werken hetzelfde blijven. De belangrijkste consequentie is dat door de regionalisering de diverse teams van NP en NPJJ onder de verantwoordelijkheid van de diverse regiomanagers vallen en er geen sprake meer is van centrale aansturing.

Een genoemd knelpunt is dat er veel (meer) tijd in overlegsituaties gaat zitten; het gevaar van versnippering wordt gesignaleerd en de nadrukkelijke wens wordt uitgesproken voor een stadsbrede aansturing. De door de medewerkers gesignaleerde knelpunten komen overeen met de knelpunten, die in een eerder door DSP-groep uitgebracht advies zijn gesignaleerd. Destijds hebben we een aantal aanvullende garanties geformuleerd. Het betrof aanvullende afspraken op het terrein van de regio (versterking van de positie van het hoofd Jeugd en Veiligheid); methodieontwikkeling; binding en flexibiliteit teams; heldere afspraken over communicatie tussen opdrachtgever en SaC-Amstelslot en een meelopende - door de gemeente gefinancierde - evaluatie gedurende de periode van uitbreiding.

6 Instroom 1998-2003

6.1 Inleiding

Aan de hand van gegevens uit het registratiesysteem van Nieuwe Perspectieven, VMS geheten, wordt in dit hoofdstuk inzicht geboden in de doelgroep die Nieuwe Perspectieven gedurende de periode 1998-2003 heeft bereikt. Naast het aantal jongeren dat gedurende deze periode een interventie werd aangeboden, worden de leeftijd, sekse en culturele achtergrond weergegeven van het cliëntenbestand, evenals de situatie van de cliënten bij aanvang van de interventie, op een twaalfstal verschillende leefgebieden.

Waar het de problematiek van de cliënten betreft bij aanvang van de interventie hebben de gegevens in dit hoofdstuk uitsluitend betrekking op jongeren die het interventietraject volledig hebben doorlopen. Dergelijke informatie wordt namelijk genoteerd op de zogeheten afsluitformulieren die ten behoeve van deze evaluatie zijn geanalyseerd. Voor jongeren die het traject voortijdig afbreken worden geen afsluitformulieren ingevuld door de medewerkers. Hierdoor kunnen op grond van de VMS-gegevens die in het onderzoek zijn betrokken geen exacte uitspraken worden gedaan over de problematiek van de cliëntengroep van Nieuwe Perspectieven als geheel. Het is immers aannemelijk dat de groep van 'uitvallers' op essentiële punten afwijkt van degenen die het traject volledig doorlopen.

Het hoofdstuk sluit af door middel van beantwoording van de vraag in hoeverre Nieuwe Perspectieven de beoogde doelgroep heeft bereikt tijdens de onderzoeksperiode en in hoeverre de samenstelling van de groep bereikte cliënten gedurende deze periode is gewijzigd.

6.2 Instroom 1998-2003

Hieronder staat voor de periode 1998-2003 het aantal cliënten vermeld dat is gestart met een traject bij Nieuwe Perspectieven.

Tabel 6.1 Aantal gestarte trajecten 1998-2003 (absolute aantallen)

	1998	1999	2000	2001	2002 ⁶	totaal
'Starters'	381	532	528	548	496	2485

In vijf jaar tijd startten bijna 2500 cliënten met een interventie. Vanaf 1999 stromen jaarlijks rond de 500 cliënten in.

Noot ⁶ In 2002 was de caseload, in verband met de bijdrage van Nieuwe Perspectieven aan begeleiding van jongeren die deelnamen aan De Uitdaging, 484.

Het aantal cliënten dat daadwerkelijk wordt aangemeld of dat zichzelf aanmeldt bij Nieuwe Perspectieven is overigens groter⁷. Zoals al eerder in dit rapport werd vermeld kent Nieuwe Perspectieven verschillende aanmeldende instanties.

In onderstaande tabel is voor de periode 1998-2003 te zien langs welke kanalen de cliënten instromen.

Tabel 6.2 Aanmeldingen naar wijze van instroom (in %)

Verwijzer	1998	1999	2000	2001	2002
Politie	28	36	31	27	17
Justitiële instelling	31	31	39	39	47
Zelf	9	7	7	9	11
Anders	32	27	24	25	25
Totaal (n = 2485)	100	101	101	100	100

Door afronding van de percentages tellen de totalen niet altijd op tot 100.

Gedurende de gehele onderzoeksperiode wordt een ruime meerderheid van de cliënten, zo'n 6 op de 10, door politie of een justitiële instantie doorverwezen naar Nieuwe Perspectieven. Daarbij treden door de jaren heen wel verschuivingen op: na een piek van 36% in 1999 lijkt het aantal verwijzingen door de politie structureel af te nemen tot nog 'slechts' 17% in 2002. Deze constatering doet de werkelijkheid niet volledig recht: want verwijzingen door het JOT in district 6 worden bijvoorbeeld geregistreerd onder de noemer 'justitiële instellingen'. Te zien is dat in deze laatste categorie, waarin ook verwijzingen vanuit de jeugdreclassering vallen, zich een tegenovergestelde ontwikkeling aftekent. Daar nemen de verwijzingen structureel toe van ruim 30% in 1998 tot 47% in 2002. In deze trend komt vermoedelijk de nauwere samenwerking tussen jeugdreclassering en Nieuwe Perspectieven tot uitdrukking.

Zo'n - vrij stabiele - 3 op de 10 cliënten wordt doorverwezen naar Nieuwe Perspectieven door andere instanties, waaronder leerplichtambtenaren. Ongeveer één op de tien cliënten meldt zich zelf aan bij Nieuwe Perspectieven: dit percentage neemt de afgelopen jaren licht, maar gestaag toe.

6.3 De wachtlijst 1998-2003

Nieuwe Perspectieven wordt geprezen ondermeer vanwege de snelle, kortdurende en intensieve aanpak. Zoals al eerder, door geïnterviewden werd opgemerkt, heeft ook Nieuwe Perspectieven te kampen met een wachtlijst. De ontwikkeling van de wachtlijst door de jaren heen, staat aangegeven in onderstaande tabel.

Noot ⁷ Van twee groepen jongeren zijn de gegevens niet opgenomen in de tabel. Het betreft in de eerste plaats jongeren die wel werden aangemeld, maar die niet in behandeling werden genomen en in de tweede plaats jongeren, die in een zeer vroeg stadium uitvielen, namelijk waaraan door interventiewerkers minder dan 20 uur werd besteed voordat zij afhaakten. Gegevens over de eerste groep worden bij Nieuwe Perspectieven niet geregistreerd. Gegevens over de tweede groep jongeren worden aan het eind van ieder kalenderjaar verwijderd uit het registratiesysteem VMS. Deze aantallen worden overigens wel vermeld in de jaarverslagen van de organisatie. Het betreft jaarlijks ongeveer 10% van alle aanmeldingen.

Tabel 6.3 Gemiddelde duur tussen aanmelding Nieuwe Perspectieven en start traject (in weken)

(n = 2485)	1998	1999	2000	2001	2002
Aantal trajecten	381	532	528	548	496
Duur	2	6	5,5	4	4

De gemiddelde lengte van de wachtlijst neemt toe van 2 weken in 1998 tot 6 weken in 1999, waarmee deze de toename in het aantal trajecten lijkt te weerspiegelen gedurende dezelfde periode. Na dat jaar neemt de lengte van de wachtlijst af tot gemiddeld 4 weken in 2001 en 2002. Voor de wachtenden is er één groot verschil met veel andere organisaties. Zodra een jongere bij NP wordt gemeld wordt altijd binnen enkele dagen met hem of haar contact opgenomen.

Tijdens dat gesprek wordt niet alleen uitgelegd wat Nieuwe Perspectieven allemaal wel en niet voor haar of hem kan betekenen, maar geeft de interventiedewerker ook zijn/haar O6-nummer door en benadrukt dat de jongere altijd contact op kan nemen wanneer dat volgens hem of haar echt aan de orde is.

Alle cliënten die bij Nieuwe Perspectieven zijn aangemeld kunnen, mits zij voldoen aan de instroomcriteria en er geen contra-indicaties zijn, starten met een traject bij Nieuwe Perspectieven. Dat betekent dat de samenstelling van de wachtlijst in principe dezelfde is als de samenstelling van het cliëntenbestand met 'gestarte' cliënten. Niettemin wordt van alle aanmeldingen een deel "niet in begeleiding genomen". Dit zijn de cliënten die niet aan de instroomcriteria voldoen of die niet gemotiveerd zijn. Daarnaast valt een klein deel van de starters in een zeer vroeg stadium uit, bijvoorbeeld eveneens vanwege gebrek aan motivatie. Daarmee wijkt de groep die daadwerkelijk start met een interventie af van de groep die wordt aangemeld. Over mogelijke verschillen tussen de beide groepen zijn echter geen gegevens beschikbaar⁸

6.4 Achtergrondkenmerken cliënten 1998-2003

Leeftijd en sekse

Nieuwe Perspectieven richt zich op jeugd tussen de 12 en 20 jaar. De leeftijd van de ingestroomde cliënten, bij start van het traject, staat vermeld in onderstaande tabel⁹.

Tabel 6.4 Leeftijd cliënt bij start van het traject (in %)

Leeftijd	1998	1999	2000	2001	2002
jonger dan 12 jaar	0	2	7	7	7
12-14 jaar	21	27	29	28	24
15-17 jaar	60	57	54	52	56
18-20 jaar	18	13	9	12	11
21 jaar en ouder	2	1	1	1	1
Totaal (n = 2469)	101	100	100	100	99

Door afronding van de percentages tellen de totalen niet altijd op tot 100.

Noot ⁸ Dit komt doordat de beide groepen aan het eind van elk kalenderjaar uit VMS worden verwijderd.

Noot ⁹ Door een aantal 'onwaarschijnlijke', vermoedelijk foutief geregistreerde leeftijden, die door ons buiten de analyse werden gehouden, wijkt het totaal aantal cliënten in deze tabel af van het totaal aantal in tabel 6.1.

De grootste categorie cliënten bij Nieuwe Perspectieven wordt gevormd door jongeren tussen de 15 en 17 jaar. Gedurende de gehele onderzoeksperiode valt meer dan de helft van de cliënten in deze categorie. Uit tabel 6.4 blijkt dat er de afgelopen jaren steeds meer jongeren een traject bij Nieuwe Perspectieven startten die strikt genomen niet tot de doelgroep behoren. In 1998 en 1999 viel zo'n 2 procent van de cliënten buiten de doelgroep van Nieuwe Perspectieven. In de jaren daarna is sprake van een verviervoudiging van dit percentage, naar 8%. De stijging zit hem in het aantal cliënten jonger dan 12 jaar, waarvan een steeds groter aantal terecht komt bij Nieuwe Perspectieven, mogelijk in die regio's waar Nieuwe Perspectieven Jonge Jeugd in de betreffende kalenderjaren nog niet draaide.

In tabel 6.5 staat de sekse vermeldt van de instromende cliënten gedurende de afgelopen vijf jaar.

Tabel 6.5 Sekse cliënt (in %)

Sekse	1998	1999	2000	2001	2002
Jongen	82	84	81	79	74
Meisje	18	16	19	21	26
Totaal (n= 2485)	100	100	100	100	100

Met de cijfers in tabel 6.5 worden de vermoedens bevestigd, dat het aandeel van meiden in het cliëntenbestand van Nieuwe Perspectieven de afgelopen jaren structureel is toegenomen. In 2002 is een kwart van de 10 cliënten van Nieuwe Perspectieven een meisje. Dat is ongeveer anderhalf keer zoveel als eerder gedurende de onderzochte periode.

Tabel 6.6 Sekse en leeftijd cliënt bij start van het traject (in %)

Leeftijd	1998	1999	2000	2001	2002
Meiden					
jonger dan 12 jaar	-	-	6	10	5
12-14 jaar	28	27	25	27	22
15-17 jaar	53	67	57	52	63
18-20 jaar	19	6	12	11	9
21 jaar en ouder	-	-	-	-	2
Totaal meiden (n = 492)	100	100	100	100	101
Jongens					
jonger dan 12 jaar	0	3	8	7	8
12-14 jaar	19	27	30	28	24
15-17 jaar	61	56	53	52	54
18-20 jaar	17	14	8	12	12
21 jaar en ouder	2	1	1	1	1
Totaal jongens (n = 1977)	99	101	100	100	99

Door afronding van de percentages tellen de totalen niet altijd op tot 100.

Bij de aangemelde jongens zien we door de jaren heen een lichte afname van het aantal jongens van 15 jaar en ouder en een toename in de jongere categorie, en dan met name de 12-minners. Ook bij de meiden valt de toename van het aantal 12-minners op. De gemiddelde leeftijd van de cliënten ligt bij aanmelding, zowel bij jongens als bij meiden, vrij consequent op of rond de 15 jaar.

Culturele achtergrond

In het registratiesysteem VMS wordt de culturele achtergrond van cliënten ingevoerd. De resultaten worden vermeld in tabel 6.7.

Tabel 6.7 Culturele achtergrond cliënt bij start van het traject(in %)

Achtergrond	1998	1999	2000	2001	2002
Nederlands	8	17	17	15	20
Marokkaans	38	36	36	31	37
Surinaams	15	17	16	18	15
Antilliaans	6	6	6	3	3
Turks	7	4	4	8	7
Anders	25	21	20	25	19
Totaal (n = 2485)	99	101	99	100	101

Door afronding van de percentages tellen de totalen niet altijd op tot 100.

Zo'n 6 van de 10 cliënten van Nieuwe Perspectieven anno 2002 is van Marokkaanse of Nederlandse afkomst. De omvang van Marokkanen, als deel van het cliëntenbestand is de afgelopen jaren redelijk stabiel en bedraagt zo'n 31% tot 38%. De groep cliënten van Nederlandse afkomst is vanaf 1999 qua omvang sterk toegenomen tot 20% in 2002. De oorzaak daarvoor is onduidelijk. Het percentage cliënten van Surinaamse afkomst ligt vrij stabiel, op of net boven de 15% en de groep cliënten met een Turkse afkomst fluctueert nogal van jaar tot jaar en bedraagt zo'n 4 à 8%. Het aantal cliënten van Antilliaanse afkomst is de afgelopen jaren gehalveerd ten opzichte van de jaren 1998-2000. Ongeveer één op de vijf cliënten is van een andere dan de hier vermelde culturele achtergronden.

Tabel 6.8 Culturele achtergrond en sekse cliënt (in %)

Achtergrond	1998	1999	2000	2001	2002
Meiden					
Nederlands	22	20	33	25	29
Marokkaans	29	27	24	24	25
Surinaams	12	24	11	18	14
Antilliaans	9	5	7	3	5
Turks	4	1	4	7	4
Anders	25	23	22	24	23
Totaal meiden (n = 495)	101	100	101	101	100
Jongens					
Nederlands	5	16	14	13	17
Marokkaans	40	37	39	33	41
Surinaams	16	16	17	18	15
Antilliaans	6	6	6	3	2
Turks	8	5	4	8	7
Anders	25	21	20	25	17
Totaal jongens (n = 1990)	100	101	100	100	99

Door afronding van de percentages tellen de totalen niet altijd op tot 100.

De *jongens* die startten met Nieuwe Perspectieven zijn in grofweg 4 op de 10 gevallen van Marokkaanse afkomst; grofweg een zesde is van autochtone afkomst en nog eens een zesde heeft een Surinaamse achtergrond. Een vijfde à een kwart van de jongens heeft een 'andere' culturele achtergrond, dan die welke in tabel 6.7 worden onderscheiden. Deze verhoudingen blijven door de jaren heen tamelijk stabiel. Alleen het aantal jongens met een Antilliaanse achtergrond is de afgelopen drie jaar gehalveerd ten opzichte van de daaraan voorafgaande jaren.

Van de meiden vormen Nederlandse, Marokkaanse en meiden met een 'andere' afkomst, dan die welke in tabel 6.8 worden onderscheiden, de grootste groepen binnen het cliëntenbestand. De groep meiden van Nederlandse afkomst lijkt de laatste jaren, ten opzichte van 1998 en 1999, te zijn toegenomen. Mogelijk is dit het gevolg van de uitbreiding van Nieuwe Perspectieven naar gebieden waar een groter deel van de bevolking autochtoon is.

6.5 Problematiek cliënten bij instroom 1998-2003

In deze paragraaf volgt een weergave van de situatie van de cliënt, bij aanvang van het traject, op verschillende leefgebieden. In totaal worden binnen Nieuwe Perspectieven twaalf leefgebieden onderscheiden. In deze paragraaf wordt de problematiek van de cliënten beschreven op de leefgebieden gezin, school/werk, criminaliteit en vrienden. Gegevens met betrekking tot de overige leefgebieden staan zijn opgenomen in bijlage 3.

Allereerst vermeldt tabel 6.9 het aantal leefgebieden dat bij aanvang van de interventie als 'problematisch' wordt aangeduid. We beperken ons hierbij tot de meest essentieel geachte leefgebieden gezin, school/werk, criminaliteit en vrije tijd.

Tabel 6.9 Aantal 'essentiële' leefgebieden waarop problemen bij aanvang (in %)

(n = 2485)	1998	1999	2000	2001	2002
0 of 1	7	5	11	12	10
2, 3 of 4	80	81	78	74	73
onbekend	13	14	11	14	17
Totaal	100	100	100	100	100

In tabel 6.9 is te zien dat bij ten minste drie kwart van de cliënten sprake is van problemen op ten minste twee van de vier meest essentieel geachte leefgebieden. Dit staat nog los van eventuele problemen op één of meerdere van de overige leefgebieden. De grote meerderheid van de cliënten heeft dus inderdaad te kampen met een meervoudige problematiek. Overigens ligt het daadwerkelijke percentage cliënten met problemen op meerdere leefgebieden vermoedelijk hoger, aangezien informatie hierover voor cliënten die het traject voortijdig afbreken in het onderzoek ontbreekt ¹⁰

De gegevens in de rest van deze paragraaf hebben uitsluitend betrekking op de 2275 jongeren die het traject volledig doorliepen. Alleen voor hen is namelijk informatie beschikbaar over de problemen bij instroom in het traject. Als gevolg liggen de 'totalen' in de volgende tabellen lager dan de totale instroom van 2485 cliënten. Los daarvan variëren de totaalaantallen ook nog eens omdat – blijkbaar – sommige gegevens bij bepaalde cliënten niet werden geregistreerd.

Noot ¹⁰ Informatie met betrekking tot de problematiek van de cliënten wordt namelijk aangegeven op het zogenoemde afsluitformulier dat zoals eerder werd aangegeven, wordt ingevuld op het moment dat een jongere het traject heeft voltooid. Voor jongeren waarbij het traject voortijdig wordt afgebroken is deze informatie niet beschikbaar.

Leefgebied gezin

In de onderstaande tabel is te zien hoe het gesteld is met het contact van de cliënten met hun familie, bij aanvang van de interventie.

Tabel 6.10 Contact met het gezin bij aanvang van de interventie (in %)

(n = 2135)	1998	1999	2000	2001	2002
Redelijk	38	45	57	61	55
Problematisch	59	51	42	38	42
Geen	3	4	2	1	3
Totaal	100	100	101	100	100

Door het afronden van de percentages tellen de totalen niet altijd op tot 100.

Het aantal cliënten waarbij bij aanvang van de interventie sprake is van problemen op het leefgebied 'gezin' lijkt vanaf 1998 gestaag afgenomen. Bij meer dan de helft van de uitgestroomde cliënten is – in ieder geval vanaf het jaar 2000 – dan ook sprake van een 'redelijk' contact met het gezin.

Leefgebied onderwijs

De volgende tabellen geven de situatie weer op het leefgebied 'onderwijs' bij aanvang van de interventie. Tabel 6.11 laat allereerst zien hoeveel cliënten onderwijs volgden op het moment dat zij het traject ingingen.

Tabel 6.11 Onderwijs volgend bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
16 jaar of jonger					
Ja	79	79	81	80	77
Nee	21	22	19	20	23
Totaal (n = 1534)	100	101	100	100	100
17 jaar en ouder					
Ja	35	37	31	31	38
Nee	65	63	69	69	62
Totaal (n = 562)	100	100	100	100	100

Uit tabel 6.11 kan worden opgemaakt dat van de leerplichtige cliënten (tot en met 16 jaar) één vijfde niet naar school gaat op het moment van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven ¹¹. Onder de cliënten vanaf 17 jaar geldt dit voor bijna twee derde van de cliënten.

Tabel 6.12 Verloop onderwijs bij aanvang van de interventie

(n = 1546)	1998	1999	2000	2001	2002
Matig	38	36	42	49	43
Problematisch	62	64	58	51	57
Totaal	100	100	100	100	100

Bij de cliënten die wél een vorm van onderwijs volgen, verloopt dit niet soepel. Uit bovenstaande tabel blijkt namelijk dat het onderwijs van cliënten bij Nieuwe Perspectieven op het moment van de aanmelding in alle gevallen

Noot ¹¹ Gedurende het gehele schooljaar waarin een leerling 16 jaar wordt is hij of zij nog leerplichtig.

problematisch of op zijn best 'matig' verloopt¹². Het percentage cliënten waarbij het verloop van dit onderwijs problematisch is lijkt redelijk stabiel. Wanneer de cijfers uit de voorgaande twee tabellen worden gecombineerd, kan worden vastgesteld dat er feitelijk bij alle cliënten sprake is van een problematische situatie op het leefgebied onderwijs bij aanvang van het traject: want óf men volgt in het geheel geen onderwijs (23% van de cliënten van 16 jaar of jonger in 2002); óf men volgt onderwijs, maar dat verloopt problematisch of op zijn best 'matig'. In de volgende paragraaf wordt nagegaan welk deel van de respondenten die geen onderwijs volgen, een baan heeft en hoe dat vervolgens verloopt.

Leefgebied arbeid

Eén van de uitgangspunten bij Nieuwe Perspectieven is dat jongeren óf op school (behoren te) zitten óf werk hebben. In deze paragraaf wordt beschreven wat de arbeidssituatie is van de cliënten bij aanvang van de interventie. In tabel 6.13 wordt allereerst de werksituatie weergegeven van cliënten die niet schoolgaand zijn.

Tabel 6.13 Werksituatie van niet schoolgaande cliënten bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Jonger dan 17 jaar					
Werkt	7	11	15	10	9
Geen werk	71	74	68	79	76
Wisselend	12	9	13	6	6
N.v.t.	10	6	4	6	9
Totaal (n = 318)	100	109	100	101	100
17 jaar of ouder					
Werkt	9	17	23	19	15
Geen werk	76	67	57	67	79
Wisselend	13	17	19	14	6
N.v.t.	1	-	1	-	-
Totaal (n = 365)	100	101	100	100	100

Uit de tabel blijkt dat in 2002 ca. drie kwart van de cliënten die niet naar school gaat evenmin van werk is voorzien. Het aantal cliënten dat wél werk heeft op het moment dat het instroomt bij Nieuwe Perspectieven neemt sinds het jaar 2000 af.

Tabel 6.14 Werksituatie van schoolgaande cliënten bij aanvang interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Werkt	12	13	15	12	9
Geen werk	70	63	67	66	77
Wisselend	6	6	3	3	2
N.v.t.	12	19	15	19	12
Totaal (n = 1385)	100	101	100	100	100

Een minderheid van zo'n 10% à 20% van de schoolgaande cliënten combineert (van tijd tot tijd) het volgen van onderwijs met het hebben van werk of wisselt dat af.

Noot ¹² Overigens biedt VMS in het geheel geen mogelijkheid om te vermelden dat het 'goed' gaat op school. Het is onbekend in hoeverre deze lacune in de meest recente versie van VMS is verholpen.

Tabel 6.15 Verloop werk bij aanvang van interventie

	1998	1999	2000	2001	2002
Redelijk/goed	55	57	56	65	51
Matig	18	17	23	20	21
Problematisch	27	26	21	16	28
Totaal (n = 450)	100	100	100	101	100

Ongeveer de helft van de cliënten met werk gaat dat in 2002 redelijk tot goed af. Al met al kan van een problematische situatie op het leefgebied arbeid worden gesproken indien bij aanvang van het traject de cliënt:

- geen werk heeft, terwijl hij/zij evenmin naar school gaat en 17 jaar is of ouder (bij benadering tweederde van 365 cliënten = ca. 250 cliënten) of;
- wel werkt, maar de werksituatie verloopt matig tot problematisch (in totaal ca. 225 cliënten).

In totaal, over alle jaren genomen, gaat het dan om ongeveer 475 cliënten, ofwel ongeveer een vijfde van het gehele cliëntenbestand.

Leefgebied criminaliteit

Tabel 6.16 Criminele activiteiten bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Licht	44	44	47	38	47
Zwaar	41	39	28	30	25
Geen	15	17	25	32	28
Totaal (n = 2054)	100	100	100	100	100

Van een ruime, maar afnemende, meerderheid van de cliënten bij Nieuwe Perspectieven is bekend dat zij criminele activiteiten (heeft) ontplooi(d)t, variërend van licht tot zwaar. Uit tabel 6.16 blijkt dat de groep die op dit leefgebied geen problemen heeft vanaf 2000 in omvang is toegenomen. Terecht kan daarmee worden geconstateerd dat de instromende cliëntengroep wat dit betreft 'lichter' is geworden. Het vermoeden van enkele respondenten dat de cliëntengroep van Nieuwe Perspectieven aan de bovenkant daarnaast juist zwaarder wordt, kan op grond van de gegevens in bovenstaande tabel niet worden bevestigd. De omvang van de groep met 'zware' criminele activiteiten neemt namelijk juist af. Voor een beter perspectief is het echter nodig om de gegevens uit te splitsen naar sekse.

Tabel 6.17 Criminele activiteiten bij aanvang van de interventie uitgesplitst naar sekse (in %)

Sekse	1998	1999	2000	2001	2002
Meiden					
Licht	39	41	42	33	53
Zwaar	19	18	9	5	7
Nee	43	42	49	62	40
Totaal meiden (n = 406)	101	101	100	100	100
Jongens					
Licht	46	45	48	39	45
Zwaar	46	44	33	36	30
Nee	9	12	19	25	25
Totaal jongens (n = 1648)	101	101	100	100	100

Uit tabel 6.17 blijkt dat, onder de cliënten van Nieuwe Perspectieven, het percentage jongens waarvan criminele activiteiten bekend zijn groter is dan

het percentage meiden met criminele activiteiten. Dit correspondeert met het gegeven dat dit voor meiden, zoals al eerder werd vermeld, bij nieuwe Perspectieven geen 'instroomcriterium' vormt. De problematiek van jongens, op dit punt neemt in de loop der jaren af, want:

- het percentage met 'zware' criminele activiteiten neemt met 15% af. Bij meiden is het patroon door de jaren heen wat grilliger. Echter ook bij de meiden geldt dat het percentage met 'zware' criminele activiteiten in de onderzoeksperiode afneemt met zo'n 10%.

Tabel 6.18 Contact politie i.v.m. criminele activiteiten bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	81	76	73	68	68
Nee	20	24	28	32	32
Totaal (n = 1964)	101	100	101	100	100

Van een aantal cliënten is bij Nieuwe Perspectieven bekend dat zij contact hebben met de politie in verband met criminele activiteiten. De omvang van deze groep cliënten neemt vanaf 1998 gestaag af. In 2002 heeft echter nog altijd tweederde van de cliënten bij aanvang van de interventie contacten met de politie in verband met criminele activiteiten.

Nogmaals moet erop worden gewezen dat de analyse van de gegevens in de voorgaande tabellen uitsluitend betrekking heeft op jongeren die de interventie bij Nieuwe Perspectieven volledig afrondde. Verwacht mag worden dat de jongeren die het traject voortijdig afbraken op essentiële punten afwijken van deze groep.

Een coördinator van één van de regionale vestigingen van Nieuwe Perspectieven meent dat justitie de laatste jaren steeds meer lichte delicten vervolgt en dat met name jongeren van buitenlandse afkomst op die manier de laatste jaren zowel door de politie als door justitie steeds gemakkelijker worden gestigmatiseerd:

"We moeten oppassen dat we daar niet te gemakkelijk in meegaan. We krijgen steeds meer 'lichte' meldingen via de politie. Heeft ook met onze aanpak te maken. We zijn de enige organisatie waar iedereen zomaar kan melden. Maar we moeten ons daardoor niet laten gebruiken. We moeten vanuit de klant blijven redeneren. Is hij of zij bij ons aan het juiste adres en kunnen we voor hem of haar iets betekenen. Dat is en moet de kern van onze opdracht blijven."

Leefgebied vrije tijd

Tabel 6.19 Invulling vrije tijd bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Positief/actief	22	20	28	30	30
Passief/met verveling	51	56	52	52	52
Problematisch	28	24	20	17	18
Totaal (n = 2049)	101	100	100	99	100

Gedurende de hele onderzoeksperiode heeft ongeveer de helft van de jongeren een passieve en met verveling gevulde vrije tijdsbesteding. Het aandeel

cliënten met een problematische invulling van de vrije tijd neemt in de loop der jaren af van ruim een kwart (in 1998) tot een zesde (in 2002).

6.6 Risicjongere, first offender, licht crimineel of harde kern?

Om na te gaan in hoeverre de bereikte doelgroep overeenkomt met het profiel van de te bereiken doelgroep is nagegaan in hoeverre de bereikte jongeren kunnen worden gerekend tot de groep van licht-criminele jongeren. Met dit doel is het cliëntenbestand van Nieuwe Perspectieven over de jaren 1998 t/m 2001 gelegd 'naast' het Herkenningssysteem (HKS) van de politie Amsterdam-Amstelland, waarin politieantecedenten van jongeren worden vermeld¹³.

HKS betreft de registratie van personen die door de politie zijn geregistreerd als verdachten van het plegen van strafbare feiten. HKS biedt overigens altijd een onderschatting van het daadwerkelijke aantal crimineel actieve jongeren evenals van het daadwerkelijke aantal door hen gepleegde feiten. Een deel van alle gepleegde criminaliteit wordt immers niet opgehelderd. Dat betekent dat bepaalde personen in het geheel niet voorkomen in HKS, terwijl zij wel strafbare feiten plegen en dat bepaalde personen wel voorkomen in HKS, maar met minder feiten dan waar zij feitelijk bij betrokken zijn.

Het resultaat van de uitgevoerde exercitie staat vermeld in onderstaande tabel. In deze tabel wordt de cliëntgroep, die in de periode 1998 t/m 2001 startte met een interventie bij Nieuwe Perspectieven, volgens de definitie Eenheid van Begrip gedefinieerd als risicjongere, first-offender, licht crimineel of harde kern. De definitie is gebaseerd op het aantal delicten in een bepaald peiljaar en/of eventuele antecedenten in de jaren daarvoor. Tijdens het onderzoek bleek dat een aantal personen het jaar voorafgaand aan de melddatum bij Nieuwe Perspectieven géén antecedenten had, maar dat deze in eerdere jaren wel één of meerdere antecedenten had. Om te voorkomen dat deze personen ten onrechte als risicjongeren zouden worden aangemerkt is – in afwijking van de definitie Eenheid van Begrip – bij het onderhavige onderzoek telkens het aantal delicten bepaald over een periode van twee jaar in plaats van over een periode van één peiljaar.

Tabel 6.20 Bereikte cliënten Nieuwe Perspectieven 1998, 1999, 2000, 2001 naar doelgroep (Eenheid van Begrip) (in %)

	1998	1999	2000	2001
12-minners	1	2	9	7
risicjongeren	43	44	48	48
first offenders	16	15	17	17
licht criminelen	26	27	18	21
harde kern	15	11	8	7
totaal	100	100	100	100

Bron: HKS

Noot ¹³ Een nadere uitleg over de technische realisatie van dit onderdeel en een uiteenzetting van de definities van de hier gehanteerde begrippen is te vinden in bijlage 6.

Uit de gegevens in tabel 6.20 blijkt dat ongeveer de helft ¹⁴ van de cliënten die in tijdens deze periode instroomde bij Nieuwe Perspectieven, gedurende de twee jaar voorafgaand aan deze instroom, geregistreerd staat in HKS en – dus – als verdachte bekend staat van één of meerdere delicten. Risicjongeren vormen daarmee eveneens ongeveer de helft van het gehele cliëntenbestand. Overigens is de werkelijke omvang van de risicogroep iets kleiner¹⁵. De omvang van de groep risicjongeren neemt in de loop van deze periode toe. Door de jaren heen kan een vijfde tot een kwart van de ingestroomde jongeren worden gerekend tot de groep van licht criminelen, de primaire doelgroep van Nieuwe Perspectieven. De omvang van deze groep, evenals die van de harde kern groep neemt in de periode 1998-2001 af. Deze ontwikkeling lijkt erop te wijzen dat Nieuwe Perspectieven, waar het de betrokkenheid bij strafbare feiten betreft, een steeds lichter doelgroep bereikt.

Uit VMS is gebleken (zie tabel 6.16-6.18) dat van 80% van de cliënten, die in 1998 de interventie voltooiden, tot 67% van degenen die uit 2001, bij *Nieuwe Perspectieven* bekend was dat zij actief betrokken waren bij criminele activiteiten. Dit wordt immers door de interventiewerkers genoteerd op het afsluitformulier, naar aanleiding van wat de jongeren hun vertellen. Het percentage cliënten dat is terug te vinden in HKS ligt, zoals hiervoor werd vermeld veel lager, namelijk tussen respectievelijk ca. 60% en 50%. Een dergelijk verschil is te verklaren uit het feit dat:

- Niet alle cliënten – in alle gevallen – ook aan de politie toegeven (beken-nen) dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan één of meerdere strafbare feiten.
- Niet alle door Nieuwe Perspectieven geregistreerde politiecontacten op-gemaakte processen verbaal van oplossing betreffen zoals in HKS wel het geval is.
- Geen volledige koppeling tussen VMS en HKS tot stand is gebracht door afwijkend geregistreerde geboortedata waardoor 5% à 10% van de cliën-ten niet 'koppelt'.
- 'Slechts' 2 jaar terug is gekeken bij het vaststellen of een jongere antece-denten had op het moment van instroom bij Nieuwe Perspectieven. Jon-geren die dus 2 ½ jaar vóór instroom wel één of meerdere antecedenten hebben in HKS, worden daardoor toch tot de risicogroep gerekend.

Op grond van HKS moet dus een vrij grote groep van de cliënten als risicjongere worden bestempeld. De indruk van medewerkers van Nieuwe Perspectieven is echter, overeenkomstig met het beeld dat uit VMS naar voren komt, dat de betrokkenheid van hun cliënten bij criminele activiteiten groter is dan uit de bovenstaande informatie uit HKS blijkt. Om die reden is onder een steekproef van cliënten, namelijk alle jongens die in 2001 een interventie kregen, nagegaan of zij - vóórdat zij instroomden bij Nieuwe

Noot ¹⁴ Dit percentage is een lichte onderschatting van het daadwerkelijke aantal cliënten dat geregistreerd staat in HKS (en waarvan dus bekend is dat zij één of meerdere delicten heeft gepleegd voorafgaand aan de datum van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven), omdat in dit percentage níet zijn inbegrepen die cliënten waarvoor in HKS en VMS onderling afwijkende geboortedata werden genoteerd. Een steekproefsgewijze check levert op dat hierdoor naar schatting 5% à 10% van de risicogroep onterecht als zodanig te boek staat en feitelijk behoort tot één van de drie groepen die wel antecedenten heeft in HKS.

Noot ¹⁵ Uit ons onderzoek naar recidive (zie daarvoor hoofdstuk 8) blijkt namelijk dat een aantal van de delicten die door ons aanvankelijk als recidive na aanmelding werd geïnterpreteerd, in feite delicten betreft met een antecedentdatum ná aanmelding bij Nieuwe Perspectieven, maar met een delictdatum vóór de aanmelding. Hierdoor is het mogelijk dat degenen die op grond van antecedentdatum als risicogroep is ingestroomd feitelijk tot een zwaardere doel-groepen behoort. Dit geldt eveneens voor de overige doelgroepen: doordat in het onder-zoek is uitgegaan van antecedentdatum zijn is een deel van hen 'te licht' ingeschat.

Perspectieven – strafbare feiten hadden gepleegd. Hiervoor zijn de cliënten (telefonisch) benaderd door de interventiewerker die hen destijds onder zijn hoede had. Aan de jongens is rechtstreeks gevraagd hoeveel delicten zij tot aan dat moment hadden gepleegd. Uit dit 'interne' onderzoek blijkt dat van de 397 benaderde jongens al 92% delicten had gepleegd vóór instroom bij Nieuwe Perspectieven, waarvan 61 % méér dan 3 delicten. Beide registratiesystemen, HKS in sterkere mate dan VMS, vormen dus een onderschatting van de betrokkenheid van de cliënten van Nieuwe Perspectieven bij criminaliteit.

Tabel 6.21 Bereikte cliënten Nieuwe Perspectieven 1998, 1999, 2000, 2001 naar sekse en doelgroep (Eenheid van Begrip) (in %)

	1998	1999	2000	2001
jongens				
12-minners	1	3	10	7
risicjongeren	37	38	43	42
first offenders	17	17	18	18
licht criminelen	29	29	21	24
harde kern	17	13	9	9
totaal	100	100	100	100
meiden				
12-minners	1	-	6	9
risicjongeren	70	72	73	70
first offenders	11	8	11	12
licht criminelen	13	18	7	9
harde kern	5	2	2	-
totaal	100	100	100	100

Bron: HKS

Er zijn – op grond van HKS - duidelijke verschillen waarneembaar in de vermeende betrokkenheid bij het plegen van strafbare feiten tussen de ingestroomde jongens en meiden:

- Door de jaren heen heeft 20% à 30% van de meiden politieantecedenten tegen 50% à 60% van de jongens.
- Van de groep met antecedenten gaat het bij meiden grotendeels om first offenders en licht criminelen. Bij de jongens wordt de grootste groep inderdaad gevormd door licht criminelen. De omvang van de ingestroomde harde kern jongens neemt af van 17% in 1998 tot 9% in 2001.

Bij jongens blijkt al met al, zoals ook al op grond van de analyse van VMS gegevens naar voren kwam, op dit punt van een veel zwaardere problematiek dan bij meiden.

6.7 Conclusies

In de onderzoeksperiode 1998-2003 werden 2500 circa trajecten gestart bij nieuwe Perspectieven.

Nieuwe Perspectieven heeft te maken met een wachtlijst, waarvan de duur aan het eind van de onderzoeksperiode gemiddeld 4 weken bedraagt. In principe stroomt iedereen die op de wachtlijst staat in bij Nieuwe Perspectieven, mits men aan de instroomcriteria voldoet en voldoende gemotiveerd is. Ca. 10% van alle cliënten wordt niet in behandeling genomen. Of en op welke punten de groep jongeren die instroomt bij Nieuwe Perspectieven afwijkt van de groep jongeren die niet in behandeling wordt genomen op grond van de gegevens uit VMS niet worden nagegaan.

In de kenmerken van de doelgroep die Nieuwe Perspectieven de afgelopen 5 jaar bereikte zijn, in vergelijking met de beoogde doelgroep, enkele verschuivingen opgetreden. Het aantal meiden dat door de aanpak wordt bereikt is de afgelopen jaren gestaag toegenomen: van de cliëntgroep die in 2002 werd bereikt bestaat ruim een kwart uit meiden. De gemiddelde leeftijd van de bereikte doelgroep is de afgelopen jaren gelijk gebleven. Niettemin is het aandeel van 12-minners toegenomen. Aan het eind van de onderzoeksperiode behoort ruim 9 van de 10 cliënten tot de beoogde leeftijdsgroep van 12-20 jaar. Op grond van de gegevens uit het VMS kan worden geconcludeerd dat een groot deel van de cliënten Marokkaans is, maar dat de samenstelling van de cliëntgroep de afgelopen jaren enigszins is gewijzigd door de grotere instroom van cliënten met een Nederlandse achtergrond.

De in VMS geregistreeerde problematiek van de cliënten die bij Nieuwe Perspectieven instromen, op de diverse leefgebieden, is de afgelopen jaren lichter geworden. Niettemin is er gedurende de gehele onderzoeksperiode van vijf jaar bij *ten minste* drie kwart van de cliënten sprake van meervoudige problematiek. Over de cliënten die de interventie voortijdig afbraken is op dit punt geen informatie voorhanden. Aangenomen mag worden dat deze groep qua problematiek gemiddeld zwaarder is.

De primaire doelgroep van Nieuwe Perspectieven bestaat uit licht criminelen. Formeel is de bereikte doelgroep op het criminele vlak daarmee lichter dan beoogd. Analyse van de bereikte doelgroep over de jaren 1998 t/m 2001 wijst namelijk uit dat op grond van een analyse van HKS gegevens een minderheid van ca. 20% à 30% van de cliënten als licht crimineel kan worden aangemerkt. Zo' n 10% van de cliënten van Nieuwe Perspectieven kan worden gerekend tot de harde kern. De grootste groep, namelijk bijna de helft van de instroom bij Nieuwe Perspectieven, moet op grond van onze analyse van het HKS worden ingedeeld bij de zogeheten risicogroep. Dit zijn jongeren waarvoor (nog) geen antecedenten staan geregistreerd bij de politie

Het aandeel van de zware doelgroepen, namelijk licht criminelen en harde kern jeugd, bij Nieuwe Perspectieven is gedurende de periode 1998-2001 overigens afgenomen ten gunste van de toenemende risicogroep.

Uit een onderzoek, dat door medewerkers van Nieuwe Perspectieven is uitgevoerd komt overigens naar voren, dat meer dan 90% van de jongens uit 2001, één of meerdere delicten hadden gepleegd voordat zij startten met het traject. Van deze steekproef had ruim 60% méér dan 3 delicten gepleegd. Op grond van dit gegeven, gecombineerd met hetgeen bekend is over de aard van de registratie van HKS kan worden geconcludeerd dat de indeling in doelgroepen op grond van HKS een te rooskleurig beeld geeft van de criminele achtergronden van de door Nieuwe Perspectieven bereikte doelgroep. Dit geldt eveneens, maar in veel mindere mate voor de informatie die VMS op dit punt genereert.

7 Resultaten bij uitstroom

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven die werden behaald in de periode 1998-2003 met de interventies bij Nieuwe Perspectieven. Naast enkele ervaringen van jongeren in paragraaf 7.2 worden de resultaten hoofdzakelijk beschreven aan de hand van gegevens uit het registratiesysteem van Nieuwe Perspectieven, VMS. Achtereenvolgens komen aan de orde: het verloop van de trajecten als geheel, de behaalde resultaten op de afzonderlijke leefgebieden en de mate waarin trajecten succesvol genoemd kunnen worden. Verspreid door het hoofdstuk staan voorts een aantal citaten uit de interviews met betrokken sleutelpersonen.

7.2 Resultaten volgens de jongeren

Uit de interviews komt een wisselend beeld naar voren. Met betrekking tot de resultaten van de interventie zijn de effecten op de diverse leefgebieden verschillend. Wat vooral succesvol lijkt is het herstellen van de dialoog tussen ouders en kind door de interventiewerkers. Niet elke jongere blijft thuis wonen, maar de meeste jongeren geven aan dat dankzij Nieuwe Perspectieven het contact wel is verbeterd. Een aantal jongeren geeft aan vrienden niet meer te zien omdat deze een slechte invloed hebben. Daaraan gekoppeld spreken zij de wens uit niet meer terug te willen vallen in de criminaliteit. Het vinden van een opleiding of werk of een vorm van vrijetijdsbesteding is bij de meeste geïnterviewde jongeren gelukt.

Hoewel de jongeren hun leven weer aardig op de rit hebben staan, zijn de meeste trajecten heel kwetsbaar. De vraag is hoe de schoolloopbaan verloopt als zij er niet direct in slagen om over te gaan of goede cijfers te halen. Dit geldt waarschijnlijk ook voor de mate waarin jongeren tegenslag op het werk of bij het vinden van werk ondervinden. De meeste jongeren zijn desalniettemin positief over hun toekomst.

De belangrijkste leerpunten tijdens de interventieperiode van Nieuwe Perspectieven die genoemd zijn door jongeren zijn het leren van sociale vaardigheden en reflectie op het eigen gedrag:

“Vroeger sloeg ik gelijk iemand in elkaar als ik werd beledigd of iemand zocht ruzie. Ik heb dat besproken met mijn begeleider van Nieuwe Perspectieven. Nu heb ik door dat ik eigenlijk wel snel was aangebrand. Ik blijf nu rustig en dan merk je dat je steeds minder problemen krijgt”.

7.3 Verloop van de trajecten

Tabel 7.1 Verloop van de gestarte trajecten (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Afgesloten	86	90	96	92	93
Afgebroken	14	11	4	7	6
In traject	-	-	0	1	1
Totaal	100	100	100	100	100

Van de cliënten die instromen in Nieuwe Perspectieven voltooit ruim 90% het traject. Al eerder werd beschreven dat ca. 10% van de aangemelde cliënten niet in behandeling wordt genomen c.q. zeer vroegtijdig (met een maximaal aantal begeleidingsuren vanuit Nieuwe Perspectieven van 20) uitvalt. Tot de 10% cliënten die in een later stadium uitvalt, behoren ook de jongeren voor wie het traject (tijdelijk) wordt onderbroken in verband met detentie. Zij zijn binnen de registratie van Nieuwe Perspectieven niet te herkennen als afzonderlijke categorie. Overigens blijven interventiewerkers van Nieuwe Perspectieven in contact met zo'n jongere en stroomt deze na detentie opnieuw in bij Nieuwe Perspectieven.

Soms wordt het contact verbroken van de zijde van de interventiewerker. Eén van de geïnterviewden zegt hier het volgende over:

"... En ten aanzien van jongeren die een paar keer zelf niet komen opdagen en dus ook nauwelijks gemotiveerd zijn of een loopje met werkers denken te kunnen nemen, moeten we ook niet te lang treuzelen om het programma te verbreken. Gewoon recht door zee blijven; aanmelden, screenen en besluiten tot opname of doorverwijzing. Zo simpel is het."

De jongeren die de interventie hebben afgebroken zeggen dat dit door het eigen gedrag is veroorzaakt en niet door Nieuwe Perspectieven. Geen van de geïnterviewde jongere geeft aan dat de interventiewerkers van Nieuwe Perspectieven hadden kunnen voorkomen dat het traject werd afgebroken.

Een andere reden om met Nieuwe Perspectieven te breken is het drukke bestaan van jongeren. De meeste jongeren die zijn geïnterviewd hebben diverse contacten met verschillende instanties in de hulpverlening en in het strafrechtelijke circuit. Ze hebben soms in een week afspraken met verschillende instanties. Voor de diverse instanties zijn de trajecten voor jongeren logisch, en zit er een verband tussen de verschillende stappen die jongeren (verplicht zijn) te ondernemen. Voor jongeren ligt dit anders. Een meisje zei hierover:

"Ik ben met Nieuwe Perspectieven gestopt omdat ik het al zo druk had. Ik had afspraken met PPI, school, mijn voogd, de reclasseringsambtenaar, met een uitzendbureau, vrienden, en ik moest naar de rechtbank. Nog een afspraak erbij werd me echt teveel."

In principe duurt de interventie ca. 10 weken, waarna de nazorgperiode ingaat. Soms zijn echter – na deze eerste interventie – aanvullende interventies nodig en duren de trajecten langer dan 10 weken. In de volgende tabel staat vermeld bij welk percentage van de trajecten aanvullende interventies nodig waren.

Tabel 7.2 Aanvullende interventies bij afgesloten trajecten (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Eerste interventie	97	97	97	98	98
Eerste aanvullende interventie	2	2	2	2	2
Tweede aanvullende interventie	1	1	1	0	0
Totaal (n = 2275)	100	100	100	100	100

Op grond van VMS kan worden geconstateerd dat door de jaren heen in niet meer dan 3% van de trajecten aanvullende interventies zijn gepleegd. De gemiddelde duur van de interventies blijft door de jaren heen gelijk, op de beoogde duur van 10 à 11 weken.

Tabel 7.3 Gemiddelde duur van de interventies in weken

	1998	1999	2000	2001	2002
Aantal weken (n=2275)	10	11	11	11	10

7.4 Resultaten bij afsluiting

In deze paragraaf volgt een weergave van de resultaten van de cliënt, bij afsluiting van het traject, op de vier meest essentieel geachte leefgebieden:

- gezin;
- school/werk;
- vrije tijd;
- politie.

Bij afsluiting van het traject beoordeelt de interventiewerker in hoeverre de situatie op de verschillende leefgebieden bij een cliënt is verbeterd, verslechterd of gelijk is gebleven ten opzichte van de aanvangssituatie, gemiddeld 10 weken eerder.

Leefgebied gezin

In onderstaande tabel wordt voor de trajecten uit de periode 1998-2002 de situatie bij afsluiting weergegeven op het leefgebied gezin. De cijfers hebben betrekking op de resultaten die werden behaald bij cliënten waarbij bij aanvang van de interventie sprake was van een 'problematisch' of 'geen contact' met het gezin.

Tabel 7.4 Situatie op leefgebied gezin bij afsluiting van eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	73	77	74	68	65
Verslechterd	4	5	5	7	3
Gelijk	23	18	22	26	32
Totaal (n=2119)	100	100	101	101	100

Door de jaren heen worden bij twee derde à drie kwart van de cliënten waarvoor inspanningen op dit leefgebied gewenst zijn, positieve resultaten behaald. In 2001 en 2002 lijken de resultaten iets minder positief dan de jaren ervoor. Wellicht heeft dit te maken met de toename van de instroom van meiden door de jaren heen. Ten aanzien van meiden werd in hoofdstuk 2 immers aangegeven door de geïnterviewden dat deze vaak lastig uit hun gecompliceerde gezinssituatie zijn te halen.

Leefgebied onderwijs

De gegevens in onderstaande tabel tonen de resultaten bij afsluiting van de interventies op het leefgebied onderwijs voor:

- Die cliënten die bij aanvang van de interventie geen onderwijs volgden en zestien jaar of jonger waren of
- Cliënten die wel participeren in een vorm van onderwijs, maar waarbij sprake is van een 'matig' tot 'problematisch' verloop daarvan.

Tabel 7.5 Situatie op leefgebied onderwijs bij afsluiting van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	76	74	68	66	63
Verslechterd	5	8	10	8	8
Gelijk	19	19	23	27	29
Totaal (n=1965)	100	101	101	101	100

In 2002 werd bij bijna twee derde van de cliënten de interventie afgesloten met een verbeterde situatie op het leefgebied onderwijs. Bij ca. 3 op 10 cliënten is de situatie bij afsluiting van de interventie niet gewijzigd. De resultaten van de interventies op dit leefgebied nemen in de loop van de onderzoeksperiode duidelijk af: in 1998 werd nog bij drie kwart van de cliënten op dit terrein vooruitgang geboekt.

De interviews met sleutelpersonen leveren het volgende beeld op. Het opleidingsniveau van de deelnemers is laag. Een belangrijk deel heeft geen diploma, gaat niet meer naar school en heeft behoefte aan gerichte ondersteuning op het terrein van onderwijs. Mede vanwege de motivatie van de deelnemers om terug te gaan naar school of aan een andere of nieuwe opleiding te beginnen, verlopen de interventies op het terrein van onderwijs geregeld moeizaam. Een sleutelinformant zegt:

"We kunnen er niet omheen. Voor een deel van de jongeren waar Nieuwe Perspectieven mee te maken krijgt is het onderwijs een gepasseerd station. Ze zien er geen heil meer in en willen echt niet meer terug. Elk initiatief dat te forceren is tot mislukken gedoemd. Op een gegeven moment moet je als samenleving - denk ik, maar wie ben ik - accepteren dat een deel van de jeugd niet in het reguliere onderwijssysteem past. Die worden op school alleen maar ongelukkig. Voor hen werkt het onderwijssysteem eenvoudig niet (meer); punt uit. Ik denk dat je ze beter een aantrekkelijk alternatief kan voor-schotelen dan ze blijvend in een keurslijf te dwingen waarin ze vooral ongelukkig worden."

In de praktijk is het bij deze jongeren wat dat betreft meestal zwart of wit. Ze willen wel of geen opleiding volgen. Twijfelaars zijn er nauwelijks. Voor jongeren die nog wel zin hebben in een opleiding kan meestal wel een oplossing worden gevonden. Jongeren die een streep door hun onderwijs carrière hebben gezet, zijn volgens de geïnterviewde medewerkers van Nieuwe Perspectieven zelden nog te motiveren dat besluit te heroverwegen en er opnieuw aan te beginnen; zeker niet fulltime. Veel deelnemers hebben volgens hen behoefte aan een traject waarbij werken en leren kan worden gecombineerd. In de praktijk is het voor Nieuwe Perspectieven niet eenvoudig op dat vlak geschikte trajecten te vinden.

Volgens dezelfde geïnterviewde medewerkers kan het interventieteam vaak meer betekenen voor jongeren die nog wel op school zitten, maar daar de nodige problemen hebben.

Door hun problemen grondig en structureel te bespreken worden ze minder beladen en ontstaan geregeld nieuwe kansen. Overigens vergen de interventietrajecten op het terrein van onderwijs in de regel vrij veel tijd en energie.

Leefgebied arbeid

De gegevens in de volgende tabel betreffen de behaalde resultaten op het terrein van arbeid, bij afsluiting van de interventie, met betrekking tot die cliënten die bij aanvang van de interventie:

- geen werk hebben en 17 jaar of ouder zijn of
- weliswaar werk hebben, maar waarbij het verloop daarvan 'matig' of 'problematisch' is.

Tabel 7.6 Werksituatie aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	68	71	69	70	70
Verslechterd	6	1	8	3	4
Gelijk	25	28	24	27	26
Totaal (n = 1491)	99	100	101	100	100

Bij 7 van de 10 cliënten van Nieuwe Perspectieven worden positieve resultaten behaald in de werksituatie. Bij een kwart van de cliënten leveren de inspanningen echter geen positieve resultaten op. Dit resultaat blijft door de jaren heen op hetzelfde niveau en lijkt in tegenspraak met wat in hoofdstuk 3 werd geconstateerd, namelijk dat het steeds lastiger is om op dit terrein resultaten te boeken, onder andere vanwege de huidige conjunctuur. Overigens kan de feitelijke situatie bij afsluiting door een interventiewerker worden gekwalificeerd als 'verbeterd' en tegelijkertijd nog steeds matig zijn. In die zin geeft het geregistreerde in VMS weinig informatie.

Knelpunten bij het boeken van resultaten op dit terrein worden door interventiewerkers van Nieuwe Perspectieven als volgt beschreven. Een deel van de cliënten wil best graag werken, maar heeft als gevolg van hun lage opleidingsniveau en beperkte werkervaring in feite geen directe toegang tot de arbeidsmarkt. Ze hebben eenvoudig onvoldoende bagage om direct in een bedrijf te kunnen functioneren. Voordat ze naar werk kunnen worden bemiddeld moeten ze allereerst een uitgebreid trainings- en toeleidingstraject volgen, met name gericht op het ontwikkelen van sociale vaardigheden en op solliciteren. Daar staan ze vaak niet meer voor open, omdat ze naar hun mening al teveel van dergelijke 'zinloze' trainingen achter de rug hebben. Ze willen gewoon aan de slag. Als blijkt dat dat laatste een illusie is, is de kans groot dat ze terugvallen in hun oude patroon en weer met de politie in aanraking komen. Een belangrijk deel van de doelgroep van Nieuwe Perspectieven ziet allerlei alternatieve, toeleidings- en trainingstrajecten op het terrein van arbeid in eerste instantie dan ook niet zitten. Toch pakken die trajecten, als de jongeren het uiteindelijk wel willen proberen, volgens de geïnterviewde medewerkers van Nieuwe Perspectieven geregeld goed uit:

"Het kost weliswaar veel tijd en energie ze te motiveren, maar lukt dat dan kan je uiteindelijk heel wat bereiken."

Leefgebied criminaliteit

In de volgende tabel worden de behaalde resultaten vermeld voor de cliënten waarbij bij aanmelding 'lichte tot zware criminele activiteiten' werden opgetekend door de interventiewerkers.

Tabel 7.7 Criminele activiteiten aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Vooruitgang	84	86	77	87	82
Achteruitgang	4	3	4	4	4
Gelijk	12	11	19	9	15
Totaal (n = 1923)	100	100	100	100	101

Bij gemiddeld 8 op de 10 cliënten werd tijdens de interventie vooruitgang geboekt op het leefgebied criminaliteit; bij 5% kon een verslechtering worden geconstateerd op dit leefgebied en bij de overige (gemiddeld) 15% trad geen verandering op. In hoeverre de interventie ook op de lange termijn leidde tot effecten op dit leefgebied kan worden gelezen in het volgende hoofdstuk.

Daar wordt op basis van politiecijfers nagegaan wat de omvang is van de recidive van cliënten van Nieuwe Perspectieven.

Eén van de opdrachten van Nieuwe Perspectieven is het voorkomen dat jongeren recidiveren en tijdens of na de interventie wederom met de politie en/of justitie in aanraking komen. Jongeren zelf vinden over het algemeen dat ze op dit vlak door Nieuwe Perspectieven goed worden geholpen.

Jongeren kunnen overigens niet specifiek aangeven dat Nieuwe Perspectieven de enige reden is dat ze niet meer overgaan tot criminele activiteiten, maar Nieuwe Perspectieven levert volgens de meeste jongeren zeker een bijdrage aan het voorkomen van recidive. Jongeren waarderen het daarnaast zeer dat de interventiewerkers de organisaties in de justitiële keten goed kennen en dat zij bij de rechter of in het JOC de belangen van de jongere behartigen.

Leefgebied vrije tijd

De resultaten die werden geboekt met cliënten waarbij bij aanvang van de interventie sprake was van 'een passieve en met verveling' of 'problematisch' ingevulde vrije tijdsbesteding staan vermeld in de volgende tabel.

Tabel 7.8 Vrije tijdsactiviteiten aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	70	73	64	64	63
Verslechterd	1	1	3	2	3
Gelijk	29	26	33	34	34
Totaal (n = 2051)	100	100	100	100	100

Bij tweede derde van de cliënten is de situatie op het leefgebied vrije tijd bij afsluiting van de interventie verbeterd. De resultaten lijken in de loop der jaren licht af te nemen. Dit ligt in de lijn der verwachtingen, gelet op wat in hoofdstuk 3 werd geconstateerd. De teneur was daar dat het steeds lastiger is om verenigingen te vinden waar de cliënten van Nieuwe Perspectieven voor hun vrije tijdsbesteding terecht kunnen. Aangezien tevens werd geconstateerd dat de aandacht lijkt te verschuiven van de leefgebieden onderwijs en arbeid naar vrije tijd zou je op grond daarvan wel betere resultaten verwachten op het leefgebied vrije tijd.

Een vermelding van de behaalde resultaten op de overige leefgebieden, te weten: vrienden, verslaving, financiën, huisvesting, gezondheid, verblijfsvergunning en etniciteit is te vinden in bijlage 2 van dit rapport.

7.5 Het succes van de trajecten

Om uitspraken te kunnen doen over de mate waarin een interventie bij Nieuwe Perspectieven tot resultaten leidt, is in het kader van dit onderzoek getracht om tot een operationalisatie te komen van de mate waarin een interventie bij Nieuwe Perspectieven succesvol kan worden genoemd. In de definitie van de mate van succes zijn een aantal zaken verwerkt:

- Het traject wordt volledig doorlopen versus voortijdig afgebroken.
- De mate waarin - bij afsluiting van de interventie - vooruitgang is geboekt op leefgebieden die bij aanvang van het traject door de interventie werker als problematisch worden beoordeeld.
- Het aantal leefgebieden waarop vooruitgang is geboekt bij afsluiting (of nameting).

In bijlage 3 wordt exact vermeld op welke wijze 'succes' is geoperationaliseerd.

In onderstaande tabel wordt allereerst voor de gehele onderzoeksperiode aangegeven welk percentage van de interventies als succesvol kan worden beschouwd, welk als enigszins succesvol en welk als niet succesvol.

Tabel 7.9 Succes van de trajecten bij afsluiting door de jaren (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Niet succesvol (uitvallers)	14	10	4	7	6
Matig succesvol (vooruitgang op max. 1 lg)	12	8	12	11	12
Redelijk succesvol (vooruitgang op 2 of 3 lg)	33	38	38	36	36
Volledig succesvol (vooruitgang op 4 lg)	36	38	39	38	35
Onbekend	5	6	8	8	11
Totaal (n = 2485)	100	101	100	101	101

Ruim een derde van de trajecten van Nieuwe Perspectieven kan op grond van de operationalisatie in dit onderzoek als volledig succesvol worden aangeduid. Bij deze trajecten was op alle 4 de leefgebieden (indiend dat nodig was), bij afsluiting van de interventie vooruitgang geboekt. Bij nog eens een derde van de trajecten was bij afsluiting van de interventie op 2 of 3 van de leefgebieden vooruitgang geboekt. Dergelijke trajecten bestempelen we als redelijk succesvol. Ruim 10% van de trajecten is matig succesvol, aangezien daarbij op niet meer dan 1 leefgebied vooruitgang werd geboekt en een kleine 10% is niet succesvol. Dat zijn de trajecten die voortijdig werden afgebroken. De resultaten blijven tijdens de hele onderzoeksperiode min of meer stabiel.

Overigens neemt het aantal registraties waarbij informatie met betrekking tot de ontwikkeling op één of meerdere leefgebieden ontbreekt, in de loop der jaren toe. Dat betekent dat bij het registreren van informatie over een cliënt, de interventiewerkers niet alle velden consequent invullen.

7.6 Voor wie zijn de trajecten succesvol?

Hieronder wordt nagegaan in hoeverre de resultaten voor diverse te onderscheiden cliëntenpopulaties van Nieuwe Perspectieven hetzelfde zijn. Degenen bij wie informatie op dit punt ontbrak blijven in deze paragraaf buiten beschouwing. Daardoor liggen de totaalaantallen hier lager dan het totaal (van n = 2485) in tabel 7.9 en wijzigen de percentages in de tabellen in deze paragraaf eveneens ten opzichte van die in de eerder genoemde tabel.

Allereerst wordt nagegaan in hoeverre de trajecten voor jongens en meiden in even grote mate succesvol zijn.

Tabel 7.10 Succes van de trajecten naar sekse (in %)

	Jongens (n = 1848)	Meiden (n = 449)
Niet succesvol	9	8
Matig succesvol	12	10
Redelijk succesvol	37	49
Volledig succesvol	42	33
Totaal (n = 2297)	100	100

Een traject bij Nieuwe Perspectieven wordt bij jongens vaker succesvol afgesloten dan bij meiden: bij jongens is bij 42% sprake van een volledig succesvol traject en bij meiden bij 33%. Een mogelijke verklaring voor dit resultaat werd al gegeven in hoofdstuk 3. In de volgende tabel worden de resultaten bekeken voor verschillende leeftijdsgroepen.

Tabel 7.11 Succes van de trajecten naar leeftijd (in %)

	12 min (n = 120)	12-14 (n = 593)	15-17 (n = 1277)	18-20 (n = 275)	20 + (n = 22)
Niet succesvol	3	6	10	12	18
Matig succesvol	8	10	12	14	18
Redelijk succesvol	40	40	37	49	41
Volledig succesvol	49	44	42	25	23
Totaal (n = 2297)	100	100	101	100	100

Het blijkt dat Nieuwe Perspectieven het meest succesvol wordt doorlopen door jongere cliënten: naarmate de leeftijd van de cliënten toeneemt, neemt het percentage (volledig) succesvolle trajecten - lineair af. Bij 12-minners is bij de helft van de trajecten sprake van een volledig succes; bij cliënten van 20 jaar of ouder wordt minder dan een kwart van de trajecten (volledig) succesvol afgesloten¹⁶.

Tabel 7.12 Succes van de trajecten naar etniciteit (in %)

	Nederlands (n = 352)	Marokkaans (n = 807)	Surinaams (n = 376)	Antilliaans (n = 117)	Turks (n = 134)	Overig (n = 511)
Niet succesvol	5	10	6	12	4	12
Matig succesvol	12	11	11	11	8	14
Redelijk succesvol	43	34	41	41	40	42
Volledig succesvol	40	45	41	36	49	32
Totaal (n = 2297)	101	100	101	100	100	100

Een vergelijking van de trajecten op grond van de etniciteit van cliënten laat geen grote verschillen zien met betrekking tot de behaalde successen: Turkse cliënten lijken het iets beter te doen dan de rest en Antilliaanse cliënten wat minder. Een verklaring hiervoor is niet direct te geven. Mogelijk zijn de diverse etnische cliëntgroepen onderling nogal afwijkend als het gaat om de verdeling over de achtergrondkenmerken sekse, leeftijd en doelgroep evenals het aantal problematische leefgebieden bij instroom. In hoeverre de diverse doelgroepen verschillen in de mate van succes waarmee zij de trajecten doorlopen, staat vermeld in de volgende tabel.

Tabel 7.13 Succes van de trajecten 1998-2001 naar doelgroep (in %)

	12-minner	risicjongere	first offender	licht crimineel	harde kern
Niet succesvol	6	9	7	10	11
Matig succesvol	5	11	11	12	12
Redelijk succesvol	45	42	38	36	34
Volledig succesvol	44	38	43	42	43
Totaal	100	100	100	100	100

Noot ¹⁶ Nu blijkt het dat met een toename van de leeftijd het percentage cliënten dat op *alle* vier de leefgebieden problemen heeft bij instroom, eveneens toeneemt. Men zou geneigd zijn te denken dat dit het lastiger maakt om bij deze cliënten de interventie 'volledig succesvol' af te sluiten, omdat bijvoorbeeld bij deze groep gewoon meer 'werk aan de winkel' is tijdens de interventie. Uit een analyse blijkt echter niet dat het percentage succesvolle trajecten afneemt naarmate het aantal problematische trajecten bij instroom hoger is.

Uit tabel 7.13 blijkt dat de diverse doelgroepen de interventies ongeveer met even veel succes doorlopen. Wel is het percentage dat uitvalt het hoogst onder licht criminele en harde kern jongeren¹⁷.

Of de trajecten die in vrijwillig kader werden ingezet even succesvol zijn als de trajecten in justitieel kader kon niet worden nagegaan in verband met het ontbreken van relevante gegevens in VMS over de aard van de ingezette trajecten.

7.7 Conclusies

Van de cliënten die *in begeleiding* worden genomen bij Nieuwe Perspectieven, voltooit gemiddeld ruim 90% het traject. Op de leefgebieden gezin, school/werk en vrije tijd wordt bij ca. twee derde van de cliënten vooruitgang geboekt tijdens de interventie. Overigens neemt het percentage trajecten, waarbij op de leefgebieden gezin, onderwijs en vrije tijd, bij afsluiting sprake is 'vooruitgang' of 'verbetering' gedurende de onderzoeksperiode langzaam af. Het aandeel van trajecten waarbij de situatie bij afsluiting 'gelijk' blijft neemt tegelijkertijd toe. Naar verhouding worden op de betreffende leefgebieden in de loop der jaren dus iets minder goede resultaten geboekt. Dit geldt niet met betrekking tot de leefgebieden werk en criminaliteit. Op het laatste leefgebied werd in 2002- net als de jaren ervoor - bij 8 van de 10 - relevante - trajecten op dit punt vooruitgang geregistreerd door de interventiewerkers.

Al met al is ruim een derde van de interventies - volgens de hier gehanteerde indeling - volledig succesvol doorlopen en nog een derde van de trajecten redelijk succesvol.

De groep jongeren die een interventie met succes afrondt blijkt op een aantal kenmerken te verschillen van de groep die een interventie met minder succes of niet succesvol afrondt. Uit het onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het percentage succesvolle trajecten onder jongens hoger ligt dan onder meiden. Daarnaast blijkt Nieuwe Perspectieven het meest succesvol voor 12-minners: ruim de helft van de trajecten die aan deze leeftijdsgroep wordt aangeboden wordt succesvol afgerond. Voorts blijkt dat naarmate de leeftijd van de cliënten toeneemt, het percentage succesvolle trajecten afneemt. De zwaarte van de doelgroep lijkt er minder toe te doen: het percentage dat het traject succesvol doorloopt ligt onder licht criminelen en de harde kern even hoog als onder de risicogroep. De minste vooruitgang wordt geboekt onder Antillianen.

Onder Antillianen en Marokkanen zijn daarnaast ook de hoogste percentages jongeren te vinden die de interventie voortijdig afbreken. Dit houdt mogelijk verband met het feit dat zich onder de beide etnische groepen naar verhouding een groot aantal harde kern jongeren en licht criminelen bevinden, waarvan in het onderzoek eveneens is vastgesteld dat deze de interventie vaker voortijdig afbreken. Dit laatste heeft wellicht te maken met het feit dat ook wanneer jongeren vanwege nog lopende zaken moeten gaan 'zitten' de interventie formeel wordt afgebroken en de jongere na detentie opnieuw instroomt.

Noot ¹⁷ Het feit dat ook de risicogroep vrij hoog scoort op 'uitval' heeft naar het idee van de onderzoekers te maken met de 'vervuiling' van deze categorie cliënten met cliënten uit de zwaardere doelgroepen.

Overigens wordt in VMS - los van de mate waarin vooruitgang werd geboekt met een jongere op de diverse leefgebieden – niet geregistreerd hoe de feitelijke eindsituatie op elk van de leefgebieden is. Dit is tijdens dit onderzoek een gemis gebleken. De nieuwe versie van VMS schijnt in deze behoefte overigens te voorzien. Een ander punt met betrekking tot de registratie is dat niet alle velden door de medewerkers altijd consequent worden gevuld. Hierdoor kan voor een deel van de cliënten geen uitspraken worden gedaan over de mate waarin de interventie succesvol is doorlopen.

8 Effecten

8.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van Nieuwe Perspectieven na twee jaar, op de terreinen de scholing/werk en criminaliteit¹⁸. Daarvoor:

- zijn enquêtes afgenomen onder cliënten die in de tweede helft van 2001 begeleid werden door Nieuwe Perspectieven; de resultaten van dit deelonderzoek staan vermeld in paragraaf 8.2;
- is informatie verwerkt afkomstig uit interviews met interventiewerkers (par. 8.3);
- is de omvang van de recidive nagegaan op basis van een analyse van gegevens uit het HKS (par. 8.3 en 8.4);
- is een bescheiden literatuuronderzoek verricht naar recidive bij andere typen interventies (par. 8.5).

Het hoofdstuk sluit af met conclusies in paragraaf 8.6.

8.2 Effecten op het terrein van scholing en arbeid

Om de effecten van de interventies bij Nieuwe Perspectieven op het terrein van scholing en arbeid te onderzoeken is eind 2003 een vragenlijst afgenomen onder een steekproef van 120 ex-clieënten van Nieuwe Perspectieven. De vragenlijst is afgenomen door de interventiewerker die de jongere twee jaar eerder begeleidde. De vragenlijst betrof een peiling van de situatie:

- bij aanvang van de interventie;
- in de periode direct ná de interventie;
- op dit moment (eind 2003);
- gedurende het afgelopen jaar.

Door vergelijking van de resultaten op de diverse momenten willen we vast stellen wat de effecten zijn van de interventie tot twee jaar na aanvang van het traject. Overigens zijn eventueel waarneembare ontwikkelingen onmogelijk *uitsluitend* toe te schrijven aan het volgen van een traject bij Nieuwe Perspectieven. Daarvoor beschikken we over onvoldoende informatie. Het is bijvoorbeeld onduidelijk in hoeverre al deze jongeren ook nog hebben blootgestaan aan andere interventies of invloeden.

Van de 120 geënquêteerde cliënten heeft 94% het traject daadwerkelijk afgerond. Bijna 60% van hen is 14, 15 of 16 jaar op het moment van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven in 2001. De *gemiddelde* leeftijd van de cliënten op het moment van instroom ligt overigens hoger, namelijk op 17 jaar.

In tabel 8.1 wordt eerst ingegaan op de schoolsituatie bij aanvang van de interventie.

Noot ¹⁸ Informatie over de effecten van Nieuwe Perspectieven op de leefgebieden 'gezin' en 'vrije tijd' ontbreekt, doordat de onderzoekers niet de beschikking hadden over zogeheten 'nametingsgegevens' uit VMS. Met de nametingsgegevens wordt geregistreerd hoe de situatie van de cliënten op de vier genoemde leefgebieden ca. 9 maanden na aanmelding bij Nieuwe Perspectieven, namelijk op het moment dat de nazorgfase aan de cliënt wordt afgesloten.

Tabel 8.1 Schoolsituatie ten tijde van aanmelding: tweede helft 2001 (in %)

	n	%
Geen problemen	25	21
Problemen; geen dreigende uitval	35	29
Problemen en dreigende uitval	22	18
Gaat niet (meer) naar school	27	23
Werkt	6	4
Anders	5	5
Totaal	120	100

Ruim twee derde van de cliënten, is op het moment van instroom, schoolgaand.

Bij drie kwart van de cliënten is sprake van een meer of minder grote problematiek op het terrein van onderwijs:

- Bijna een kwart van de totale groep gaat namelijk helemaal niet (meer) naar school.
- Van de groep die (nog) wel een vorm van onderwijs volgt, heeft het merendeel problemen op school. Deze groep vormt iets minder dan de helft van alle geënquêteerde jongeren. In een groot aantal gevallen dreigt daarbij uitval.

Tabel 8.2 Werksituatie ten tijde van aanmelding: tweede helft 2001 (in %)

	n	%
Geen problemen	4	3
Problemen: slechts af en toe werk	7	6
Problemen: geen werk	18	15
Problemen: werk gaat niet goed	2	2
N.v.t.: gaat naar school	82	68
Anders	1	1
Totaal	120	100

Uit tabel 8.2 blijkt dat van de jongeren die niet (meer) naar school gaan het grootste deel géén of slechts af en toe werk heeft of werk heeft dat niet goed gaat.

Na koppeling van de informatie uit de beide tabellen kan worden geconcludeerd dat het bij slechts een kwart van de geselecteerde steekproef goed gaat op de terreinen school en/of werk. Dat zijn degenen waarbij 'geen problemen' werden gesignaleerd. Hoe het met de cliënten ongeveer twee jaar na instroom bij Nieuwe Perspectieven gaat, valt op te maken uit tabel 8.3.

Tabel 8.3 School en werksituatie eind 2003 (in %)

	n	%
Volledig schoolgaand	41	34
Schoolgaand in combinatie met werk	18	15
Werkt vast, tenminste 3 dagen	23	19
Werkt vast, 2 dagen of minder	3	3
Werkt tijdelijk	9	8
niet naar school, geen werk	14	12
Anders	12	9
Totaal	120	100

In tabel 8.3 staat vermeld in wat voor situatie de jongeren zich eind 2003 bevinden, dat houdt in: ongeveer twee jaar na instroom van de cliënten bij Nieuwe Perspectieven oftewel één jaar nadat ook de nazorg aan de cliënten door Nieuwe Perspectieven is opgehouden.

Ten tijde van het onderzoek, eind 2003, gaat een groot deel van de

geïnterviewde jongeren naar school of heeft een baan. Een kleine 70% heeft een baan van ten minste drie dagen, gaat naar school en/of combineert school met werk. Ruim 10% heeft tijdelijk werk of een klein baantje van maximaal 2 dagen in de week. Met ongeveer 20% van de jongeren gaat het echt niet goed: deze groep heeft geen werk en gaat ook niet naar school of heeft evenmin een reguliere dagbesteding omdat (de categorie 'anders') de jongere vast zit, of deelneemt aan De Uitdaging.

Om na te gaan hoe stabiel de situatie nu is, is aan de geënquêteerde jongeren gevraagd of zij het afgelopen jaar de hele tijd aan de slag zijn geweest en/of hoe lang de periode was dat zij niet naar school gingen of werk hadden. De resultaten staan vermeld in tabel 8.4.

Tabel 8.4 Stabiliteit school- en werksituatie gedurende afgelopen 12 maanden (in %)

	n	%
op school of aan het werk: hele jaar	71	60
op school of aan het werk: 9-11 maanden	18	15
op school of aan het werk: 6-8 maanden	15	12
op school of aan het werk: 3-5 maanden	6	5
op school of aan het werk: 1-2 maanden	3	3
op school of aan het werk: minder dan 1 maand	5	4
Onbekend	2	2
Totaal	120	100

Van de geënquêteerde jongeren geeft 60% aan dat zij het afgelopen jaar het gehele jaar actief zijn geweest op school of in een baan. Voor nog eens 15% van de onderzoeksgroep geldt dat zij ten minste drie kwart van het jaar een school of een opleiding bezochten of werk hadden. Bij een kwart van de geënquêteerden was de situatie op het terrein van school en/of werk minder gunstig.

Voor meer inzicht in de situatie op de terreinen school en werk direct na de interventie is gevraagd hoe het de jongeren is vergaan vanaf het moment dat de contacten met hun interventiewerker verminderden of stopten. Daarvoor werden twee vragen gesteld. De formulering van de vragen luiden achter-eenvolgens:

"Wij hebben een bepaalde tijd heel veel contact gehad met elkaar. Maar op een gegeven moment werd dat contact minder (of hield dat op). De volgende vragen gaan over hoe het op school of met werk is gegaan vanaf dat momentte beginnen met werk: heb je vanaf het moment dat wij minder vaak contact hadden, altijd gewerkt of zijn er periodes geweest dat je geen werk had?"

"en ben je vanaf het moment dat wij minder vaak contact hadden, altijd naar school gegaan of zijn er periodes geweest dat je niet naar school ging?"

De opzet van de vragen was om na te gaan hoe het met de jongeren ging vanaf het moment dat de begeleiding vanuit Nieuwe Perspectieven afnam, tijdens de nazorgperiode dus.

Tabel 8.5 Stabiliteit school- en werksituatie na afloop van contacten met interventiewerker (in %)

	n	%
continu op school en/of aan het werk	60	50
één of meerdere periodes niet op school en/of zonder werk	60	50
Totaal	120	100

Twee jaar na dato is de situatie van de doelgroep redelijk – of in ieder geval niet achteruit gegaan: ten minste de helft van de respondenten geeft aan sinds de interventie volcontinu naar school te zijn geweest of aan het werk. Alle anderen hebben één of meerdere periodes – van een onbekende duur – zonder scholing of werk gezeten.

8.3 Recidive na een interventie bij Nieuwe Perspectieven

Zoals al eerder werd vermeld is het registratiebestand van Nieuwe Perspectieven, VMS geheten, gekoppeld aan een bestand met gegevens uit het registratiesysteem HKS van de politie Amsterdam-Amstelland. Ter bepaling van de effecten van Nieuwe Perspectieven is nagegaan in hoeverre er anteceden-ten konden worden vastgesteld voor de cliënten op verschillende momenten, gerekend vanaf de datum van instroom bij Nieuwe Perspectieven:

- Na aanvang (datum van aanmelding) maar vóór afsluiting van de interventie.
- Een half jaar na aanvang van de interventie.
- Eén jaar na aanvang van de interventie.
- Anderhalf jaar na aanvang van de interventie.
- Twee jaar na aanvang van de interventie.
- Drie jaar na aanvang van de interventie.
- Vier jaar na aanvang van de interventie.

In het onderhavige onderzoek wordt de volgende definitie van recidive gehanteerd:

Recidive is het aantreffen van één of meerdere antecedentregistraties van processen-verbaal in het HKS, opgemaakt tegen een persoon ná het moment van aanmelding van deze persoon bij Nieuwe Perspectieven.

Aangezien de datum van *afsluiting* van de interventie niet voor alle cliënten beschikbaar was, is in dit onderzoek de recidive bepaald met de datum van *aanmelding* als peildatum.

Verder is bij de bepaling van de recidive uitgegaan van de geregistreerde *antecedentdatum* omdat in HKS de pleegdatum van delicten in 40% van de gevallen ontbreekt. Uiteraard dekt de term recidive de lading *niet* als het gaat om de zogeheten 'risicogroep' en de '12-minners'. De risicogroep heeft immers per definitie geen anteceden-ten in HKS voorafgaand aan aanmelding bij Nieuwe Perspectieven en voor 12-minners geldt in principe hetzelfde, aangezien de minimumleeftijd voor registratie in HKS 12 jaar is (strafrechtelijk gezien zijn personen beneden de leeftijd van 12 jaar niet vervolgbaar zijn).

Het aantreffen van een antecedent, met daarbij behorend één of meerdere delicten betekent dat een persoon verdacht wordt van het plegen van één of meerdere strafbare feit(en) en dat deze daarvoor is geverbaliseerd (er is een proces verbaal van oplossing aangemaakt).

In dit onderzoek is niet nagegaan wat voor vervolgactie is genomen naar aanleiding van de verbalisatie en/of een eventuele zaak nog in onderzoek of in behandeling was. Strafbare feiten, waarvoor verdachten zijn vrijgesproken, waarvoor een politiesept is opgemaakt, die uitmondde in een Halt-afdoening, waarvoor een justitiesepot werd opgemaakt¹⁹ of die met een transactie werden afgedaan, staan eveneens vermeld in HKS en worden in dit onderzoek dus eveneens meegerekend bij de bepaling van de omvang van de recidive. Overtredingen worden volgens deze definitie *niet* meegerekend bij recidive omdat deze niet in HKS worden geregistreerd (HKS bevat alleen processen-verbaal ter zake van misdrijven). Hetzelfde geldt voor strafbare feiten waarop een reprimande volgt²⁰.

Door de aard van de registratie zijn in het onderzoek evenmin inbegrepen bij de definitie van recidive:

- strafbare feiten waarvoor geen proces-verbaal is opgemaakt, bijvoorbeeld omdat het feit niet bekend is geworden bij de politie of omdat er geen verdachte bij een misdrijf is gevonden²¹;
- processen-verbaal die wél opgemaakt zijn maar die niet in het HKS zijn ingevoerd, als gevolg van invoerachterstanden bij het verwerken van processen verbaal door de Herkenningsdienst (HKD) of doordat processen verbaal niet zijn doorgezonden naar de HKD door de politiefunctionaris die het proces verbaal heeft opgemaakt.

HKS is overigens nooit bedoeld geweest voor het meten van recidive. Niet-temin wordt het vaker gebruikt voor dit doel. Ook andere bronnen zijn echter denkbaar om recidive vast te stellen, evenals andere definities²². Zie daarvoor ook de voorlaatste paragraaf van dit hoofdstuk.

In onderstaande tabel worden de recidivepercentages vermeld voor de cliënten, gerekend vanaf het moment van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven. De resultaten staan vermeld per jaar van instroom, aangezien voor de groep die instroomde in 1998 een langere recidiveperiode (we hadden namelijk de beschikking over HKS gegevens tot eind 2002) kon worden berekend dan voor de groep die instroomde in 2001.

Bij de beschrijving van de resultaten met betrekking tot de hoogte van de recidive wordt telkens uitgegaan van een periode *tot twee jaar na aanmelding* bij Nieuwe Perspectieven. Dit betekent dat er uitspraken gedaan worden tot 1 jaar na afsluiting van Nieuwe Perspectieven (3 maanden interventieperiode en 9 maanden nazorg). Ten behoeve van het beleid is zelfs gekeken naar de recidive binnen 4 jaar. De relatie met een kortdurende interventie als Nieuwe Perspectieven is dan niet meer te leggen.

Noot ¹⁹ Volgens een vertegenwoordiger van het OM aan de projectgroep Aanpak Harde Kern Jeugd Amsterdam mondt 40% van de HKS-antecedenten uit in een (justitie)sepot.

Noot ²⁰ Er wordt na een reprimande over het algemeen geen verbaal opgemaakt.

Noot ²¹ Bij de indeling in de diverse categorieën volgens Eenheid van Begrip III, wordt als aanname gehanteerd dat jongeren bij het plegen van delicten een pakkans hebben van 1 op 10.

Noot ²² Zo blijkt uit een notitie van het JOT, daterend van 12 november 2002, dat de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdreclassering, met een akkoord van de rechtbank Amsterdam de volgende definitie hebben afgesproken: "Wanneer een verdachte bij verdenking van een nieuw strafbaar feit in het kader van voorlopige hechtenis van zijn vrijheid beroofd wordt, is er sprake van recidive. Met andere woorden: als een jongere voor een strafbaar feit in bewaring wordt gesteld, kan worden gesteld dat hij heeft gerecidiveerd."

Tabel 8.6 Recidive na aanmelding 1998-2001 in % **

jaar	Tijdens interven- tie (n= 2.014)	binnen ½ jaar (n=2.014)	binnen 1 jaar (n= 2.014)	binnen 1 ½ jaar (n= 1.456)	binnen 2 jaar (n= 1.456)	binnen 3 jaar (n= 952)	binnen 4 jaar (n=466)
1998	14	24	34	41	45	49	53
1999	13	19	30	36	40	46	-
2000	11	15	24	31	35	-	-
2001	10	16	26	-	-	-	-
gemiddeld	12	18	28	36	40	48	53

Bij het bekijken van tabel 8.6 kan worden vastgesteld dat het percentage cliënten van Nieuwe Perspectieven dat (opnieuw) met de politie in aanraking komt en daarbij een proces verbaal van oplossing tegen zich krijgt opgemaakt gemiddeld stijgt van 12% tijdens de interventieperiode tot 40% twee jaar na aanmelding bij Nieuwe Perspectieven. Daarna loopt de recidive nog verder op.

De resultaten in de bovenstaande tabel (en in de andere tabellen in dit hoofdstuk die worden aangeduid met **) zijn overigens gecorrigeerd voor het percentage delicten met een *antecedentdatum* tussen de datum van aanmelding en de datum van afsluiting, maar waarvan de *pleegdatum* van het delict vóór de datum van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven ligt²³.

Naarmate de cliënten recenter instroomden recidiveren zij gemiddeld genomen minder dan de cliënten die instroomden in 1998. Mogelijk hangt dit samen met de constatering dat de bereikte doelgroep op het leefgebied criminaliteit lichter is geworden in de loop van de jaren. Het jaar 1998 blijkt – in vergelijking met de andere kalenderjaren – in ieder geval een 'zwaar' cohort. Dit komt ook naar voren in de andere tabellen in dit hoofdstuk

Een van de vragen waar het onderzoek naar de effecten van Nieuwe Perspectieven zich eveneens op richt is in hoeverre Nieuwe Perspectieven de doorstroom naar de harde kern jeugd beperkt. In tabel 8.7 staat vermeld welk percentage van de lichtere cliëntgroepen, twee jaar na aanmelding bij Nieuwe Perspectieven kan worden gerekend tot de harde kern²⁴.

Tabel 8.7 Doorstroom naar de harde kern vanuit de overige doelgroepen

Binnen twee jaar na aanmelding doorgestroomd naar HKJ	
12-minners	0
risicogroep	2
first offender	8
licht crimineel	14
gemiddeld	6

Noot ²³ Het blijkt dat bijna de helft van de delicten die door ons aanvankelijk werden beschouwd als 'recidive tijdens de interventie', ten onrechte als zodanig werden bestempeld, aangezien het delicten betreft met een pleegdatum vóór de datum van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven. Daarom zijn *alle* oorspronkelijk gevonden recidivepercentages vermindert met deze 11% aan 'recidive', waarvan de pleegdatum vóór de interventieperiode blijkt te liggen. De tabellen waarin deze correctie is doorgevoerd worden aangeduid met een ** in de tabelkop. Uit ons onderzoek blijkt dus overigens dat, terwijl in HKS gemiddeld bij 40% van de delicten een delictdatum mist, de pleegdatum bij die incidenten die door ons werden gerekend tot 'recidive tijdens de interventie', bij 90% wel degelijk is geregistreerd.

Noot ²⁴ Dit is gebeurd volgens de bij dit onderzoek gehanteerde operationalisatie, waarbij de definitie Eenheid van Begrip is aangepast.

Twee jaar na aanmelding kan gemiddeld 6 procent van de cliënten van Nieuwe Perspectieven tot de harde kern worden gerekend. Gelet op de eerder gevonden aanzienlijke recidivepercentages is dit resultaat naar verhouding gunstig. De recidivepercentages onder cliënten van Nieuwe Perspectieven twee jaar na aanmelding lagen immers rond de 40%. Tegelijkertijd blijft blijkbaar het aantal delicten dat door de betreffende groep recidivisten in die periode is gepleegd, gecombineerd met de zwaarte van deze delicten, onder het niveau van dat van de harde kern.

Effecten volgens betrokkenen

Een klein aantal geïnterviewden geeft hun eigen indruk van het effect van Nieuwe Perspectieven op het criminele gedrag van de bij hun bekende jongeren.

"Het is lastig met harde cijfers aan te tonen, maar ik ben ervan overtuigd dat de aanpak effect heeft en dat de jeugdcriminaliteit dankzij Nieuwe Perspectieven wordt teruggedrongen en er is minder doorstroom van de risicogroep naar de harde kern, dat weet ik zeker, maar ook dat kan ik niet aantonen. Los daarvan worden jongeren die via NP worden begeleid er bijna altijd beter van. Dat is ook winst. "

De politie in West signaleert duidelijk veranderingen en verbeteringen:

"Ik heb geen zicht op het feitelijke rendement van NP en ook niet op het percentage van de deelnemers dat recidiveert. Ik constateer wel dat er de laatste tijd erg veel gebeurt en dat alle beetjes helpen, waaronder zeker ook NP daartoe bijdragen. De situatie in West is nu rustig. Problemen zullen er altijd blijven. Maar de explosieve sfeer van een paar jaar geleden is verdwenen. "

8.4 Recidive onder verschillende typen cliënten

In de volgende tabellen wordt per doelgroep aangegeven welk deel daarvan (opnieuw) met de politie in aanraking komt, gerekend vanaf de start van de interventie.

Tabel 8.8 Recidive naar doelgroep in % **

	Tijdens interven- tie (n = 2.014)	binnen ½ jaar (n = 2.014)	binnen 1 jaar (n = 2.014)	binnen 1 ½ jaar (n = 1.456)	binnen 2 jaar (n = 1.456)	binnen 3 jaar (n = 952)	binnen 4 jaar (n = 466)
12- minners	0	0	0	0	0	16*	14*
risicogroep	3	8	16	21	26	31	33
first offender	15	21	35	44	48	55	60
licht crimineel	24	33	45	54	56	64	75
harde kern	28	41	49	58	61	65	66
gemiddeld	12	18	28	36	40	48	53

Uit tabel 8.8 kan het volgende worden opgemaakt:

- Naarmate de zwaarte van de doelgroep toeneemt, zien we eveneens een stijging van het percentage recidivisten.
- Met het verstrijken van de tijd neemt, zoals al was vastgesteld, de hoogte van de recidive toe. Dit geldt bij elk van de onderscheiden doelgroepen. Twee jaar na aanmelding bij Nieuwe Perspectieven is van de groep van licht criminelen 56% gerecidiveerd.
- In de risicogroep liggen de recidivepercentages beduidend lager. Na twee jaar is voor een kwart van hen één of meerdere antecedenten opgemaakt in HKS.

In tabel 8.9 wordt de recidive uitgesplitst naar sekse.

Tabel 8.9 Recidive naar sekse in %

	Tijdens interven- tie (n = 2.014)	innen ½ jaar (n = 2.014)	innen 1 jaar (n = 2.014)	innen 1 ½ jaar (n = 1.456)	innen 2 jaar (n = 1.456)	innen 3 jaar (n = 952)	innen 4 jaar (n = 466)
Jongens	15	22	32	40	45	53	60
Meiden	2	3	9	14	17	21	22
gemiddeld	12	18	28	36	40	48	53

De recidive ligt onder jongens structureel hoger dan onder meiden. Combinatie van doelgroep en sekse levert geen afwijkend patroon op.

Tabel 8.10 Recidive naar leeftijd (in %; n = 2.014)

	Tijdens inter- ventie (n = 2.014)	innen ½ jaar (n = 2.014)	innen 1 jaar (n = 2.014)	innen 1 ½ jaar (n = 1.456)	innen 2 jaar (n = 1.456)	innen 3 jaar (n = 952)	innen 4 jaar (n = 466)
jonger dan 12 jaar	0	0	0	0	0	22*	39*
12-14 jaar	13	20	30	40	44	54	58
15-17 jaar	13	20	30	37	42	47	53
18-20 jaar	12	18	26	34	38	44	51
21 jaar en ouder	7*	30*	30*	22*	22*	33*	56*
Gemiddeld	12	18	28	36	40	48	53

* Het percentage is gebaseerd op een laag aantal cases.

Tot een jaar na aanmelding (en daarmee tot aan het moment dat de nazorg, negen maanden na afsluiting van de trajecten, wordt afgerond) ontlopen de diverse leeftijdsgroepen elkaar niet waar het de hoogte van de recidive betreft. Daarna wijzigt het patroon en geldt dat hoe jonger de leeftijd is, op het moment van aanmelding bij Nieuwe Perspectieven, des te hoger de recidive is na twee jaar²⁵.

Tabel 8.11 Recidive naar etniciteit (in %)

	Tijdens interventie (n = 2.014)	innen ½ jaar (n = 2.014)	innen 1 jaar (n = 2.014)	innen 1 ½ jaar (n = 1.456)	innen 2 jaar (n = 1.456)	innen 3 jaar (n = 952)	innen 4 jaar (n = 466)
Nederlands	10	17	23	23	27	33	36
Marokkaans	17	23	34	43	47	55	61
Surinaams	12	17	31	41	45	53	63
Antilliaans	7	16	25	33	36	44	54
Turks	7	12	24	29	30	47	55
Anders	8	14	22	30	35	41	40
Gemiddeld	12	18	28	36	40	48	53

Twee jaar na aanmelding bij nieuwe Perspectieven is de recidive het hoogst onder Marokkaanse en Surinaamse en het laagst onder autochtone Nederlandse (ex-)cliënten. Mogelijk speelt de verdeling over de doelgroepen in de hier gevonden percentages een interveniërende rol.

Noot ²⁵ Over de 12-minners en de oudste leeftijdscategorie valt in dit verband overigens niets te concluderen vanwege de te lage aantallen in de betreffende cellen.

Om na te gaan in hoeverre deelname aan Nieuwe Perspectieven van invloed is op de recidive van cliënten is bekeken in hoeverre de recidive na een succesvol traject verschilt van die na een enigszins succesvol traject en van die na een niet succesvol traject. De resultaten staan vermeld in tabel 8.12.

Tabel 8.12 Recidive naar succes van het traject (in %)

	tijdens interventie (n = 2.014)	binnen ½ jaar (n = 2.014)	binnen 1 jaar (n = 2.014)	binnen 1 ½ jaar (n = 1.456)	binnen 2 jaar (n = 1.456)	binnen 3 jaar (n = 952)	binnen 4 jaar (n = 466)
Niet succesvol (uitvallers)	10	21	29	41	43	50	43
Matig succesvol	19	25	36	44	47	52	54
Redelijk succesvol	11	17	26	32	36	45	56
Volledig succesvol	11	17	28	35	40	48	56
Gemiddeld	12	18	28	36	40	48	53

In VMS wordt tot dusverre alleen geregistreerd of er sprake is van vooruitgang op een bepaald leefgebied bij afsluiting van een interventie, maar wordt niet geregistreerd hoe gunstig de eindsituatie is op elk van de leefgebieden. Het is dus mogelijk dat een cliënt weliswaar vooruitgang boekt tijdens het traject bij Nieuwe Perspectieven, maar dat de eindsituatie op een bepaald leefgebied nog steeds zorgelijk is. In het onderzoek is een dergelijk geval toch als 'positief' of 'succesvol' gescoord. Het lijkt er daarom op dat het succes van het traject op grond van de beschikbare gegevens uit VMS onvoldoende nauwkeurig kan worden bepaald. Het is gunstig dat in de meest recente versie van VMS, niet alleen de 'relatieve' vorderingen maar, ook de eindsituatie als zodanig door de interventiewerker kan worden beoordeeld in termen van positief, matig of negatief.

Tabel 8.12 toont aan dat de mate van succes waarmee een traject bij Nieuwe Perspectieven wordt doorlopen geen goede voorspeller is voor de mate waarin cliënten terugvallen in de criminaliteit. Althans niet op grond van het hier ontwikkelde construct 'succes'. De hoogte van de geregistreeerde recidive kan daarmee niet worden gerelateerd aan het al dan niet voltooiën van het traject en evenmin aan het aantal leefgebieden waarop vooruitgang werd geboekt tijdens het traject. Aangezien de resultaten mogelijk worden beïnvloed door de verdeling van de doelgroepen over de diverse categorieën, is een vergelijkbare analyses uitgevoerd, voor elk van de te onderscheiden doelgroepen (risicogroep, first offenders, licht criminelen en harde kern) afzonderlijk. Controle van de onderzoeksgroep op dit kenmerk leidt echter tot een vergelijkbaar beeld.

8.5 Recidive gevonden bij andere typen interventies

Om de effecten van de aanpak Nieuwe Perspectieven te kunnen duiden is een beknopt literatuuronderzoek verricht, met als doel de hier gevonden recidivecijfers af te zetten tegen recidivecijfers verkregen uit ander onderzoek. Daarbij is zoveel mogelijk gezocht naar effecten gevonden in onderzoek naar andere typen interventies voor een vergelijkbare doelgroep. Dit bleek lastig aangezien veel projecten niet wetenschappelijk zijn geëvalueerd. Hierdoor is vaak niet bekend is wat de projecten opleveren voor de samenleving en de jongeren zelf (Van Leiden, Verhagen en Ferwerda, 2003).

Veel onderzoek dat zich richt op een specifieke interventie kent daarnaast

een kleine N waardoor de gegevens onvoldoende betrouwbaar zijn om te kunnen vergelijken. Bovendien zijn van deze interventies vaak geen recidivecijfers voorhanden. In deze paragraaf worden de belangrijkste resultaten uit de bestudeerde onderzoeksrapportages weergegeven.

- Redondo Illescas c.s. hebben een meta-analyse verricht naar recidive, op basis van 32 Europese onderzoeken waarin de recidive na twee jaar is berekend. Hun onderzoek wijst uit dat in het algemeen gesteld kan worden dat een interventie leidt tot een gemiddelde reductie van 12% in recidive, resulterend in een gemiddelde recidive van 44% na behandeling en 56% zonder behandeling.
- Om een algemeen beeld te krijgen van recidivegegevens is in een studie van Heiden-Attema etc (2000/9) ingegaan op recidive *na een strafrechtelijke maatregel*. In deze studie is nagegaan of er na beëindiging van de strafrechtelijke maatregel sprake is van hernieuwde justitiecontacten. In het betreffende onderzoek wordt dus een andere gegevensbron gebruikt ter bepaling van de recidive dan het HKS, namelijk het Centraal Justitieel Documentatiesysteem. De resultaten van dit onderzoek staan vermeld in tabel 8.13.

Tabel 8.13 Percentage recidivisten tot 5 jaar na de interventie

Onderzoeksgroep	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar
strafrechtelijke maatregel (N = 382)	26	51	65	70	72*
jeugdbehandelingsrichting (N = 378)	30	47	57	63	65*

* Schatting op basis van extrapolatie

- Wiebrens en Slotboom (2003) maken in hun onderzoek naar 'uitvalkanssen' gebruik van de HKS gegevens uit de periode 1996 – 2001 van alle 25 politieregio's in Nederland. Van de groep personen die in 1996, 1997 of 1998 een eerste antecedent hadden is het percentage bepaald met één of meerdere nieuwe antecedenten tot aan eind 2001. De onderzoeksperiode bedraagt daarmee 3 tot 5 jaar.

Tabel 8.14 Uitvalkans en recidive na het eerste antecedent in 3 tot 5 jaar tijd (in %)

	Uitvalkans	Recidive	Totaal
12 t/m 14	49,7	51,3	100
15 t/m 17	57,7	42,3	100
Volwassenen	81,6	19,4	100
Totaal	77,4	22,6	100

Ruim de helft van de jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 14 jaar die een delict pleegt loopt de kans dit in een periode van 3 tot 5 jaar, te herhalen. Voor jongeren tussen de 15 en 18 jaar ligt deze kans iets lager en bedraagt 42,3%.

- Jongeren met een jeugdreclasseringscontact zijn in een onderzoek van Spaans en Doornheim (1991) vergeleken met jongeren die geen jeugdreclasseringshulp hebben ontvangen op recidive. Van de jr-cliënten zijn die justitiecontacten als recidive aangemerkt die hebben plaatsgevonden na de aanmelding bij het project. Van de jongeren in de vergelijkingsgroep zijn alle justitiecontacten na het uitgangsdeldict als recidive beschouwd. Hier-voor is van de beide groepen een uittreksel uit het Justitieel Documentatieregister (JD) opgevraagd.

Tabel 8.15 Recidive over 6 maanden tot een jaar onder jr-cliënten en controlegroep.

	jr-cliënten (n = 418)	Vergelijkingsgroep (n = 65,9)
recidive	56,6%	65,9%

Uit het onderzoek blijkt dat de kans op recidive na een half jaar tot een jaar bij jongeren die een jeugdreclasseringmaatregel hebben gekregen lager ligt dan bij de controlegroep, namelijk op 56,6% respectievelijk 65,9%.

- DSP-groep heeft over de periode 1989 tot 1992 onderzoek verricht naar recidive bij Halt-cliënten. Recidive is in dat onderzoek gedefinieerd als de mate waarin Halt-cliënten na de Halt afdoening(en) strafbare feiten plegen (lees: politie antecedenten in HKS hebben). De gevonden recidive bedraagt 35%. De onderzoeksperiode waarover de recidive is bepaald, is niet helder omschreven.
In het onderzoek is eveneens nagegaan of recidive tussen jongeren met een Halt-afdoening verschilt van jongeren die niet door Halt zijn afgehandeld. Er worden kleine, echter niet-significantie verschillen gevonden.
- Een onderzoek door Michael Cain gaat in op recidive bij jongeren die voor de kinderrechter zijn verschenen in Australië. Het onderzoek is gebaseerd op 52.935 jeugdigen die in de periode van 1 januari 1986 tot 1994 voor het eerst bij de Childrens Court zijn verschenen. Van hen blijkt 30,6% in één tot vijf jaar tijd opnieuw voor de rechter te zijn verschenen.
- In een evaluatie van Nieuwe Perspectieven Rotterdam is eveneens gekeken naar recidive, minimaal een half jaar en maximaal 2 ½ jaar na afsluiting van de interventie, op grond van registraties in HKS en/of VMS. Feiten naar aanleiding waarvan de volgende 'acties' staan geregistreerd worden in het betreffende onderzoek niet meegenomen bij de bepaling van de recidive: sepot, reprimande, bemiddeling, geen actie, 'opleggen'. Indien een zaak nog in behandeling of in onderzoek was, dan werd het betreffende feit evenmin meegerekend als recidive. Uitgangspunt bij de bepaling van de recidive werd daarnaast gevormd door pleegdatum van het delict. Gemiddeld ligt de omvang van de recidive tussen een half jaar en 2 ½ jaar na afsluiting van de interventie op 31%.
- Door Ondernemen Ervarend Leren, kortweg DOEL-project is een alternatief traject voor *harde kern* jongeren in de leeftijd van 16 tot 25 jaar. In de evaluatie van het DOEL-project door Intraval is gekeken naar recidive, daarbij gebruik makend van HKS-gegevens. Tevens is gekeken naar het aantal delicten dat jongeren voor en na deelname aan het DOEL-project hebben gepleegd.

Tabel 8.16 Recidive na afsluiting van DOEL, op basis van HKS (in %)

	na een half jaar	na een jaar	na drie jaar
Recidive	19	38	44

Na een half jaar blijkt 19% van de deelnemers van DOEL in de HKS gegevens voor te komen. Na een jaar is dat percentage gestegen tot 38% en na drie jaar is 44% van de deelnemers terug te vinden in de HKS gegevens.

- Uit de evaluatie van het *Jongeren Opvang Team* (JOT) blijkt dat van de 315 jongeren die in één jaar bij het JOT zijn aangemeld, er 35 voor een tweede keer of vaker bij het JOT in beeld zijn gekomen voor een verge-

lijkbaar of zwaarder delict. Wanneer jongeren onder de twaalf jaar, geponeerde zaken en Leerplichtwetovertradingen buiten beschouwing worden gelaten, betreft het veertien recidivisten.

Conclusies

De resultaten die afkomstig zijn uit het literatuuronderzoek zijn in relatie tot de resultaten uit het onderhavige onderzoek vrij lastig te duiden. Dit heeft twee belangrijke oorzaken:

- De definitie van recidive evenals de gebruikte gegevensbron is in een groot aantal gevallen afwijkend van die in dit onderzoek.
- De periode waarover de recidive is bepaald is vaak niet vergelijkbaar of niet helder afgebakend.

Niettemin kan het volgende worden vastgesteld:

- Na gemiddeld 4 jaar (3 tot 5 jaar) krijgt in Nederland van alle 12-14-jarigen, met een eerste antecedent in HKS (onderzochte groep betreft dus first-offenders), 51% en van de 15-17 jarigen 42% opnieuw één of meerdere processen verbaal opgemaakt. Bij de Nieuwe Perspectieven groep liggen de recidivepercentages in vergelijkbare leeftijdsgroepen 4 jaar na aanmelding iets hoger, namelijk op 58% respectievelijk 53%. Deze hogere percentages kunnen mogelijk worden verklaard uit het gegeven dat zich onder de jongeren die een interventie starten bij Nieuwe Perspectieven niet uitsluitend first-offenders bevinden.
- Na afsluiting aan DOEL, een reclasseringsproject gericht op de harde kern, ligt de recidive na afsluiting op 19%, 38% en 44% na ½, 1 respectievelijk 3 jaar tijd. Ter vergelijking: bij Nieuwe Perspectieven liggen de recidivepercentages, gerekend vanaf de datum van *aanmelding* voor de harde kern aanmerkelijk hoger namelijk op 41%, 49%, 65%. Factoren die mogelijk een verklaring bieden voor de gevonden verschillen zijn: de jongere leeftijd van de cliënten van Nieuwe Perspectieven, het feit dat de duur van de interventie bij DOEL twee maal zo lang is als bij Nieuwe Perspectieven, het feit dat DOEL uitsluitend in justitieel kader wordt aangeboden en het feit dat bij DOEL een selectie van 'geschikte' cliënten instroomt, daar waar Nieuwe Perspectieven in principe iedereen aanneemt.
- Bij Nieuwe Perspectieven Rotterdam vinden de onderzoekers gemiddeld 1 ½ jaar (tussen ½ jaar en 2 ½ jaar) na afsluiting een recidive van 31%. Wij vinden tussen 1 ½ en 2 jaar na *aanmelding* voor Nieuwe Perspectieven Amsterdam een hogere recidive, namelijk van gemiddeld 38% (ergens tussen de 36% en 40%). Ook hier kan wederom een verklaring worden gegeven voor het gevonden verschil in resultaat: in het Rotterdamse onderzoek werd immers een 'strengere' opvatting van recidive gehanteerd.

Het maken van vergelijkingen tussen de resultaten, die in dit onderzoek zijn gevonden, met de resultaten uit de andere geraadpleegde onderzoeken is een nog hachelijker zaak, aangezien bijvoorbeeld in twee van deze onderzoeken gebruik wordt gemaakt van gegevens uit justitiële registraties.

8.6 Conclusies

In dit onderzoek zijn de resultaten van Nieuwe Perspectieven, na twee jaar, op diverse manieren nagegaan.

Resultaten met betrekking tot scholing en werk

Uit een vragenlijst die is afgenomen onder een steekproef van 120 cliënten blijkt dat bij aanvang van de interventie ruim 40% van de cliënten niet (meer)

naar school gaat, of te maken heeft met dreigende schooluitval en evenmin werk heeft. Twee jaar later, ca. anderhalf jaar dus na afsluiting van de interventie bedraagt het percentage dat niet naar school gaat en ook geen werk heeft 21%. Daarmee lijkt de participatiegraad van de jongeren aan onderwijs en/of werk te zijn verbeterd.

Of de cliënten in de huidige situatie op school of op het werk problemen hebben, waardoor feitelijk sprake is van een zorgelijke situatie kon niet worden vastgesteld. Wel is getracht inzicht te verkrijgen in de mate van *stabiliteit* van de school- en/of werksituatie, namelijk door te vragen naar de duur van een eventuele periode van 'uitval'. Uit het onderzoek blijkt dat het percentage cliënten dat heel 2003 aan het werk is geweest of op school heeft gezeten 60% bedraagt. Daarnaast heeft nog eens 15% van de cliënten ten minste drie kwart van het jaar onderwijs gevolgd of werk gehad. Mogelijk vallen in deze groep eveneens jongeren die hun school hebben afgerond en die tijdelijk op zoek waren naar werk. Daarmee komt het percentage jongeren dat het grootste deel van het jaar werk had of naar school ging op 75%. Gelet op de problematiek van de doelgroep lijkt dat geen slechte score.

Criminaliteit

Allereerst is uit een analyse van VMS gegevens gebleken dat acht van de tien cliënten, die bij aanvang van de interventie problemen hadden op het leefgebied criminaliteit, de interventie afsluit met de kwalificatie 'vooruitgegaan'.

Bij cliënten die in de jaren 1998 t/m 2001 instroomden bij Nieuwe Perspectieven is op grond van een analyse van het HKS nagegaan wat de omvang van de recidive was. Uit het onderzoek blijkt dat het percentage cliënten dat bij afsluiting van de interventie heeft gerecidiveerd c.q. voor het eerst een proces verbaal tegen zich kreeg opgemaakt, bedraagt gemiddeld 12%. Eén en twee jaar na de aanmelding is de recidive gestegen tot 28%, respectievelijk 40% van alle cliënten. Daarmee heeft Nieuwe Perspectieven – twee jaar na aanvang van de interventie - een gunstig effect op de ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit bij zo'n 60% van de deelnemers.

Een ander gunstig resultaat is dat het aandeel cliënten dat na twee jaar tot de harde kern moet worden gerekend beperkt blijft. Slechts 6% van alle cliënten van Nieuwe Perspectieven stroomt binnen twee jaar door naar de harde kern.

De recidive ligt niet bij alle (ex-)cliënten op hetzelfde niveau. Bij jongens ligt de recidive beduidend hoger dan bij meiden. Daarnaast blijkt de recidive licht af te nemen met het stijgen van de leeftijd: onder cliënten van 12-14 jaar is de recidive het hoogst, onder 15-17 jaren ligt die wat lager, en onder de 18-20 jarigen ligt de recidive nog lager. Precies tegengesteld is de ontwikkeling van de recidive al naar gelang de zwaarte van de doelgroep: hoe zwaarder de doelgroep, des te hoger ligt de recidive.

Of Nieuwe Perspectieven het wat het terugdringen van de recidive betreft, in vergelijking met andere soorten interventies gericht op dezelfde doelgroep, goed of slecht doet is lastig te zeggen. Daarvoor lopen de definities van recidive evenals de gehanteerde gegevensbronnen te zeer uiteen.

Niettemin kunnen de gevonden resultaten, gezien de zwaarte van de doelgroep, en afgezet tegen de korte duur van de interventie en de beperkte kosten die met een traject bij Nieuwe Perspectieven gemoeid gaan, positief worden beoordeeld.

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksvragen

In deze bijlage worden de onderzoeksvragen beschreven die centraal hebben gestaan tijdens het onderzoek. Elk van de vijf onderzoeksvragen is door DSP-groep uitgewerkt in een aantal deelvragen.

Onderzoeksvraag 1

In hoeverre beantwoordt de huidige bereikte doelgroep jongeren aan het omschreven profiel van de te bereiken doelgroep?

Uitwerking onderzoeksvraag 1

- a) Wat is het profiel van de (te bereiken) doelgroep (A)?
- b) Wat zijn de instroomcriteria en contra-indicaties?
- c) Welke achtergrondkenmerken (sekse, leeftijd, etniciteit, aard van de problematiek) heeft de bereikte doelgroep (B)?
- d) Welk deel van de huidige instroom kan worden gekenmerkt als risicojongere, welk deel als licht-crimineel en welk deel als harde kern?
- e) Hoe verhoudt de groep bereikte jongeren zich tot het profiel van de doelgroep (A-B)?
- f) Welke verschuivingen zijn de laatste jaren opgetreden in de instroom (achtergrondkenmerken jongeren; problematiek)?
- g) Hoe ontwikkelt de wachtlijst zich (aantallen en wachttijd gedurende de onderzoeksperiode)?
- h) Welk percentage van de jongeren die op de wachtlijst hebben gestaan stroomt daadwerkelijk in? Indien van toepassing: Wat zijn de redenen dat een bepaald percentage jongeren wel op de wachtlijst heeft gestaan, maar uiteindelijk niet instroomt?
- i) In hoeverre wijkt de groep jongeren (kenmerken) die op de wachtlijst staan (C), af van de samenstelling van de groep die begeleid wordt, cq. de beoogde doelgroep (het geschetste profiel van de doelgroep) (C-A-B)?

Onderzoeksvraag 2

Voor hoeveel jongeren en in welke mate kan de interventie als succesvol worden beschouwd (op de terreinen criminaliteit, thuissituatie, arbeids en/of scholing, vrijetijdsbesteding)? Hoe wordt door justitiële instellingen gereageerd op uitval van cliënten?

Uitwerking onderzoeksvraag 2

- a) Welk percentage van de cliënten voltooit de (eerste) interventie volledig en hoe hoog is de tussentijdse uitval?
- b) In hoeverre en bij hoeveel cliënten is - na afronding van de (eerste) interventie - vooruitgang geboekt op elk van de verschillende leefgebieden?
- c) Welk percentage van de cliënten recidiveert tijdens de (eerste) interventie; welk percentage recidiveert binnen een jaar; welk percentage recidiveert binnen twee jaar?
- d) Welk percentage van de producties (begeleide jongeren) is als succesvol aan te merken?
- e) Bij cliënten die in een verplichtend kader zijn ingestroomd: hoe wordt door politie, Raad, jeugdreclassering en O.M. gereageerd op uitval van cliënten?

Onderzoeksvraag 3

Waarom is een interventie succesvol, minder succesvol of niet succesvol (inclusief uitval) (zie vraag 2)? In hoeverre verschilt de groep jongeren die een interventieperiode met succes heeft afgesloten van minder succesvolle of niet succesvolle groepen wat betreft:

- kenmerken doelgroep (risicogroep vs. licht-criminelen, harde kern; vrijwillig vs. verplichtend kader);
- achtergrondkenmerken (leeftijd, sekse, etniciteit);
- kenmerken van het uitgezette traject (actieplan interventie, inzetten VIP's, duur van het traject, vorm nazorg).

Uitwerking onderzoeksvraag 3

Ten aanzien van onderzoeksvraag 3 behoeven met name de begrippen succesvol, minder succesvol en niet succesvol een nadere definiëring. zie hiervoor bijlage 3.

Onderzoeksvraag 4

Welke positieve en negatieve factoren zijn in de onderzoeksperiode van invloed geweest op het functioneren van NP (en heeft dit mogelijk effect gehad op de mate van succes van de interventies)?

Uitwerking onderzoeksvraag 4

Algemeen

- a) Hoe worden de kenmerkende onderdelen van de aanpak Nieuwe Perspectieven (zoals het werken met het gezinssysteem, met VIP's, trajecten richting onderwijs/arbeid, de nazorg) beoordeeld?
- b) Welke knelpunten doen zich hierbij voor en wat kan (in het traject) worden verbeterd?
- c) De korte, intensieve interventieperiode blijkt op dit moment voor een deel van de cliënten ontoereikend. Welke aanpassingen (methodisch, organisatorisch) zijn denkbaar in het traject zodat bij een groter deel van de cliënten kan worden volstaan met alleen deze eerste interventie?

Methodisch

- d) Is de methodische aanpak gewijzigd en zo ja, waaruit bestaat deze wijziging. Hoe wordt de wijziging beoordeeld en welk effect heeft het op de interventies?
- e) Op welke wijze wordt de deskundigheid van de interventiewerkers bevorderd? Hebben zich hierin wijzigingen voorgedaan en zo ja, hoe worden de wijzigingen beoordeeld? En hebben zij effect op de interventies?
- f) Onderscheidt NP zich inhoudelijk van andere initiatieven in het kader van jeugd en veiligheid, zoals ITB CRIEM en ITB harde kern?

Organisatorisch

- g) Welke organisatorische veranderingen hebben plaatsgevonden?
- h) Welke invloed hebben de organisatorische wijzigingen gehad op het functioneren van NP? (met name wordt ingegaan op de consequenties van de regionalisering voor NP, onder andere ten aanzien van de aansturing van Nieuwe Perspectieven).

Samenwerking

- i) Wie zijn sinds 1998 de belangrijkste samenwerkingspartners/extern netwerk?
- j) Welke nieuwe afspraken zijn de laatste jaren met de netwerkpartners gemaakt?
- k) Waaruit bestaat de samenwerking?
- l) Hoe verloopt de doorverwijzing (naar andere jeugdhulpverleningsinstellingen, arbeid en scholing)?
- m) In hoeverre is er sprake van een ketenbenadering en welke knelpunten doen zich daarbij voor?
- n) Kan de aanpak van Nieuwe Perspectieven wellicht ook in een meer verplichtend kader worden toegepast? Zijn de instroomkanalen de afgelopen jaren verschoven en welke betekenis heeft dit eventueel gehad op de instroom vanuit de oorspronkelijke doelgroep? Is Nieuwe Perspectieven bijvoorbeeld ook gebruikt om de intensieve begeleiding te verzorgen in het kader van een strafafdoening (en heeft het in die zin dus ook ontlastend gewerkt voor de taakstelling van de jeugdreclassering)?
- o) Onderscheid NP zich op dit aspect van andere initiatieven in het kader van jeugd en veiligheid, zoals ITB CRIEM en ITB harde kern?

Onderzoeksvraag 5

In hoeverre zijn effecten op het gebied van vermindering van de jeugdcriminaliteit toe te schrijven aan de interventies inclusief de betrokkenheid van het netwerk?

Uitwerking onderzoeksvraag 5

- a) Welk percentage van de cliënten sluit de (eerste) interventie af met de kwalificatie 'verbeterd' op het leefgebied criminaliteit?
- b) Hoe schatten betrokkenen (jongeren die NP voltooiden, werkers) de effecten van de interventie in op het criminele gedrag van de cliënten?
- c) Welke effecten heeft Nieuwe Perspectieven op het terugdringen van de criminaliteit bij cliënten die instroomden gedurende de periode 1998-2001.
 - 1 Voor welk percentage van de cliënten wordt één, anderhalf, twee, drie en vier jaar na instroom bij Nieuwe Perspectieven nieuwe antecedenten geregistreerd in HKS?
 - 2 In hoeverre verschilt het gemiddeld aantal in HKS geregistreerde delicten per jaar vóór en (één en twee jaar) na start van de interventie?
 - 3 In hoeverre verschilt de zwaarte van de in HKS geregistreerde delicten vóór en (één en twee jaar) na start van de interventie?
 - 4 In hoeverre verschilt de gemiddelde duur tussen de in HKS geregistreerde delicten vóór en (één en twee jaar) na start van de interventie?
 - 5 Welk percentage van de risicogroep, first-offenders en licht criminelen is twee jaar na instroom bij Nieuwe Perspectieven doorgestroomd naar de harde kern?
- d) In hoeverre verschillen de effecten (zoals uitgewerkt in vraag a1 t/m a5) van Nieuwe Perspectieven op het terugdringen van de criminaliteit voor verschillende typen cliënten?
 - 1 In hoeverre verschillen de effecten voor de diverse doelgroepen (Eenheid van begrip)?
 - 2 In hoeverre verschillen de effecten voor cliënten met uiteenlopende achtergrondkenmerken (sekse, leeftijd, etniciteit)

- 3 In hoeverre hangen de effecten samen met de mate van succes waarmee het traject bij Nieuwe Perspectieven is doorlopen?
 - 4 In hoeverre hangen de effecten samen met de mate van succes waarmee het traject bij Nieuwe Perspectieven is doorlopen, wanneer rekening wordt gehouden met de genoemde achtergrondkenmerken en de doelgroep waartoe de cliënten worden gerekend?
- e) Welk deel van de 'recidive tijdens interventie' betreft 'schoon schip'?
- f) Hoe kunnen de effecten van de aanpak Nieuwe Perspectieven worden geduid, wanneer deze worden vergeleken met effecten die zijn gevonden in onderzoeken naar andere typen interventies voor een vergelijkbare doelgroep?
- g) In hoeverre is er bij nameting sprake van geconsolideerd succes?
- 1 In hoeverre is er bij nameting sprake van geconsolideerd succes op elk van de afzonderlijke leefgebieden?
 - 2 In hoeverre is er bij nameting sprake van geconsolideerd succes wanneer wordt gekeken naar het traject als geheel?
- h) Welke effecten zijn waarneembaar op de terreinen arbeid en onderwijs twee jaar na instroom bij Nieuwe Perspectieven?
- 1 Welk percentage van de cliënten die in de tweede helft van 2001 instroomden bij Nieuwe Perspectieven heeft eind 2003 werk of gaat naar school? En gaat het daarbij om regulier/vast werk of om tijdelijk werk?
 - 2 Welk percentage van deze cliënten heeft sinds begin 2002 één of meerdere periodes zonder werk gezeten, of is tijdelijk niet naar school gegaan?
 - 3 Hoe lang hebben deze cliënten in 2003 zonder werk gezeten of niet op school?

Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- 1 Interviews met sleutelpersonen.
- 2 Interviews met jongeren.
- 3 Analyses van registratiegegevens uit VMS.
- 4 Analyse van registratiegegevens uit HKS.
- 5 Enquêtes onder ex-cliënten.
- 6 Literatuuronderzoek.

1 Interviews met sleutelpersonen

In overleg met de opdrachtgever is een 17 sleutelpersonen geïnterviewd, waaronder het hoofd, een regiomanager, teamleiders en interventiewerkers van Nieuwe Perspectieven, vertegenwoordigers van externe partners en daarnaast van de gemeente Amsterdam. Een lijst van geïnterviewden is te vinden in bijlage 4.

2 Interviews met jongeren

Voor het onderzoek is in overleg met een teamleider en een aantal interventiewerkers van Nieuwe Perspectieven een 20-tal jongeren geselecteerd en geworven voor het houden van een interview.

Aan de interventiewerkers werd gevraagd bij de werving van de jongeren rekening te houden met de volgende uitgangspunten:

- De 20 jongeren zijn verdeeld over de stadsdelen en/of verschillende interventiewerkers.
- De 20 jongeren hebben diverse achtergronden, qua sekse en leeftijd.
- 10 jongeren hebben Nieuwe Perspectieven succesvol afgerond, waarvan een aantal al enige tijd geleden (ongeveer een jaar).
- 10 jongeren hebben Nieuwe Perspectieven niet succesvol afgerond.
- De samenstelling van de trajecten dient te variëren (toeleiding naar werk of school).
- De samenstelling van het type jongeren dient te variëren (licht crimineel, harde kern, risicojongeren etc).
- Variatie in recidive (positief of negatief), zelfmelders, en jongeren die direct slagen.

In elk stadsdeel heeft een interventiewerker afgesloten en afgebroken cliënten benaderd, waarmee door de interventiewerkers afspraken werden gemaakt voor interviews op de diverse locaties in de stad.

De afspraken met zowel de klanten met succesvol afgesloten trajecten als die met afgebroken trajecten verliepen moeizaam en kostten veel tijd. Sommige afspraken werden verzet, jongeren kwamen bij de eerste afspraak niet op dagen. Doordat jongeren op school zitten of aan het werk zijn er veel interviews in de avonden afgenomen. De interventiewerkers hebben veel tijd gestoken in de werving en selectie. Een aantal jongeren zijn in het JOC geïnterviewd en 1 jongere is thuis bezocht.

Uiteindelijk zijn er 11 interviews gehouden met jongeren die Nieuwe Perspectieven succesvol hebben afgesloten en 6 interviews gehouden met jongeren die het traject hebben afgebroken. Het ging daarbij om 4 meiden en 13 jongens verdeeld over de stadsdelen, variërend in de leeftijd van 13 tot en met 21 jaar.

Analyse van registratiegegevens uit VMS

Gegevens over de periode 1998-2003 uit het registratiesysteem VMS zijn omgezet naar SPSS en vervolgens geanalyseerd, waarbij de resultaten zoveel mogelijk werden uitgesplitst, hetzij naar jaar van instroom, hetzij naar jaar van uitstroom. Naast algemene (traject-)gegevens zijn in de analyse gegevens betrokken afkomstig van de zogeheten afsluitformulieren. Gegevens met betrekking tot de 'nameting' waren door omstandigheden niet beschikbaar, waardoor deze buiten beschouwing zijn gebleven.

Analyses van registratiegegevens uit HKS

Het Herkenningsdienst Systeem (HKS) van de politie is een registratiesysteem met operationele doeleinden. Het HKS bevat gegevens over personen waarvoor door de politie een zogeheten proces-verbaal voor oplossing van een strafbaar feit is opgemaakt. Met gegevens uit het HKS kan informatie worden gegenereerd over

- de omvang en samenstelling van de verdachtenpopulatie binnen een politieregio;
- de antecedenten (eerder opgemaakte processen-verbaal) van deze personen;
- het aantal en type delicten waarvan de personen in kwestie gedurende een betreffend kalenderjaar en alle voorgaande jaren worden verdacht.

Het HKS als gegevensbron verschaft geen inzicht in de totale jeugdcriminaliteit. Daders die uit handen van justitie blijven, alsmede de delicten die zij hebben gepleegd zijn immers niet terug te vinden in deze registratie. Hetzelfde geldt voor 12-minners en voor jeugdigen die een verwijzing naar Halt krijgen.

In het kader van de evaluatie van Nieuwe Perspectieven is een – tijdelijke – koppeling tot stand gebracht tussen een beperkt aantal gegevens uit VMS, over cliënten die in de jaren 1998, 1999, 2000 en 2001 instroomden bij Nieuwe Perspectieven, met gegevens uit HKS over de periode 1996-2003. De HKS gegevens betreffen alle jeugdige verdachten waarvoor in de politieregio Amsterdam-Amstelland tijdens deze periode één of meerdere processen verbaal werden opgemaakt.

Voordat de beoogde analyses werden uitgevoerd zijn de cases uit VMS, waarvoor geen automatische koppeling met HKS tot stand kan worden gebracht gecheckt op naam en geboortedatum. Bij een overeenkomstige geboortedatum is nagegaan in hoeverre het in de beide bestanden om één en dezelfde persoon ging, terwijl bijvoorbeeld de achternaam verkeerd was gespeld. Indien het inderdaad om dezelfde personen bleek te gaan is alsnog – handmatig – een koppeling tot stand gebracht tussen de twee registraties. Een tweede – steekproefsgewijze – check is verricht door na te gaan in hoeverre (achter)namen overeenkwamen in de beide bestanden, maar de geboortedata niet. Bij zo 'n 5% à 10% van de niet automatisch gekoppelde cliënten bleek er sprake te zijn van een dergelijke afwijkende registratie. Hiervoor is geen handmatige koppeling tot stand gebracht. Dit heeft als gevolg dat de omvang van de groep risicjongeren met zo 'n 5% à 10% wordt overschat.

Op grond van het aantal antecedenten vóór de aanmeldingsdatum bij Nieuwe Perspectieven is vervolgens bepaald tot welke doelgroep de aangemelde cliënt behoorde. De indeling naar Eenheid van Begrip is oorspronkelijk gebaseerd op het aantal delicten in een kalenderjaar en op eventuele antecedenten in eerdere jaren. In bijlage 6 is de definitie van Eenheid van Begrip opgenomen, evenals de indeling in zware en/of lichte delicten.

Bij dit onderzoek is op twee punten afgeweken van deze definitie:

- Als peiljaar is niet een heel kalenderjaar genomen, maar is telkens het jaar vóór aanmelding bij Nieuwe Perspectieven gehanteerd.
- Aangezien sommige cliënten het jaar vóór aanmelding géén antecedenten hadden in HKS, maar twee jaar voor aanmelding wel, werden een aantal cliënten ons inziens onterecht als risicjongeren aangemerkt. Om die reden is afgeweken van de definitie Eenheid van Begrip, waarbij uitsluitend de delicten in één peiljaar worden meegenomen. Bij onze indeling is in plaats daarvan het aantal en de zwaarte van de delicten meegenomen gedurende de *twee* jaar voor aanmelding bij Nieuwe Perspectieven.

De afwijkende indeling, naar risicogroep, first-offender, licht crimineel en harde kern, die in het onderhavige onderzoek is gehanteerd, is eveneens opgenomen in bijlage 6.

Enquêtes onder ex-clianten

Om de effecten te meten op het terrein van arbeid en/of onderwijs is aan een steekproef van 120 cliënten, die in de tweede helft van 2001 in begeleiding kwamen bij Nieuwe Perspectieven, een korte vragenlijst voorgelegd over dit onderwerp. De vragenlijst is, in overleg met de begeleidingscommissie, opgesteld door de onderzoekers en is afgenomen door de interventiewerkers die de jongeren twee jaar eerder hadden begeleid.

Literatuuronderzoek

Om de effecten van Nieuwe Perspectieven met betrekking tot het terugdringen van recidive te kunnen duiden is een beperkt literatuuronderzoek uitgevoerd. Naast de recidivecijfers zelf is de literatuur daarbij gescand op gegevens met betrekking tot de doelgroep van het onderzoek, kenmerken van de interventie en informatie over de wijze waarop de betreffende onderzoeken werden uitgevoerd.

Bijlage 3 Situatie bij aanvang: overige leefgebieden

Leefgebied vrienden

Vrijwel alle cliënten van Nieuwe Perspectieven hebben één of meerdere vrienden, zo blijkt uit onderstaande tabel.

Tabel B3.1 Vrienden bij aanvang van de interventie (in%)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	93	96	94	95	95
Nee	7	4	6	5	5
Totaal	100	100	100	100	100

Zoals bekend wordt verondersteld is het vertoeven in een 'foute' vriendenkring vaak mede oorzaak van problemen, onder andere op het leefgebied criminaliteit. Daarom wordt bij aanvang van de interventie door de werker gevraagd of deze vrienden deel uitmaken van een als 'problematisch' bestempelde groep.

Tabel B3.2 Vrienden binnen problematische groep bij aanvang (in%)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	80	80	73	70	72
Nee	20	20	27	30	28
Totaal	100	100	100	100	100

Een meerderheid van de jongeren, 80% in 1998 en 1999 en vanaf 2000 ruim 70% heeft inderdaad vrienden binnen een als 'problematisch' beschouwde groep. Vaak zijn deze vrienden dan ook – mede – oorzaak van de geconstateerde problemen bij de instromende cliënten, zoals blijkt uit de volgende tabel.

Tabel B3.3 Vrienden oorzaak problemen bij aanvang (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	76	76	67	59	61
Nee	25	24	33	41	39
Totaal	101	100	100	100	100

Bij het aanmeldingsgesprek met de interventiewerker geeft een ruime meerderheid van de cliënten aan dat (bepaalde) vrienden mede oorzaak vormen van hun problemen. Voor de jaren 1998 en 1999 zien we dat de groep die deze vraag bevestigend beantwoordt groter is dan de jaren erna.

Tabel B3.4 Vrienden buiten problematische groep bij aanvang (in%)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	75	82	80	86	85
Nee	25	18	20	14	15
Totaal	100	100	100	100	100

Een groot deel, zo'n 80%, van de cliënten heeft echter ook vrienden buiten de problematische groep. Dit percentage blijft door de jaren heen redelijk stabiel.

Leefgebied verslaving

Tabel B3.5 Verslavingsproblemen bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Alcohol	1	1	1	0	2
Soft drugs	16	13	12	9	13
Harddrugs	1	0	0	0	0
Polydruggebruik	0	-	-	0	-
Gokken	2	1	0	-	-
Niet	81	85	87	90	85
Totaal	101	100	100	99	100

Uit de tabel blijkt dat acht à negen van de tien cliënten geen verslavingsproblemen hebben bij aanvang van de interventie. Als er al sprake is van een verslavingsprobleem wordt dit grotendeels gevormd door het gebruik van soft drugs. Bij ruim 10% van de cliënten is sprake van problematisch soft drugsgebruik of -verslaving.

Tabel B3.6 Contact politie/justitie i.v.m. verslaving bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	9	6	3	3	7
Nee	91	94	97	97	93
Totaal	100	100	100	100	100

Een beperkte groep van minder dan 10% van de cliënten bij Nieuwe Perspectieven heeft contacten gehad met de politie of justitie in verband met hun verslaving.

Leefgebied financiën

Tabel B3.7 Inkomensvorm bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ouders	63	67	66	68	71
Studiebeurs	2	1	1	1	1
Arbeid	10	12	14	13	11
Uitkering	4	2	1	1	1
Zwart/grijs	1	3	2	4	2
Anders	8	7	7	6	8
Geen	10	8	9	7	7
Totaal	98	100	100	100	101

Circa tweederde van de cliënten is voor het inkomen afhankelijk van de ouders; zo'n 10 à 15% van de cliënten verwerft hun inkomen door middel van arbeid; het percentage cliënten met een uitkering bedraagt nog geen 5%. Tot slot heeft een kleine 10% van de cliënten in het geheel geen inkomen.

Tabel B3.8 Schulden bij aanvang van de interventie (in %)

(n = 1999)	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	33	20	21	18	20
Nee	67	80	79	82	80
Totaal	100	100	100	100	100

Het aantal jongeren met schulden bij aanvang van de interventie neemt gedurende de onderzoeksperiode af: in 1998 kampte een derde van de cliënten met schulden, terwijl in 2002 nog 'slechts' een vijfde van de cliënten schulden had.

Leefgebied huisvesting

Tabel B3.9 Huisvesting bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ouders	78	80	84	85	86
Zelfstandig	1	1	1	1	2
Begeleid	1	1	0	0	-
Dakloos	5	5	2	2	2
Andere vorm	15	14	12	12	10
Totaal	100	101	99	100	100

De huisvesting van de cliënten bij Nieuwe Perspectieven is door de jaren heen stabiel gebleven. Vijf van de zes jongeren woont bij aanvang van de interventie bij de ouders. Zo'n 10% heeft een andere vorm van huisvesting dan als mogelijkheid wordt genoemd in de tabel; het gaat vermoedelijk om jongeren die (tijdelijk) bij vrienden of familie wonen.

Tabel B3.10 Huisvestingssituatie bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Redelijk	69	74	77	79	77
Problematisch	31	26	23	21	23
Totaal	100	100	100	100	99

Bij een minderheid van de jongeren is sprake van een problematische huisvestingssituatie bij aanvang van de interventie. Deze groep neemt in de loop van de onderzoeksperiode in omvang af.

Leefgebied gezondheid

Tabel B3.11 Gezondheid bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Redelijk tot goed	82	88	85	87	83
Matig	13	9	10	8	10
Problematisch	5	3	5	5	6
Totaal	100	100	100	100	99

Circa een op de zes jongeren beschikt over een matige of problematische gezondheid bij aanvang van interventie.

Tabel B3.12 Gebruik voorzieningen bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	42	36	34	28	28
Nee	58	64	66	72	72
Totaal	100	100	100	100	100

Het aantal jongeren dat gebruik maakt van diverse voorzieningen neemt gedurende de jaren af van ruim 40% in 1998 tot 28% in 2002.

Leefgebied verblijfsvergunning

Alhoewel een meerderheid van de cliënten in Nederland is geboren en opgegroeid heeft daarnaast een beperkt deel van de cliënten te maken met zaken op het gebied van immigratie c.q. het verkrijgen van een verblijfsvergunning.

Tabel B3.13 Verblijfsvergunning bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Ja	65	61	61	59	52
Nee	35	39	39	41	48
Totaal	100	100	100	100	100

De omvang van de groep cliënten die te maken heeft met dergelijke, de situatie extra complicerende factoren, neemt gedurende de onderzoeksperiode toe van 234 in 1998 tot 338 in 2003; in 2002 ligt dit aantal aanzienlijk lager, namelijk op 281 cliënten. Binnen deze groep van cliënten lijkt de zwaarte van de problematiek toe te nemen: weliswaar beschikt een meerderheid van de cliënten over een verblijfsvergunning; deze meerderheid neemt wel degelijk in omvang af.

Tabel B3.14 Type verblijfsvergunning bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Afhankelijk	32	12	12	14	12
Zelfstandig	42	56	67	64	63
Vestigingsvergunning	24	29	19	20	26
Verblijfskaart	2	2	2	2	-
Totaal	100	99	100	100	101

Van de jongeren die wél beschikken over een verblijfsvergunning, gaat het in twee derde van de gevallen om een 'zelfstandige' vergunning. De omvang van de groep cliënten met een afhankelijke vergunning is vanaf 1999 nog slechts een derde tot de helft van de grootte van de groep in 1998.

Leefgebied etniciteit

Om na te gaan of de culturele achtergrond van de cliënt een rol speelt in de problematische situatie waar de cliënt zich bij aanmelding bij Nieuwe Perspectieven in bevindt, wordt ook dit onderwerp, voorzover van toepassing, ter sprake gebracht tijdens het aanmeldingsgesprek.

Tabel B3.15 Relatie etniciteit bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Positief	83	89	90	95	96
Matig	12	8	7	4	4
Problematisch	5	3	2	1	1
Totaal	100	100	99	100	101

Circa 9 van de 10 cliënten met een niet-Nederlandse culturele achtergrond geeft blijk van een positieve relatie met de eigen etnische identiteit. De groep die een matige of problematische relatie heeft met de eigen culturele achtergrond neemt in de afgelopen jaren gestaag af.

Tabel B3.16 Relatie Nederlandse cultuur bij aanvang van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Positief	70	77	80	88	89
Matig	26	20	19	11	10
Problematisch	4	3	1	2	1
Totaal	100	100	100	101	100

Bij zo'n drie kwart van de cliënten noteert de interventiewerker een positieve relatie met de Nederlandse cultuur. Gedurende de onderzoeksperiode is sprake van een structurele stijging van dit percentage, een positieve ontwikkeling, dus. De voorlopige cijfers over 2003 tonen overigens een afwijkend beeld.

Bijlage 4 Situatie bij afsluiting: overige leefgebieden

In deze bijlage worden de resultaten beschreven bij afsluiting van de trajecten op onderstaande leefgebieden: vrienden, verslaving, financiën, huisvesting, gezondheid, verblijfsvergunning en etniciteit.

Leefgebied vrienden

Uitgangssituatie: bij aanvang van de interventie heeft de cliënt geen vrienden of heeft geen vrienden buiten de oorspronkelijke criminele/ problematische groep of de cliënt heeft vrienden binnen de problematische groep en dit leidde tot problemen

Tabel B4.1 Vrienden aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	67	72	66	65	62
Verslechterd	1	3	3	2	2
Gelijk	32	26	31	33	36
Totaal	100	101	100	100	100

Leefgebied verslaving

Uitgangssituatie: bij aanvang van de interventie is er sprake van een verslavingsprobleem of de cliënt heeft contacten met de politie in verband met deze verslaving

Tabel B4.2 Verslaving aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Vooruitgang	51	60	47	39	43
Achteruitgang	-	-	9	2	2
Gelijk	49	40	45	59	55
Totaal	100	100	101	100	100

Leefgebied financiën

Uitgangssituatie: bij aanvang van de interventie heeft de cliënt geen inkomen of werkt in het zwarte/grijze circuit of er was sprake van financiële problemen/ schulden bij aanvang

Tabel B4.3 Financiën aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verminderd	72	64	50	50	61
Vergroot	3	8	2	5	7
Gelijk	25	28	48	45	33
Totaal	100	100	100	100	101

Leefgebied huisvesting

Uitgangssituatie: bij aanvang van de situatie is er sprake van een problematische huisvestingssituatie of de cliënt is dakloos.

Tabel B4.4 Huisvesting aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	84	83	62	77	73
Gelijk	16	17	31	23	20
Verslechterd	-	-	8	-	7
Totaal	100	100	101	100	100

Leefgebied gezondheid

Uitgangssituatie: bij aanvang van de interventie is er sprake van een matige tot problematische gezondheidssituatie.

Tabel B4.5 Gezondheid aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Verbeterd	46	38	39	39	39	29
Gelijk	48	58	54	59	57	71
Verslechterd	6	4	7	2	5	-
Totaal	100	100	100	100	101	100

Leefgebied verblijfsvergunning

Uitgangssituatie: de cliënt heeft bij aanvang van de interventie geen verblijfsvergunning.

Tabel B4.6 Verblijfsvergunning aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	16	21	7	8	8
Gelijk	81	74	93	92	92
Verslechterd	3	5	-	-	-
Totaal	100	100	100	100	100

Het overgrote deel van de cliënten heeft in de jaren 1998-2003 een gelijke situatie aan het eind van de interventie op het leefgebied verblijfsvergunning. In 1999 is dit gedaald naar 74 procent en in 2002 is dit weer gestegen naar 92 procent.

Leefgebied etniciteit

Uitgangssituatie: bij aanvang van de interventie is er sprake van een matige tot problematische relatie met de eigen culturele achtergrond.

Tabel B4.7 Relatie eigen culturele achtergrond aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	40	24	29	15	6
Gelijk	60	76	66	80	94
Verslechterd	-	-	5	5	-
Totaal	100	100	100	100	100

Uitgangssituatie: bij aanvang van de interventie is er sprake van een matige tot problematische relatie met de Nederlandse cultuur

Tabel B4.8 Relatie Nederlandse cultuur aan eind van de interventie (in %)

	1998	1999	2000	2001	2002
Verbeterd	22	17	16	19	20
Gelijk	77	82	79	81	75
Verslechterd	1	1	6	-	5
Totaal	100	100	101	100	100

Bijlage 5 Succes van het traject: operationalisatie

Ter beoordeling van het succes van de interventies bij Nieuwe Perspectieven is allereerst de mate van vooruitgang *bij afsluiting van de interventie* beoordeeld, voor elk van de vier meest essentieel geachte leefgebieden. De vier leefgebieden die worden betrokken bij het bepalen van het succes van de interventie zijn: gezin; arbeid/scholing; vrije tijd en politie/justitie. Daarna zijn de resultaten op de vier leefgebieden gezamenlijk beoordeeld.

Succes van de afzonderlijke leefgebieden

Bij de beoordeling van het resultaat op de afzonderlijke leefgebieden hanteren we de volgende driedeling:

- succesvol;
- ongewijzigd en situatie redelijk tot goed;
- niet succesvol.

Leefgebied: gezin

succesvol:

als situatie bij start = redelijk tot goed en bij eind verbeterd
als situatie bij start = problematisch maar bij eind verbeterd
als situatie bij start = geen contact maar bij eind verbeterd

situatie ongewijzigd en redelijk tot goed:

als situatie bij start = redelijk tot goed en bij eind gelijk

niet succesvol:

als situatie bij start = redelijk en bij eind verslechterd
als situatie bij start = problematisch en bij eind gelijk of verslechterd
als situatie bij start = geen contact en bij eind gelijk of verslechterd

Leefgebied: school/werk

succesvol:

als situatie bij start = schoolgaand en verloop = matig en bij eind verbeterd
als situatie bij start = schoolgaand en verloop = problematisch en bij eind verbeterd
als situatie bij start = niet schoolgaand en niet werkend en onderwijssituatie bij eind verbeterd OF arbeidssituatie bij eind verbeterd
als situatie bij start = werkend en verloop = redelijk tot goed en bij eind verbeterd
als situatie bij start = werkend en verloop = matig en situatie bij eind verbeterd
als situatie bij start = werkend en verloop = problematisch en situatie bij eind verbeterd

situatie ongewijzigd en 'redelijk tot goed':

als situatie bij start = werkend en verloop = redelijk tot goed en situatie bij eind gelijk

als situatie bij start = schoolgaand en verloop = matig en situatie bij eind gelijk

niet-succesvol:

als situatie bij start = schoolgaand en verloop = matig en situatie bij eind verslechterd of gelijk

als situatie bij start = schoolgaand en verloop = problematisch en situatie bij eind gelijk of verslechterd

als situatie bij start = niet schoolgaand en niet werkend en onderwijssituatie bij eind gelijk of verslechterd OF arbeidssituatie bij eind gelijk of verslechterd

als situatie bij start = werkend en verloop = redelijk tot goed en situatie bij eind verslechterd

als situatie bij start = werkend en verloop = matig en situatie bij eind gelijk of verslechterd

als situatie bij start = werkend en verloop = problematisch en situatie bij eind gelijk of verslechterd

Leefgebied: vrije tijd

succesvol:

als situatie bij start = positief en actief en bij eind verbeterd

als situatie bij start = passief en met verveling en bij eind verbeterd

als situatie bij start = problematisch en bij eind verbeterd

situatie ongewijzigd en 'positief en actief':

als situatie bij start = positief en actief en bij eind gelijk

niet succesvol:

als situatie bij start = positief en actief en bij eind verslechterd

als situatie bij start = passief en met verveling en bij eind verslechterd of gelijk

als situatie bij start = problematisch en bij eind verslechterd of gelijk

Leefgebied: politie en justitie²⁶

succesvol:

als situatie bij start = geen criminele activiteiten en bij eind vooruitgang

als situatie bij start = lichte criminele activiteiten en bij eind vooruitgang

als situatie bij start = zware criminele activiteiten en bij eind vooruitgang

situatie ongewijzigd doch goed:

als situatie bij start = geen criminele activiteiten en bij eind gelijk

Noot ²⁶ N.B. het feit of er wel of geen contacten waren met politie/justitie bij aanvang i.v.m. 'eventuele criminele activiteiten' nemen wij niet mee in het bestempelen van de startsituatie als 'slecht': die beoordelen wij namelijk al als slecht als er sprake is van criminele activiteiten. Hetzelfde geldt voor eventuele openstaande zaken, die spelen hier geen rol in de beoordeling van de startsituatie.

niet succesvol:

als situatie bij start = geen criminele activiteiten en bij eind achteruitgang

als situatie bij start = lichte criminele activiteiten en bij eind gelijk of achteruitgang

als situatie bij start = zware criminele activiteiten en bij eind gelijk of achteruitgang

Succes van het traject als geheel

Volledig succesvol traject

Het traject is voltooid en aan het eind van het traject is de situatie op *alle vier* de leefgebieden 'succesvol' te noemen of gelijk gebleven (en redelijk tot goed).

Redelijk succesvol traject

Het traject is voltooid en aan het eind van het traject is de situatie op twee à drie van de vier leefgebieden 'succesvol' te noemen of gelijk gebleven (en redelijk tot goed).

Matig succesvol traject

Het traject is voltooid, echter aan het eind van het traject is bij geen enkel of slechts bij één van de vier leefgebieden sprake van een succesvolle of gelijk gebleven situatie.

Niet succesvol traject

Trajecten die voortijdig zijn afgebroken.

Bijlage 6 Eenheid van Begrip

Zoals in paragraaf 6.6 is weergegeven is voor de bepaling van de indeling van de doelgroep in dit onderzoek een definitie gebruikt die afwijkt van de landelijke definitie Eenheid van Begrip III, zoals vastgesteld door het Ministerie van Justitie, DG PJS.

De **landelijke definitie** luidt als volgt:

harde kern

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar, die in het peiljaar twee zware delicten hebben gepleegd en bovendien in de jaren daarvoor drie antecedenten hebben **én** jongeren die in het peiljaar tenminste drie zware delicten hebben gepleegd.

licht-criminelen

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar die in het peiljaar werden aangehouden en niet voldoen aan de omschrijving van de categorieën 'harde kern' en 'first-offenders'.

first-offenders

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar tegen wie in het peiljaar voor één delict een proces-verbaal is opgemaakt en tegen wie nooit* eerder een proces-verbaal is opgemaakt.

Indeling naar pleegfrequentie en zwaarte van het gepleegde delict

De pleegfrequentie wordt geoperationaliseerd door het aantal tegen de jongere opgemaakte processen-verbaal. In combinatie met de zwaarte van het gepleegde delict kan men dan komen tot een indeling van categorieën jongeren: harde kern, licht-criminelen en 'first-offenders'.

Teneinde te kunnen vaststellen hoe frequent door de jongere delicten worden gepleegd, wordt binnen een van tevoren afgesproken periode gemeten hoe vaak door de politie proces-verbaal is opgemaakt tegen de jongere. De 'meetperiode' betreft een vol jaar: januari t/m december van het betreffende peiljaar. Bij de categorieomschrijving is rekening gehouden met de aanname dat in de praktijk voor de jongere sprake is van een pakkans van circa 1 op 10.

Voor dit onderzoek is de volgende **aangepaste definitie** gebruikt:

harde kern

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar, die in het jaar voorafgaand aan de aanmelding bij Nieuwe Perspectieven twee zware delicten hebben gepleegd en bovendien in het jaar dáárvoor ten minste drie antecedenten hebben. Tevens zijn in deze groep de jongeren opgenomen die in het jaar voorafgaand aan de aanmelding bij Nieuwe Perspectieven tenminste drie zware delicten hebben gepleegd. Als aanvulling worden ook jongeren die in het jaar vóór aanmelding bij Nieuwe Perspectieven géén delicten pleegden, maar in het daaraan voorafgaande jaar 4 delicten pleegden, waarvan 2 zware delicten, gerekend tot de harde kern.

licht-criminelen

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar die in de twee jaar voorafgaand aan de aanmelding bij Nieuwe Perspectieven als verdachte werden aangehouden en niet voldoen aan de omschrijving van de andere categorieën.

first-offenders

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar tegen wie in de twee jaar voorafgaand aan de aanmelding bij Nieuwe Perspectieven voor één delict een proces-verbaal is opgemaakt.

Risico-jongeren

Jongeren in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar tegen wie in die in de twee jaar voorafgaand aan de aanmelding bij Nieuwe Perspectieven geen enkel proces-verbaal is opgemaakt.

12-minners

Jongeren die bij de aanmelding bij Nieuwe Perspectieven 11 jaar of jonger waren.

Indeling naar pleegfrequentie en zwaarte van het gepleegde delict

De pleegfrequentie wordt geoperationaliseerd door het aantal tegen de jongere opgemaakte processen-verbaal. In combinatie met de zwaarte van het gepleegde delict kan men dan komen tot een indeling van categorieën jongeren: harde kern, licht-criminelen en 'first-offenders'.

Teneinde te kunnen vaststellen hoe frequent door de jongere delicten worden gepleegd, is als "meetmoment" de periode van twee jaar genomen voorafgaand aan de *aanmelddatum* bij Nieuwe Perspectieven.

Lijst van zware en lichte delicten (voor beide definities hetzelfde).

Zware delicten

afpersing	317
diefstal met geweld	312
handel in harddrugs	opiumwet 2
openlijke geweldpleging zwaar (vnl. tegen <i>personen</i>)	141
inbraak in woning	311.5/311.3.5
zware mishandeling	301/302/303/304/306
verkrachting/aanranding zwaar	242/243
bedreiging <i>met hantering wapen</i>	285
rijden onder invloed <i>vanaf cat. 4B</i>	www 26
doodslag en moord	287/288/289/290/291
brandstichting	157/158
valsheidsmisdrijven	208/209/21/22/230/231/234
diefstal in vereniging met braak	311.4.5/311.3.4.5
verduistering	321/323
bedrog	326/327/328/329/33
heling	416/417
overige vermogensmisdrijven	311/311.1/311.2/311.3/314 315/316/318/titel 11
gemeenschap met kinderen	244/245
ontucht met bewusteloze/kind	247
ontucht door ouders	249

rijden na ontzegging	www32
medewerking bloedproef weigeren	www 33A
opiumwet-sofdrugs	opiumwet 3
vuurwapenwet	
<i>Lichte delicten</i>	
openlijke geweldpleging licht (vnl. tegen <i>goederen</i>)	
eenvoudige diefstal	310
winkeldiefstal	
fietsendiefstal	
doorrijden na ongeval	www 30
vernietiging	350/350.1/351/352
inbraak in <i>bedrijf</i>	
wederspanning	181/182
aanranding licht	246
eenvoudige mishandeling	300
joy-riding	www 37
rijden onder invloed <i>tot cat. 4B</i>	www 26
belemmeren politie	180
schuldhegging	417bis
huis/lokaalvredebreuk	138/139
discriminatie	137
overige misdrijven openbare orde en gezag	13/14/150/177/179/18
eenvoudige belediging	266/267
dood/zwaar lichamelijk letsel door schuld	307/308
overige misdrijven tegen leven	293
dierenmishandeling	350.2/254
overige vernielingen	353/354
diefstal in vereniging	311.4/311.3.4
verduistering in dienstbetrekking	322
schennis der eerbaarheid	239
overige zedendelicten	248/240/250/251bis/ 252/titel14
dood/letsel door schuld	www 36
overige verkeersmisdrijven	www 10/www 14

Bijlage 7 Resultaten literatuuronderzoek

Strafrechtelijke maatregel en jeugdbehandeling

Om een algemeen beeld te krijgen van recidivegegevens is in een studie van Heiden-Attema etc (2000/9) ingegaan op recidive na een strafrechtelijke maatregel. In deze studie is nagegaan of er na beëindiging van de strafrechtelijke maatregel sprake is van hernieuwde justitiecontacten. Er is gebruik gemaakt van informatie over justitiecontacten via het Justitiële Documentatie Systeem (JDS) van de Centrale Justitiële Documentatiedienst (CJD). De CJD registreert de afdoeninggegevens van alle processen-verbaal die door de politie aan het Openbaar Ministerie worden doorgegeven. Zaken die eindigden in vrijspraak of die vanwege het ontbreken van wettig bewijs werden geseponeerd, bleven buiten beschouwing. Om te voorkomen dat bij het bepalen van de omvang van het justitiële verleden en de recidivezaken dubbel geteld worden, zijn zaken die aan een ander arrondissement werden overgedragen niet meegenomen.

In dit onderzoek heeft recidive dus betrekking op:

Zaken met een afdoeningdatum na de uitgangsdatum. Alleen zaken die zijn afgedaan met vrijspraak of die vanwege het ontbreken van wettig bewijs zijn geseponeerd blijven buiten beschouwing.

De observatieperiode voor het meten van de recidive begint op het moment waarop de maatregel werd beëindigd. Omdat jongeren op verschillende tijdstippen een maatregel krijgen opgelegd en deze maatregel ook op verschillende momenten afloopt, verschilt de observatieperiode per jongere.

Het onderzoek heeft betrekking op 382 jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar die een strafrechtelijke maatregel hebben ondergaan. Het merendeel van de jongeren is van het mannelijke geslacht. De maatregel eindigde tussen 1995 en 1999. In 239 gevallen ging het om een maatregel buitengewone behandeling (bb-maatregel), 33 jongeren hadden een terbeschikkingstelling (jeugd-tbr) en 110 jongeren een plaatsing in een inrichting (pij-maatregel) opgelegd gekregen.

Wat betreft de recidive zijn er weinig verschillen tussen de drie subgroepen geconstateerd. In de volgende tabel staan de percentages recidivisten tot vijf jaar. Hierbij zijn de gegevens vergeleken met jongeren die in een jeugdbehandelinrichting hebben verbleven. De recidive is op vergelijkbare wijze vastgesteld.

Tabel B7.1 Cumulatief percentage recidivisten tot 5 jaar na een strafrechtelijke maatregel (N = 382) c.q. een verblijf in een justitiële behandelinrichting (N = 378)

Onderzoeksgroep	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar
strafrechtelijke maatregel (N = 382)	26	51	65	70	72*
jeugdbehandelinrichting (N = 378)	30	47	57	63	65*

* Schatting op basis van extrapolatie

'Goed beschouwd'

Het onderzoek van Wiebrens en Slotboom (2003) gaat tevens in op recidive. De onderzoekers hebben gebruik gemaakt van HKS gegevens uit de periode 1996 – 2001 van 25 politieregio's en hanteren in hun onderzoek de term uitvalkans. Hiermee wordt bedoeld dat een jongere van bijvoorbeeld 13 jaar 49,7% kans heeft dat dat, bij registratie in HKS, zijn eerste en laatste delict is geweest. Recidive wordt door ons geïnterpreteerd als het complement van deze uitvalkans en bedraagt in het voorbeeld dus $(100\% - 49,7\% =) 51,3\%$. Immers dat is de kans dat een jongere nogmaals tot het plegen van een delict overgaat en opnieuw met een antecedent wordt geregistreerd in HKS.

Het gaat in dit onderzoek om een groep van 309.754 verdachten die voor het eerst in één van de jaren 1996, 1997 of 1998 met politie in aanraking is gekomen. Van hen was 5,2% ten tijde van het eerste delict 14 jaar of jonger, 10,9 % was 15 tot 17 jaar en de rest, 83,9% pleegde zijn eerste delict op volwassen leeftijd.

De recidiveperiode bedraagt 3 tot 5 jaar: voor verdachten uit 1998 geldt, met HKS gegevens uit 2001 een maximale recidiveperiode van 3 jaar, voor verdachten uit 1997 kan een recidiveperiode van maximaal 4 jaar worden bepaald en voor verdachten uit 1996 maximaal 5 jaar.

Tabel B7.2 Uitvalkans en recidive in 3 tot 5 jaar (in %) n = 309.754

	Uitvalkans	Recidive	Totaal
12 t/m 14	49,7	51,3	100
15 t/m 17	57,7	42,3	100
Volwassenen	81,6	19,4	100
Totaal	77,4	22,6	100

Ruim de helft van de jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 14 jaar die een delict pleegt loopt de kans dit in een periode van 3 tot 5 jaar, te herhalen. Voor jongeren tussen de 15 en 18 jaar ligt deze kans iets lager en bedraagt 42,3%.

Tabel B7.3 Aantal antecedenten in 3 tot 5 jaar na eerste delict (in %)

Aantal antecedenten	< = 14 jr N = 16.224	15 - 17 jr N = 33.700	> = 18 jr N = 259.819	Totaal N = 309.743
1	49,7	57,7	81,6	77,4
2 t/m 5	39,9	36,5	17,4	20,6
6 of meer	10,4	5,7	1,0	2,0
Totaal	100	99,9	100	100

Van degenen die recidiveren, doet meer dan de helft van de jongeren dat in 3 tot 5 jaar tijd niet meer dan één keer. Zo'n 40% recidiveert nog 2 tot 5 maal. De jongeren die hun eerste antecedent op hun 14e kregen opgemaakt of daarvoor, zijn het meest actief: bij 10% staan in 3 à 5 jaar tijd 6 of meer delicten geregistreerd in HKS, tegen 6,7% van degenen die 15-17 jaar waren bij het eerste delict.

Jeugdreclassering

Jongeren met een jeugdreclasseringscontact zijn in een onderzoek van Spaans en Doornheim (1991) vergeleken met jongeren die geen jeugdreclasseringshulp hebben ontvangen op recidive. In juni 1990 is van alle jr-cliënten en jongeren in de vergelijkingsgroep een uittreksel uit het Justitieel Documen-

tatieregister (JD) opgevraagd. Van de jr-cliënten zijn die justitiecontacten als recidive aangemerkt die hebben plaatsgevonden na de aanmelding bij het project. Van de jongeren in de vergelijkingsgroep zijn alle justitiecontacten na het uitgangsdeldict als recidive beschouwd. Het betreft hier dus uitsluitend geregistreerde justitiecontacten.

Een vertekening van de gegevens kan zijn opgetreden omdat een aanzienlijk aantal jongeren relatief kort voor het opvragen van het JD bij de projecten zijn aangemeld.

Tabel B7.4 Recidive over 6 maanden tot een jaar onder de jr-cliënten en de jongeren in de vergelijkingsgroep.

recidive	jr-cliënten		vergelijkingsgroep	
	N	%	N	%
ja	237	56,6	490	65,9
nee	181	43,4	254	34,1
totaal	418	100	744	100

$X^2 = 9,49$; $df = 1$; $p < 0,01$

Hieruit blijkt dat de kans op recidive bij jongeren die een jeugdreclassering-maatregelen hebben gekregen lager ligt dan bij de controle groep, respectievelijk 56,6% en 65,9%.

Halt

DSP-groep heeft over de periode 1989 tot 1992 onderzoek verricht naar recidive bij Halt-cliënten. Recidive wordt gedefinieerd als de mate waarin Halt-cliënten na de Halft afdoening(en) strafbare feiten plegen (politie antecedenten). De recidive bedraagt 35%. Hoe recenter het tijdstip waarop de delicten gepleegd zijn, hoe minder tijd de jongeren hebben om opnieuw strafbare feiten te plegen. In onderstaande tabel wordt een onderscheid gemaakt in recidive percentages tussen jongeren die geen antecedenten hebben (voor het eerst bij Halt komen), jongeren die eerder een Halt-afdoening hebben gekregen en jongeren die meerdere strafbare feiten hebben gepleegd die door de politie zijn afgehandeld en daarna bij Halt terecht zijn gekomen (antecedenten).

Tabel B7.5 Recidive bij Halt-cliënten met politie-antecedenten in de periode 1989-1992 (in %)

Antecedenten	Recidive
geen antecedenten (n = 343)	31
eerdere Halt-afdoening (n = 36)	53
antecedenten	69
gemiddeld	35

In onderstaande tabel is nagegaan of recidive tussen jongeren met een Halt-afdoening in algemene zin verschilt van jongeren die niet door Halt zijn afgehandeld. De recidive is voor Halt-cliënten gedefinieerd als het feit dat Halt-cliënten na de Halt afdoening(en) nogmaals strafbare feiten plegen, waarvoor zij niet meer door Halt worden afgehandeld. Voor niet-Halt-cliënten is dit gedefinieerd als het feit dat niet Halt-cliënten na hun eerste aanhouding en registratie in het HKS-systeem nogmaals strafbare feiten plegen. De gegevens die zijn verzameld hebben betrekking op het jaar 1994.

Tabel B7.6 Recidive bij Halt- en niet Halt-cliënten in 1994 (in %)

Afdoening	Recidive			totaal
	1 keer	2 keer	> 2 keer	
Halt-afdoening (n = 408)	10	3	4	17
geen Halt-afdoening (n = 127)	13	7	8	25

Uit bovenstaande tabel blijkt de recidive na een Halt-afdoening iets lager te liggen dan wanneer de jongere geen Halt-afdoening opgelegd had gekregen. Echter de verschillen zijn niet significant.

Tabel B7.7 Recidive bij Halt- en niet Halt cliënten, uitgesplitst naar geslacht (in %)

Geslacht	Halt-afdoening (n = 270)	geen Halt-afdoening (n = 121)
Jongens	17	35
Meisjes	17	3
Gemiddeld	17	25

Uit bovenstaande tabel blijkt dat jongens meer baat hebben bij een Halt-afdoening dan bij een andere afdoening: jongens recidiveren na een Halt-afdoening significant minder vaak dan na een niet-Halt afdoening. Meisjes lijken na een afhandeling door Halt juist vaker te recidiveren dan wanneer zij niet door Halt zijn afgehandeld, maar dit verschil is niet significant.

Verschijnen voor the Childrens Court in Australië

Een onderzoek door Michael Cain gaat in op recidive bij jongeren die voor de Childrens Court in Australië zijn verschenen. Het onderzoek is gebaseerd op 52.935 jeugdigen die in de periode van 1 januari 1986 tot 1994 voor het eerst bij de Childrens Court zijn verschenen. Deze jongeren hebben de leeftijd van 18 bereikt op het eind van 1994. 36.723 jongeren zijn slechts eenmaal voor de kinderrechter verschenen. Dit betekent dat 69,4% niet heeft gerecidiveerd. De overige 16.212 jongeren die nogmaals voor de kinderrechter zijn verschenen kunnen als recidivisten worden beschouwd. Dat is dus 30,6%.

Tabel B7.8 Recidive na verschijnen Children's Court over de periode van 1986 tot 1994 (in %)

Eenmaal verschijnen Children's Court	69,4
Meermalen verschijnen Children's Court (recidive)	30,6
Totaal (n = 52.935)	100

Van deze cijfers is niet duidelijk of de Halt-waardige zaken zoals die in Nederland gelden tevens voorkomen bij the Children's Court en dus inbegrepen zijn. Het gaat hier om zaaksgebonden recidive.

Recidive na interventies in Europa

Redondo Illescas, Sánchez-Meca en Garrido Genovés hebben een onderzoek verricht, waarbij recidive is berekend op basis van 32 Europese onderzoeken naar recidive. Deze 32 Europese studies betroffen verschillende projecten waarvan de recidive na twee jaar is berekend. De meta-analyse heeft uitgewezen dat in het algemeen gesteld kan worden dat een interventie leidt tot een gemiddelde reductie van 12% in recidive. ($d = 0,243$; $r = 0,12$). Op basis van dit gegeven is de volgende tabel opgezet.

Tabel B7.9 Recidive op basis van 32 Europese studies na twee jaar

Groep	Recidivisten	Niet-recidivisten	Totaal
Behandeling	44	56	100
Controle groep	56	44	100
Totaal	100	100	200

Binominal Effect Size Display (BESD) voor $r + = 0,120$ in procenten (Rosenthal, 1991)²⁷

Het blijkt dat 44% van de jongeren die een behandeling volgt recidiveert ten opzichte van 56% van de jongeren die geen behandeling volgt.

Nieuwe Perspectieven Rotterdam

Nieuwe Perspectieven Rotterdam richt zich op jongeren van 12 tot 23 jaar, die (beginnend) crimineel gedrag vertonen. Het project is gestart op drie locaties: Feijenoord, Delfshaven en Noord. Voor de groep jongeren die de interventie afsloten (afgerond en afgebroken) tussen november 1996 en december 1998, is in juni 1999 nagegaan in hoeverre zij (opnieuw) een delict hadden gepleegd. Dat houdt in dat minimaal een half jaar en maximaal 2 ½ jaar na afsluiting van de interventie is bekeken hoe hoog de recidive was c.q. voor de eerste maal een delict pleegden. De definitie van recidive luidt in dit onderzoek als volgt:

"Er is sprake van recidive wanneer de jongere, ongeacht diens criminele verleden, na afsluiting van de interventie van Nieuwe Perspectieven minimaal eenmaal wegens een strafbaar feit is opgepakt door de politie en er een vervolgactie heeft plaatsgevonden, blijkend uit de registraties van politie en Justitie in casu het Cliëntvolgsysteem (CVS), HKS en/ of Multipol."

In het betreffende onderzoek werden, indien een jongere als verdachte was aangemerkt in het CVS, de volgende 'acties' opgevat als recidive: transactie, Halt-afdoening, OM-afdoening en proces verbaal. Overtredingen zijn *niet* als strafbaar feit meegerekend. Evenmin opgevat als recidive zijn verdachten waarbij de volgende 'acties' stonden vermeld: sepot, reprimande, bemiddeling, geen actie, 'opleggen'. Indien naar aanleiding van een strafbaar feit een zaak nog in behandeling of in onderzoek was, dan werd het betreffende feit evenmin meegerekend als recidive. Uitgangspunt bij de bepaling van de recidive werd daarnaast gevormd door pleegdatum van het delict.

Tabel B7.10 Nieuwe Perspectieven Rotterdam: recidive juni 1999 (in n en % (N = 178)*)

	Aantal deelnemers	Eenmalige of meermalige recidive na de interventie in aantallen	Percentage recidive
Feijenoord	119	36	30%
Delfshaven	46	18	39%
Noord	13	2	15%
Totaal	178	56	31%

* Het betreft deelnemers waarbij de interventie is afgesloten tussen november 1996 en december 1998, inclusief definitief afgebroken contacten, maar exclusief degenen tegen wie een onderzoek loopt.

Gemiddeld ligt het berekende recidiveniveau tussen een half jaar en 2 ½ jaar na afsluiting van de interventie op 31 %.

DOEL-project

Noot ²⁷ Rosenthal, R. (1991). Meta-analytich Procedures for Social Research (2nd ed.). Newbury park,

Door Ondernemend Ervarend Leren, kortweg DOEL-project is een alternatief traject voor *harde kern* jongeren in de leeftijd van 16 tot 25 jaar. Het doel is dat deze jongeren door middel van werken en leren zodanig in hun gedrag veranderen dat nieuw delictgedrag wordt verminderd of uitblijft.

In de evaluatie van het DOEL-project dat door Intraval is uitgevoerd is gekeken naar recidive. Om de recidive te bepalen is onder meer gebruik gemaakt van HKS-gegevens. Tevens is gekeken naar het aantal delicten dat jongeren voor en na deelname aan het DOEL-project hebben gepleegd.

De recidivegegevens van ex-deelnemers aan het DOEL-project werden vergeleken met die van een controlegroep, die volgens de betreffende onderzoekers niet in alle opzichten vergelijkbaar was met de onderzoeksgroep. De gegevens over de controlegroep laten we op deze plaats beschouwing.

Tabel B7.11 Recidive na DOEL, op basis van HKS (in %)

	na een half jaar	na een jaar	na drie jaar
Recidive	19	38	44

Na een half jaar blijkt 19% van de deelnemers van DOEL in de HKS gegevens voor te komen. Na een jaar is dat percentage gestegen tot 38% en na drie jaar is 44% van de deelnemers terug te vinden in de HKS gegevens.

Tabel B7.12 Het gemiddeld aantal delicten per half jaar, voor en na DOEL, o.b.v. HKS

	voor DOEL			na DOEL		
	1-3 jaar	½-1 jaar	0-1/2 jaar	0-1/2 jaar	½-1 jaar	1-3 jaar
1-3 jaar	3,6	4,4	14,3	0,8	0,2	0,4

Het gemiddeld aantal delicten per half jaar is onder de harde kern jongeren na deelname aan DOEL duidelijk afgenomen.

Jongeren Opvang Team (JOT)

Het JOT is een experiment waarin politie, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg en de westelijke stadsdelen Geuzenveld/ Sloterveer, De Baarsjes, Slotervaart/ Overtoomse Veld en Osdorp nauw samenwerken. Het gaat om de aanpak van first offenders om hen een kwalitatief goed en op maat gesneden straf- en/ of zorgtraject te bieden waarbij de snelheid van het traject centraal staat.

Van de 315 jongeren die in één jaar bij het JOT zijn aangemeld, zijn er 35 voor een tweede keer of vaker bij het JOT in beeld gekomen. Wanneer jongeren onder de twaalf jaar, geseponeerde zaken en Leerplichtwetovertradingen buiten beschouwing worden gelaten, betreft het veertien recidivisten.

Of het JOT leidt tot afname van recidive is op dit moment van het experiment nog niet te zeggen. Duidelijk is wel dat de jongeren die als JOT-recidivisten op te vatten zijn, meer contact hebben met een of andere hulpverleningsinstantie. Blijkbaar gaat het om een kwetsbare groep die dankzij het JOT snel in beeld komt. Aldus de evaluatie Jongeren Opvang Team (2002).

Project signaleren risicojongeren

De Halt-afdoening heeft het karakter van bestraffing maar beoogt meer dan straf alleen; het optreden van Halt heeft een pedagogische doelstelling. Het project signaleren risicojongeren van het Halt-bureau Den Haag e.o./Zoetermeer moet in het licht van deze preventieve doelstelling worden gezien. In het project wordt "getracht methoden te ontwikkelen die het mogelijk maken om tijdens het contact met de jongeren de kans op recidive beter in te schatten en hen een aangepast aanbod te doen om die kans te verkleinen."

Tijdens het onderzoek vond een voor- en een nameting plaats. Bij de voormeting had het administratieve materiaal betrekking op de jongeren die in de periode september tot en met december 1995 naar Halt werden verwezen (een periode van 4 maanden). Bij de nameting gaat het om jongeren die in de periode januari tot en met juli 1997 contact met het Halt-bureau (7 maanden).

Drie maanden na het eind van de periode waarop het Halt-materiaal betrekking heeft, zijn de politieregisters geraadpleegd. Per jongere werd in het HKS en in BPS nagegaan of er van nieuwe politiecontacten sprake was, waarvan de jongere werd verdacht, wanneer dat was en hoe de zaak werd afgedaan. Deze gegevens worden in het onderzoek aangeduid als recidive. Bij de voormeting wordt de recidive gemeten over een periode van 3 tot 7 maanden. Bij de nameting over een periode van 3 tot 9 maanden.

Tabel B7.13 Geregistreeerde recidive bij Halt-jongeren tussen de 12 en 18 jaar; voormeting en nameting (in %)

	Recidive
voormeting (n = 163)	27,0
nameting (n = 384)	20,1

Bij de voormeting bleek 27% van de jongeren volgens de politieregisters te hebben gerecidiveerd; bij de nameting bedroeg dit percentage 20%.

Geraadpleegde literatuur

Bieleman, B., S. Biesma, M. Jetzes et al. (2002) *DOEL-bewust. Evaluatie van het DOEL-project van de Stichting Reclassering Nederland*. Intraval, Groningen – Rotterdam.

Dijk, van E., A. Bosscha, M. Geldorp (1997) *Recidivepatronen Halt*. DSP-groep, Amsterdam.

Dijkman, Theo, Lodewijk Gunther Moor (1998) *Project Signaleren Risicjongeren. Effectmeting*. ITS, Nijmegen.

Heiden-Attema, van der N. en B.S.J. Wartna (2000) *Recidive na een strafrechtelijke maatregel. Een studie naar de geregistreeerde criminaliteit onder jongeren met een pibb, een jeugd- tbr of een pij*. Onderzoeksnotities 2000/9 WODC, Den Haag.

Heiden-Attema, van der N. & B.S.J. Wartna (2000) *Recidive na verblijf in een JBI. Een vervolgstudie naar de geregistreeerde criminaliteit onder jongeren uit een justitiële behandelinrichting*. Onderzoeksnotities 2000/6, WODC, Den Haag.

Leiden, van I, G. Verhagen en H.B. Ferwerda (2003) *Over de Grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden*. Politie en Wetenschap nr. 12, Uitgeverij Kerckebosch bv, Zeist.

Lier, van L, J van Mantegem en P. Naber. (2002) *Evaluatie Jongeren Opvang Team. Evaluatie van de werkwijze en resultaten van het JOT in opdracht van de Dienst Welzijn Amsterdam*. ES&E, Den Haag.

Spaans, E.C. en L. Doornhein (1991) *Evaluatie-onderzoek jeugdreclassering: de effectmeting*. Onderzoek en Beleid 112, (WODC) Gouda Quint bv, Arnhem.

Spapens, A.C., S.F.M. van Wersch, S.R. von der Fuhr. (2000) *Evaluatie Project Nieuwe Perspectieven Rotterdam. Resultaten november 1996 – juni 1999*. IVA; Tilburg.

Wiebrens, C. & A. en Slotboom (2003) *De komende, blijvende en gaande verdachte. Goed Beschouwd*. Openbaar Ministerie, Den Haag.

Tabel B7.14 Overzicht resultaten literatuurstudie

Interventie	Doelgroep (gem.lft.)	Kader: v = vrijwillig j = justitieel	Duur interventie	Definitie recidive	Recidiveperiode	Gegevensbron	aantal jongeren	effecten/ recidive
strafrechtelijke maatregel	12-18 jaar (16,9 jaar) LC en HKJ	j	32,3 mnden	hernieuwde justitiecontacten.	tot 5 jaar na beëindiging van de strafrechtelijke maatregel (1995 tot en met 1999)	CJD *	382	na 1 jaar: 26% na 2 jaar: 51% na 3 jaar: 65% na 4 jaar: 70%
jeugdbehandel- inrichting (bb maatregel, jeugd tbr en pij maatre- gel)	12-18 jaar (15,4 jaar) LC en HKJ	j	16 mnden	Idem.	tot 5 jaar na beëindiging van de strafrechtelijke maatregel (1993 tot halverwege 1998)	CJD JDS HKS	378	na 1 jaar: 30% na 2 jaar: 47% na 3 jaar: 57% na 4 jaar: 63%
geen	12-17 jaar			nieuw(e) antecedent(en) na het eerste antecedent	3 tot 5 jaar (1996 – 2001)	HKS	49.924	< 14 jr: 51,3% 15–17 jr: 42,3%
jeugd reclassering		j		alle justitiecontacten na aanmelding bij het project.	6 maanden tot 1 jaar (1990)	JDS	418	jr-cliënten 56,5% controlegroep 65,9%
Halt	15 jaar	j		politieantecedenten na een Halt afdoening	tot 4 jaar (1989 – 1992)	HKS	562	35%
Halt	15 jaar			politieantecedenten na een Halt afdoening	onbekend	HKS	408	17%
Childrens Court (Australië)		j		meermalen verschijnen voor de Children's Court	tot 9 jaar (1986 – 1994)		52.935	30,6%
Europese inter- venties						Literatuur uit 1980 tot 1991		na interventie: 44% zonder interventie: 56%
Nieuwe Perspec- tieven Rotterdam	14-20 jaar problemen op school, thuis en in vrije tijd	v en j (?)	12- 14 wkn	na afsluiting van de inter- ventie minimaal eenmaal opgepakt door de politie en vervolgactie ondernomen	½ -3 ½ jaar	CVS, HKS, Multipol	178	31%
DOEL project	harde kern jeugd met meervoudige problematiek 16-25 jaar	j	180 dagen	politie antecedenten na de interventie	½ - 3 jaar	HKS	32	na ½ jaar: 19% na 1 jaar: 38% na 3 jaar: 44%
Project signaleren risico-jongeren				politie antecedenten in HKS of BPS na begeleiding bij Halt	voormeting 3 tot 7 maanden nameting: 3 tot 9 maanden	HKS/BSP	voormeting: 150 nameting: 333	bij voormeting: 27% bij nameting: 20%
JOT				hernieuwd contact met JOT			315	11 % (35 jongeren)

Bijlage 8 Geïnterviewden

- Astrid Grant (hoofd afdeling Nieuwe Perspectieven, SaC-Amsterdam)
- Hans Straver (regiomanager SaC-Amsterdam)
- Ans Posch (Werkvirus)
- Jerry Gorter (leerplichtambtenaar Zuid)
- Jenny Franken (beleidsmedewerker jeugd)
- Peter Slort (districtshoofd politie district 6)
- Steina den Haan (coördinator JIB Zuid-Oost)
- Henk Westerhoff
- Jan van Gils (Reclassering)
- Herbert Budde (manager RVE, jeugdreclassering)
- Aart Daane (gemeente Amsterdam, DMO).

Naast bovengenoemde sleutelpersonen zijn de volgende teamleiders en/of interventiewerkers van Nieuwe Perspectieven geïnterviewd:

- Yayha Bentoumya (afdelingsmanager Noord)
- Glenny Lachman (interventiewerker Zuid-Oost)
- Mohammed Moumane (interventiewerker Nieuw-West)
- Agnes Calis (afdelingsmanager Zuid)
- Karel de Geus (interventiewerker Oost)
- Yamina Al Kandoussi (interventiewerker Centrum/Oud-West)